

Crna Gora
Ministarstvo turizma, ekologije,
održivog razvoja i razvoja sjevera

IZVJEŠTAJ O RADU MINISTARSTVA TURIZMA, EKOLOGIJE, ODRŽIVOG RAZVOJA I RAZVOJA SJEVERA

za period 01.01-31.10.2023. godine,
predlogom prioriteta za 2024. godinu, iz nadležnosti ovog Ministarstva

Novembar, 2023. godina

Sadržaj

Uvod.....	3
Rezime.....	4
Direktorat za investicije i razvoj konkurentnosti u turizmu.....	7
Direktorat za razvojne politike u turizmu	16
Direktorat za upravni postupak u turizmu i izradu propisa iz oblasti turizma i ugostiteljstva	19
Direktorat za ekologiju i klimatske promjene.....	22
Direktorat za zaštitu prirode.....	36
Direktorat za projekte.....	45
Direktorat za EU integracije i međunarodne odnose.....	47
PREDLOG MJERA ZA UNAPREĐENJE STANJA.....	51

Uvod

Na 1. sjednici Vlade Crne Gore donesena Uredba o organizaciji i načinu rada državne uprave („Službeni list CG“, br. 98/23) kojom je došlo do promjene u organizaciji i načinu rada državne uprave na način što su određeni resori nastavili sa radom sa istim nadležnostima, dok je kod određenih resora došlo do razdvajanja nadležnosti i djelokruga rada. U skladu sa tim činjenicama, Ministarstvo turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera je novoformirano ministarstvo. Zaključkom Vlade Crne Gore br. 07-040/23-4876/2 od 31. oktobra 2023. godine, zaduženi su svi ministri da pripreme i dostavljaju Vladi na razmatranje presjeka zatečenog stanja u svojim resorima na dan 31. oktobar 2023. godine, kao i ocjene stanja i predloga mjera.

Ministarstvo turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera vrši poslove uprave koji se odnose na: pripremu i praćenje propisa i strateško planiranje sistema u oblasti turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera; razvoj turizma; ugostiteljstvo; turističku ponudu; uslove privređivanja u turizmu, selektivne oblike turizma; povezivanje primorskog i kontinentalnog turizma; formiranje turističkih mjesta i područja; kategorizaciju i klasifikaciju turističkih objekata; turističke tokove na domaćem i inostranom tržištu; saradnju sa turističkim asocijacijama u Crnoj Gori i inostranstvu; održivu valorizaciju potencijala i ekoloških prednosti nacionalnih parkova i zaštićenih područja prirode sa aspekta razvoja turizma; realizaciju investicionih programa od interesa za održiv turistički razvoj; praćenje infrastrukturnih projekata u funkciji razvoja turizma; praćenje i promociju investicija u sektoru turizma; koordinaciju aktivnosti za pripremu i praćenje turističkih sezona; vođenje evidencije o broju turista, smještajnim kapacitetima, finansijskim efektima i rezultatima poslovanja u turizmu; organizovanje poslova turističko-informativne propagandne djelatnosti; unapređenje saradnje između sektora turizma i komplementarnih sektora; saradnju sa Nacionalnom turističkom organizacijom i organizovanje turističkih predstavništava u drugim državama; sistem integralne zaštite životne sredine i održivog korišćenja prirodnih resursa; oblast procjene uticaja i strateške procjene uticaja na životnu sredinu, integrisano sprečavanje i kontrolu zagađivanja; zaštitu prirode; kvalitet vazduha; klimatske promjene i odobravanje i praćenje projekata koji se realizuju u cilju ublažavanja efekata klimatskih promjena; zaštitu ozonskog omotača; zaštitu od buke i vibracije; hemikalije; zaštitu od radijacije (radioaktivne materije i jonizujuća zračenja); nejonizujuća zračenja; zaštitu zemljišta od zagađivanja; integrisano upravljanje obalnim područjem; integrisanu zaštitu mora od zagađenja; kontrolu industrijskog zagađenja i upravljanje rizikom; primjenu novih i tehnologija čistije proizvodnje; donošenje, sprovođenje i praćenje politike u oblasti monitoringa stanja voda, izuzev vodoizvorišta i poplavnih događaja, kao i zaštitu voda od zagađenja, osim zaštite vodoizvorišta i zaštite prilikom poplavnih događaja; upravljanje otpadom i otpadnim vodama; sistem komunalnih djelatnosti; koordinaciju regionalnih sistema vodosnabdijevanja; genetski modifikovane organizme iz nadležnosti ovog ministarstva; hidrografsku djelatnost; izradu standarda zaštite životne sredine; praćenje stanja životne sredine; integralno planiranje, upravljanje i valorizaciju prostora; održivi razvoj; koordinaciju sprovođenja Nacionalne strategije održivog razvoja Crne Gore i sačinjavanje izvještaja o njenom sprovođenju; saradnju sa međunarodnim finansijskim institucijama i fondovima Evropske unije u dijelu realizacije projekata iz oblasti za koje je nadležno ministarstvo; realizaciju naučnoistraživačkih nacionalnih i međunarodnih projekata u oblasti životne sredine; međunarodnu saradnju i međunarodne ugovore iz nadležnosti ministarstva; upravni nadzor u oblastima za koje je ministarstvo osnovano; kao i druge poslove koji su mu određeni u nadležnost.

S tim u vezi u nastavku slijedi presjek zatečenog stanja na dan 31. oktobar 2023. godine, te ocjena stanja i predloga prioriteta za 2024. godinu, iz nadležnosti Ministarstva turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera.

Rezime

Aktivnosti koje su predviđene Programom rada Vlade Crne Gore za 2023. godinu

1	N	50	26.04.2023	1	61	Predlog zakona o turizmu i ugostiteljstvu
2	N			2	62	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o turističkim organizacijama
3	N			2	63	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o boravišnim taksama
4	N			2	97	Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti prirode
5	N		03.10.2023	2	98	Predloga zakona o upravljanju otpadom
6	N		02.02.2023	3	104	Predloga zakona o dopuni Zakona o industrijskim emisijama
7	N			3	99	Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o regionalnom vodosnabdijevanju Crnogorskog primorja
8	N			3	100	Predloga zakona o komunalnim djelatnostima
9	N			3	101	Predlog zakona o vodnim uslugama
10	T	50	26.04.2023	1	55	Polugodišnje informacije o aktivnostima na realizaciji prioritetnih projekata iz oblasti turizma
11	T	50	26.04.2023	1	56	Polugodišnje informacije o aktivnostima na realizaciji projekata na unapređenju turističke infrastrukture
12	T	46	30.03.2023	1	58	Plan pripreme ljetnje turistička sezone 2023. godine
13	T	60	06.07.2023	1	59	Izvještaj o realizaciji AP Strategije razvoja turizma Crne Gore za 2022. godinu sa AP za 2023. godinu
14	T	46	30.03.2023	1	60	Izvještaj o realizaciji AP 2021/2022 godine za realizaciju Programa razvoja zdravstvenog turizma Crne Gore 2021-2023.
15	T	46	30.03.2023	1	61	Završni izvještaj o sprovođenju Programa razvoja kulturnog turizma 2019/2022
16	T	46	30.03.2023	1	62	Završni izvještaj o sprovođenju Programa razvoja ruralnog turizma 2019/2022
17	T	54	26.05.2023	2	63	Program podsticajnih mjera u oblasti turizma za 2023. godinu
18	T	59	30.06.2023	2	64	Program razvoja ruralnog turizma Crne Gore 2023-2025. godine s Akcionim planom
19	T			2	65	Program razvoja kulturnog turizma Crne Gore 2023-2025. godine s Akcionim planom
20	T			2	122	Izvještaj o sprovođenju planova upravljanja nacionalnim parkovima u CG
21	T	71	25.10.2023	3	55	Polugodišnje informacije o aktivnostima na realizaciji prioritetnih projekata iz oblasti turizma
22	T	71	25.10.2023	3	56	Polugodišnje informacije o aktivnostima na realizaciji projekata na unapređenju turističke infrastrukture
23	T			3	66	Program razvoja ljudskih resursa u turizmu Crne Gore 2023-2026. s Akcionim planom
24	T				123	Državni plan upravljanja otpadom u Crnoj Gori za period 2023-2028. godina
25	T	63	03.08.2023		125	Informacija o stanju životne sredine Crne Gore za 2022. godinu

Obrazloženje za nerealizovane obaveze:

Kod izrade **Predloga zakona o boravišnim taksama** akcenat je na dva pitanja koja zahtijevaju rješavanje. Na prvom mjestu određivanje visine boravišne takse, obzirom da je došlo do značajnih izmjena opšteg socioekomoskog stanja koje zahtijeva prilagođavanje iznosa ove takse trenutnoj ekonomskoj zbilji. Drugo veoma značajno pitanje je pitanje slobodnog raspolaganja sredstvima ostarelim od prihoda po ovom osnovu, tačnije onog dijela koji pripada Nacionalnoj turističkoj organizaciji, a kod činjenice da se dio koji pripada lokalnim turističkim organizacijama direktno upućuje na njihove račune, a dio koji pripada Nacionalnoj turističkoj organizaciji preusmjerava iz državnog budžeta, što opet rezultuje nizom problema vezanih za finansiranje aktivnosti Nacionalne turističke organizacije.

Kod izrade **Predloga zakona o turističkim organizacijama**, nakon održanog sastanka radne grupe za izradu predloga došlo je do zastoja, koji se ogleda u činjenici da predstavnici radne grupe i pored više

upućenih poziva nijesu dostavili svoje obrazložene predloge. Nakon izostanka bilo kakvih povratnih informacija u ovom dijelu, rad na predlogu zakona je nastavljen na neposrednoj liniji između Ministarstva Nacionalne turističke organizacije. Rezultat tog rada je nacrt pripremljen u Nacionalnoj turističkoj organizaciji koji može poslužiti kao dobra osnova za izradu predloga. U očekivanju dostavljanja nacрта, planirane su aktivnosti na daljoj realizaciji pripreme predloga zakona.

Program razvoja kulturnog turizma CG 2023-2025 s Akcionim planom. Nakon urgencija Ministarstva finansija, umanjena su budžetska sredstva za realizaciju obaveze i od iste se odustalo; Međutim, Ministarstvo kulture i medija donijelo i Vlada usvojila (u avgustu 2023.) Nacionalni program razvoja kulture 2023-2027. u okviru kojeg su prepoznate i obaveze, shodno čemu ova obaveza nije realizovana shodno programom rada Vlade za 2024.

Program razvoja ljudskih resursa u turizmu Crne Gore 2023-2026. s Akcionim planom. Nakon urgencija Ministarstva finansija nije bilo dovoljno budžetskih sredstava za njegovu realizaciju. Ministarstvo je pokrenulo inicijativa prema UNWTO-u da oni obezbijede i finansiraju izradu Programa. UNWTO je u potrazi za donatorima za izradu projekta.

U postupku pripreme **Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti prirode**, pokrenutim iz obaveze da se uvažavaju preporuke Evropske komisije, ukazala se prilika za revizijom određenih djelova zakona u cilju njihove funkcionalnije primjene i sveobuhvatnog uređenja oblasti zaštite prirode. Tokom rada na velikom broju izmjena i dopuna, stvorili su se uslovi za donošenje novog zakona. Javna rasprava je trajala od 08.juna do 18.jula 2023. godine, u okviru koje je pristiglo 143 komenatara, primjedbi i sugestija. Pripremljen je Izvještaj o sprovedenoj javnoj raspravi. Trenutno se radi na usklađivanju Nacrta zakona sa pristiglim komentarima i sugestijama sa javne rasprave. Nakon toga Nacrt će biti poslat Evropskoj komisiji i nadležnim organima na davanje mišljenja.

U toku je usaglašavanje teksta **Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o regionalnom vodosnabdijevanju Crnogorskog primorja** sa Sekretarijatom za zakonodavstvo.

U međuvremenu je donesen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o komunalnim djelatnostima, što je za izvjestan period odložilo rad na **Predlogu zakona o komunalnim djelatnostima**. Iako su pribavljena pozitivna mišljenja jednog broja institucija na tekst Predloga zakona, koji je pripremila Radna grupa, u tekstu su izvršene neke manje korekcije, zbog Odluke ustavnog suda da stavi van snage dva stava člana 6 Uredbe o bližim elementima i metodologiji za određivanje cijena komunalnih usluga (podzakonski akt donesen na osnovu Zakona o komunalnim djelatnostima), s ciljem da se u Predlogu zakona obezbijedi pravni osnov za izmjenu Uredbe. Zbog očekivane promjene u organizacionoj strukturi organa državne uprave, Predlog zakona će biti ponovo dostavljen na mišljenje svim relevantnim organima državne uprave.

Pribavljena su sva mišljenja na **Predlog zakona o vodnim uslugama** i isti je mogao biti dostavljen Vladi Crne Gore na utvrđivanje. Međutim, kako su vodne usluge dio komunalnih usluga, koje se trenutno uređuju važećim Zakonom o komunalnim djelatnostima, neophodno je da Zakona o vodnim uslugama bude usvojen zajedno sa Zakonom o komunalnim djelatnostima. Kao i u slučaju Zakona o komunalnim djelatnostima, zbog očekivane promjene u organizacionoj strukturi organa državne uprave, Predlog zakona će biti ponovo dostavljen na mišljenje svim relevantnim organima državne uprave.

Državni plan upravljanja otpadom u Crnoj Gori za period 2023-2028. godina

Državni plan upravljanja otpadom donosi se na osnovu Zakona o upravljanju otpadom. Vlada je 3. oktobra 2023. godine utvrdila Predlog zakona o upravljanju otpadom, nakon čega je ovaj zakon dostavljen Skupštini Crne Gore. Za Nacrt državnog plana upravljanja otpadom u Crnoj Gori, održana je javna rasprava koja je trajala od 28.jula-6. septembra 2023. godine. Imajući u vidu prethodno navedeno, utvrđivanje novog Državnog plana upravljanja otpadom od strane Vlade Crne Gore, planira se za I kvartal 2024. godine.

Kod obaveza planiranih za IV kvartal 2023. godine Vlada Crne Gore **je dala saglasnost** na Plan pripreme zimske turističke sezone 2023. godine, **usvojila je** Nacionalnu strategiju upravljanja hemikalijama s Akcionim planom i Informaciju o statusu očuvanosti i aktivnostima u Posebnom rezervatu prirode „Tivatska solila. Takođe Vlada Crne Gore **je utvrdila** Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o biocidnim proizvodima.

Ostale obaveze planirane Programom rada Vlade Crne Gore za 2024. godinu će biti realizovane u narednom periodu:

- Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o planinskim stazama
- Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona skijalištima
- Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o raftingu
- Predlog zakona o zaštiti od negativnih uticaja klimatskih promjena
- Godišnja informacija o aktivnostima na valorizaciji turističkih lokaliteta koji su u prethodnom periodu bili predmet privatizacije
- Program monitoringa životne sredine Crne Gore za 2024. godinu
- Strategija biodiverziteta s Akcionim planom 2024-2028. godine
- Informacija o urađenim studijama revizije za pojedina zaštićena područja sa fokusom na nacionalne parkove.

Direktorat za investicije i razvoj konkurentnosti u turizmu

Realizovane aktivnosti koje su predviđene Programom rada Vlade Crne Gore za 2023. godinu

1. Informacija o aktivnostima na realizaciji razvojnih projekata na unapređenju turističke infrastrukture (period jul - decembar 2022. godine), usvojena 26. aprila 2023. godine
2. Informacija o aktivnostima na realizaciji razvojnih projekata na unapređenju turističke infrastrukture (period januar - jun 2023. godine), usvojena 25. oktobra 2023. godine
3. Informacija o aktivnostima na realizaciji razvojnih projekata na unapređenju turističke infrastrukture, za period jul – decembar 2022. godine, usvojena 26. aprila 2023. godine
4. Informacija o aktivnostima na realizaciji prioritetnih projekata iz oblasti turizma, za period januar – jun 2023. godine, usvojena 25. oktobra 2023. godine
5. Informacija o aktivnostima realizacije Posebnog programa ulaganja od posebnog značaja za privredni i ekonomski interes Crne Gore, za period jul - decembar 2022. godine, usvojena 26. aprila 2023. godine
6. Informacija o aktivnostima realizacije Posebnog programa ulaganja od posebnog značaja za privredni i ekonomski interes Crne Gore, za period januar – jun 2023. godine, usvojena 25. oktobra 2023. godine
7. Informacija o aktivnostima na valorizaciji turističkih lokaliteta koji su u prethodnom period bili predmet privatizacije - predviđeno je da se do kraja tekuće godine kandiduje za sjednicu Vlade Crne Gore

Status i predlog mjera

- U Informacijama je dat pregled aktivnosti na realizaciji **razvojnih projekata na unapređenju turističke infrastrukture**, u prvom redu ski centara na području Bjelasice i Komova, Durmitora i Hajle, ali i prirodnih atrakcija poput Đalovića pećine, sa trenutnim statusom i fazama realizacije, a koji uključuju izgradnju novih žičara, skijaških staza, sistema za vještačko osnježavanje, baznih stanica, pristupnih puteva i prateće infrastrukture, kao i potrebne mjere za njihovu realizaciju. U ove projekte je **do sada uloženo skoro 106 miliona**.
- Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma je izvještajnim periodima pokrenulo brojne aktivnosti u cilju rješavanja nagomilanih otvorenih pitanja koja su se u prethodnom periodu iskristalisala na svim navedenim projektima, a u čijoj realizaciji je u prethodnom periodu učestvovalo više subjekata.
- Predlog mjera:
  - Intenzivirati aktivnosti na izgradnji vodovodnog sistema do Ski centra „Kolašin 1600“, kao i baznog naselja planinskog centra Kolašin 1600 u cilju unapređenja ponude
  - Formiranje operativnog tima od strane Ministarstva turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera za praćenje realizacije projekta Ski centar “Kolašin 1600”
  - Rješavanje otvorenog pitanja oko vlasništva TS „Jezerine“ 35/10kV i nakon završetka sudskog postupka pokrenuti sa CEDIS-om proceduru prebacivanja korsiničkog imena na CEDIS, a sve ovo nakon što je utvrđeno da je u 2020. godini pokrenuta procedura otkupa ovog elektro objekta od strane CEDIS-a.
  - Intenzivirati aktivnosti na izgradnji skijališta „Žarski“, pogotovo na izgradnji putne, elektroenergetske i vodovodne infrastrukture, a u cilju stavljanja u funkciju ovog skijališta
  - Planirati održavanje sastanka Operativnog tima za praćenje realizacije projekta Ski centar “Žarski”, opština Mojkovac
  - Intenzivirati aktivnosti na izgradnji skijališta „Cmiljača“, pogotovo na izgradnji putne, elektroenergetske i vodovodne infrastrukture, a u cilju stavljanja u funkciju ovog skijališta
  - Planirati održavanje sastanka Operativnog tima za praćenje realizacije projekta Ski centar „Cmiljača”, opština Bijelo Polje
  - Potpisivanje Projektnog zadatka za izradu Glavnog projekta dalekovoda 35kV od TS 110/35kV „Ribarevine“ do TS 35/10kV „Cmiljača“
  - Intenzivirati aktivnosti na modernizaciji skijališta na lokalitetu Savinog kuka na Durmitoru
  - Formiranje operativnog tima od strane Ministarstva turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera za praćenje realizacije projekta Ski centra na lokalitetu Savin kuk

- Razmotriti formiranje privrednog društva za upravljanje budućim Ski centrom „Štedim-Hajla” ili promijeniti Odluku o sonivanju privrednog društva „Skijališta Crne Gore”
- Planirati održavanje sastanka Operativnog tima za praćenje realizacije projekta Ski centar „Štedim- Hajla”, opština Rožaje
- Izrada idejnog arhitektonskog rješenja za objekat Bazne stanice na budućem skijalištu na Hajli od strane glavnog državnog arhitekta
- Razmotriti formiranje privrednog društva za upravljanje budućim turističkim speleološkim objektom Đalovića pećine, posebno uzimajući u obzir da su neki objekti na projektu završeni i zahtijevaju preuzimanje.
- Planirati održavanje sastanka Operativnog tima za praćenje realizacije projekta „Valorizacije Đalovića pećine“, opština Bijelo Polje
- Finalizovanje Projektnog zadatka za izgradnju Dalekovoda 10 kV od STS Đalovići do nove STS Korita i STS 10/0,4 kV-50 kV na lokaciji UP4 Korita opština Bijelo Polje sa pristupnim putem od sela Đalovići do lokacije
- Izrada Studije nultog stanja na području Đalovića pećine i Izrada studije Prijedlog mjera remedijacije i program praćenja stanja životne sredine nakon sprovođenja mjera remedijacije u Đalovića pećini i podnošenje novog zahtjeva AZŽS sa kompletiranom dokumentacijom i studijama u cilju dobijanja dozvole za izvođenje radova i I i II faze (ispred pećine, probijanja tunela i uređenje unutrašnjosti pećine)

Status

3. Informacija o aktivnostima na realizaciji prioriternih projekata iz oblasti turizma, za period jul – decembar 2022. godine, usvojena 26. aprila 2023. godine

4. Informacija o aktivnostima na realizaciji prioriternih projekata iz oblasti turizma, za period januar – jun 2023. godine, usvojena 25. oktobra 2023. Godine

- U skladu sa Programom rada Vlade Crne Gore za 2023., Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma je pripremlilo **Informaciju o aktivnostima na realizaciji prioriternih projekata iz oblasti turizma**, za period januar – jun 2023. Informacija sadrži aktivnosti na realizaciji **prioriternih projekata iz oblasti turizma**, i to: valorizacija lokaliteta na prostorima Bjelasice i Durmitora; izgradnja turističkog kompleksa, marine i prateće infrastrukture „Porto Montenegro“ – Tivat; izgradnja turističkog kompleksa „Portonovi“, Kumbor, Herceg Novi; izgradnja turističkog kompleksa „Luštica Bay“, Tivat; izgradnja turističkog kompleksa „Plavi horizonti“ - Tivat; rekonstrukcija tvrđave „Mamula“ na ostrvu Lastavica, Herceg Novi; izgradnja Hotela „Kraljičina plaža“ – Sveti Stefan, Budva; turistička valorizacija dijela imovine HTP „Ulcinjaska Rivijera“, AD Ulcinj – hoteli „Bellevue“ i „Olympic“ i izgradnja turističkog kompleksa „Montrose“ („Ritz Carlton Montenegro“).

Predleg mjera:

- U skladu sa definisanim obavezama iz Ugovora o dugoročnom zakupu planinskog centra „Kolašin 1600”, nastaviti realizaciju aktivnosti na izgradnji infrastrukture do lokacije. Za izradu tehničke dokumentacije i izgradnju hidrotehničke infrastrukture potpisan je Ugovor sa konzorcijumom „Sigillum“ Podgorica br: ugovora 01-334/23-127/1 od 13.01.2023. godine. Naime, nadležni u ViK Kolašin su inovirali Projektni zadatak, u saradnji s predstavnicima Projektanta tehničke dokumentacije/Izvođača radova na izgradnji hidrotehničke infrastrukture za potrebe Ski centra Kolašin (Konzorcijum „SIGILLUM CO“). Po predmetnom pitanju, potrebno je da Opština Kolašin donese Odluku kojom se izgradnja predmetnog vodovodnog sistema proglašava javnim interesom i da se inoviraju UTU. Takođe, Uprava za kapitalne projekte očekuje da u najskorijem roku od Konzorcijuma dobije detaljnije razrađeno Idejno rješenje, kojim će biti precizno pobrojane katastarske parcele koje će biti predmet eksproprijacije.
- Vojno-turistički kompleks „Mediteran”, Žabljak - Zaštititi državne interese u sudskom procesu po podnijetoj tužbi, te u daljem postupku obezbijediti konačna mišljenja i eventualne preduslove za valorizaciju u skladu sa zakonskom regulativom i UNESCO ograničenjima.

- Imajući u vidu ukupne efekte realizacije projekta „Porto Montenegro“, potrebno je nastaviti sa intenzivnim aktivnostima državnih i lokalnih institucija u cilju rješavanja otvorenih pitanja i realizovanja planirane dinamike aktivnosti.
- Imajući u vidu ukupne efekte realizacije projekta „Portonovi“, potrebno je nastaviti sa intenzivnim aktivnostima državnih i lokalnih institucija u cilju rješavanja otvorenih pitanja i realizovanja planirane dinamike aktivnosti. U tom pravcu, potrebno je investitoru pružiti kontinuiranu podršku u realizaciji pitanja obezbjeđivanja infrastrukturnih preduslova neophodnih za funkcionisanje rizorta i hotela, a koji se tiču dozvole za puštanje u rad gasovoda LPG, registracija privatno-zdravstvene ustanove u sklopu hotela, pitanje upotrebni dozvola. Kada je u pitanju infrastruktura rizorta, obezbijeđene su sve upotrebne dozvole, osim dozvole za puštanje u rad gasovoda (LPG), koja ostaje otvoreno pitanje. Naime, gasovod je izgrađen u skladu sa građevinskom dozvolom, evropskim standardima i pravilima i tehnologijama, međutim, prema nalazima inspektora prilikom tehničkog prijema, materijal cijevi nije u skladu sa pravilnikom koji datira iz perioda SFRJ-a iz 1971. godine. Stoga je nedostatak ove dozvole prouzrokovao operativne probleme i potrebu da investitor koristi alternativna rješenja u radu rizorta.
- Luštica Bay - Neophodno je u koordinaciji Vlade Crne Gore u saradnji sa Opštinom Tivat, Opštinom Kotor i Javnim preduzećem „Regionalni vodovod Crnogorsko primorje“ obezbijediti preduslove za nastavak izgradnje golf terena, a u smislu obezbjeđivanja vodosnabdijevanja terena, kao i obezbijediti preduslove za trajno rješavanje pitanja vodosnabdijevanja naselja. Dodatno, neophodno je efikasnije djelovanje po pitanju eksproprijacije zemljišta u skladu sa odredbama Ugovora. Pored navedenog, neophodno je intenzivirati izradu prostorno-planske dokumentacije kao preduslova za dalju nesmetanu realizaciju programa izgradnje predviđenog Ugovorom o zakupu i izgradnji.
- Izgradnja turističkog kompleksa „Plavi Horizonti“, Tivat - Sportija realizacija projekta je uslovljena sudskim sporovima sa fizičkim licima koja imaju suvlasništvo na parcelama 460/3 i 417/2, a za koje je pokrenut postupak eksproprijacije. Takođe, otvoreno pitanje, prema navodima investitora, predstavlja tužba trećih lica kojom se osporavaju svojinska prava „QD Hotel and Property Investment Montenegro“ DOO (QDHPIM) na dijelu kupljenih nepokretnosti, tj. pojedinim parcelama, i pored okolnosti da je QDHPIM zakoniti i savjesni sticalac istih, a koja je pokrenuta 12 godina nakon što je QDHPIM kupio parcele koje su predmet sudskog spora. S obzirom na to da dinamika realizacije projekta nije na očekivanom nivou, te da u prethodnom periodu investicija nije redovno praćena od strane države, nekadašnje Ministarstvo ekonomskog razvoja je pokušavalo da inicira održavanje sastanaka sa investitorom u cilju dobijanja preciznijih informacija o ulaganjima i otvorenim pitanjima u vezi sa realizacijom projekta, ali isti nijesu organizovani usljed nemogućnosti prisustva investitora. Stoga je neophodno u narednom periodu organizovati sastanak sa investitorom i drugim relevantnim institucijama kako bi se razmotrila mogućnost nastavka izgradnje.
- Rekonstrukcija tvrđave „Mamula“ na ostrvu Lastavica, Herceg Novi - Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma, nakon dva neuspješna tenderska postupka, raspisalo je tender za javnu nabavku za imenovanje Supervizora 27. juna 2023. godine. Izvještaj supervizora koji obuhvata period od potpisivanja Ugovora o dugoročnom zakupu u vezi sa ostrvom Lastavica sa tvrđavom Mumula Herceg Novi do **30.04.2023. godine** dostavljen je Ministarstvu ekonomskog razvoja i turizma 17.10.2023. godine. Navedenim izvještajem konstatovano je u okviru realizacije predmetne investicije po Ugovoru o dugoročnom zakupu nije izvršena prijava izvođenja radova Upravi za zaštitu kulturnih dobara, nije sačinjen izvještaj o izvršenim radovima, kao ni izvještaj o konzervatorskom nadzoru te nije izvršen prijem izvedenih radova od strane Uprave za zaštitu kulturnih dobara. Takođe, otvoreno pitanje je Datum početka i Datum završetka radova. Investitor je ispunio minimalnu investiciju kao Ugovornu obavezu, a takođe je ispunio i obaveze iz Investicionog programa. Izvještajem je konstatovana razlika u površini koja je data u zakup i sa površinom iz Lista nepokretnosti. Isto tako, u izvještaju je konstatovano da objekat nije završen kao i da ne postoji konačni izvještaj Nadzornog organa. Generalni zaključak Supervizora je da su radovi u samoj završnoj fazi, ali da do momenta kontrole Investitor/Zakupac nije ispunio obaveze iz Ugovora o zakupu. Napominjemo da su radovi u samoj završnoj fazi, da je hotel otvoren, kao i da je dobijeno privremeno rješenje o odobravanju ugostiteljske djelatnosti.
- Izgradnja hotela „Kraljičina Plaža“ – Sveti Stefan, Budva - U 2021. godini kompanija „Adriatic properties“ pokrenula je arbitražni postupak pred Londonskim sudom za međunarodnu arbitražu u Londonu. Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj 10. marta 2022. godine prihvatila Predlog za

isključenje projekta izgradnje hotela „Kraljičina plaža“, Miločer, Budva, po mješovitom modelu poslovanja, 5* sa Liste razvojnih projekata u oblasti turizma.

- Projekat „Montrose“ – „Ritz Carlton Montenegro“, Herceg Novi - Vlada je na sjednici od 15. septembra 2022. godine donijela i Zaključak kojim zadužuje Ministarstvo finansija da sa Ministarstvom ekonomskog razvoja i turizma, Zaštitnikom imovinsko-pravnih interesa Crne Gore, Agencijom za investicije i Ministarstvom kulture, formira operativni tim za pregovore sa kuvajtskim investitorom koji je trebalo da izgradi turistički kompleks „Montrose“ na hercegnovskom dijelu poluostrva Luštica.

5. Informacija o aktivnostima realizacije Posebnog programa ulaganja od posebnog značaja za privredni i ekonomski interes Crne Gore, za period jul - decembar 2022. godine, usvojena 26. aprila 2023. godine

6. Informacija o aktivnostima realizacije Posebnog programa ulaganja od posebnog značaja za privredni i ekonomski interes Crne Gore, za period januar – jun 2023. godine, usvojena 25. oktobra 2023. godine

- Uvođenje Posebnog programa učinjeno je sa ciljem razvoja Crne Gore, odnosno sa ciljem privlačenja stranih investicija koje će intenzivirati razvojne projekte u sektoru turizma, poljoprivrede i prerađivačke industrije, na ukupnom području Crne Gore, kao i intenzivnijeg razvoja manje razvijenih opština Crne Gore. Kako je definisano navedenom Odlukom, u periodu trajanja Posebnog programa mogu se donijeti rješenja o prijemu u crnogorsko državljanstvo po osnovu Posebnog programa povodom najviše 2.000 zahtjeva.

Posebni program ulaganja od posebnog značaja za privredni i ekonomski interes Crne Gore je završen 31. decembra 2022. godine.

7. Informacija o aktivnostima na valorizaciji turističkih lokaliteta koji su u prethodnom period bili predmet privatizacije - predviđeno je da se do kraja tekuće godine kandiduje za sjednicu Vlade Crne Gore Programom rada Vlade Crne Gore predviđena je izrada Informacije o aktivnostima na valorizaciji turističkih lokaliteta koji su u prethodnom periodu kroz različite modele privatizovani. U pitanju su sledeći projekti: HOTEL „CRISTAL RIVIJERA“; HOTEL „AS“ PERAZIĆA DO; HOTEL „MEDITERAN“ ULCINJ; HOTEL „GALEB“ ULCINJ; HOTEL „GRAND LIDO I APARTMANI LIDO“; LOKACIJA BIVŠEG HOTELA „JADRAN“ U ULCINJU; HOTEL „JEZERA“ ŽABLJAK I HOTEL „PLANINKA“ ŽABLJAK

Realizovane aktivnosti koje nijesu predviđene Programom rada Vlade Crne Gore

1. Informacija o aktivnostima realizacije Posebnog programa ulaganja od posebnog značaja za privredni i ekonomski interes Crne Gore koji je završen 31. decembra 2022. godine, usvojena 20. januara 2023. godine

2. Informacija o prvom, drugom, trećem i četvrtom izvještaju nezavisnih kontrolora o nalazima činjeničnog stanja vezano za projekat izgradnje hotela „Boka Place“ Tivat, po mješovitom modelu poslovanja, pripremljenim od strane društava za reviziju „Deloitte“ d.o.o. Podgorica i „Crowe MNE“ d.o.o. Podgorica, usvojena 06. aprila 2023. godine

3. Informacija o prvom, drugom, trećem i četvrtom izvještaju nezavisnog kontrolora o nalazima činjeničnog stanja u vezi sa realizacijom projekta izgradnje hotela „Cruiser“, Budva, po mješovitom modelu poslovanja, pripremljenim od strane društva za reviziju „Crowe MNE“ d.o.o. Podgorica, usvojena 13. aprila 2023. godine

4. Informacija o promjeni vlasničke strukture u Projektном društvu žičare DOO „Kotor – Lovćen“, Podgorica, usvojena 13. aprila 2023. godine

5. Informacija o potrebi zaključivanja Ugovora o izgradnji elektro infrastrukture za potrebe projekta izgradnje žičare Kotor – Lovćen, usvojena 20. aprila 2023. godine

6. Informacija o raspodjeli sredstava namijenjenih za razvoj manje razvijenih jedinica lokalne samouprave iz Posebnog programa ulaganja od posebnog značaja za privredni i ekonomski interes Crne Gore, usvojena 04. maja 2023. godine

7. Predlog za imenovanje članova Koordinacionog tijela za praćenje realizacije Posebnog programa ulaganja od posebnog značaja za privredni i ekonomski interes Crne Gore, usvojen 11. maja 2023. godine

8. Informacija o potrebi zaključivanja Direktnog ugovora između Koncesionara, Prioritetnog zajmodavca i Koncedenta, usvojena 08. juna 2023. godine
9. Predlog odluke o dopuni Odluke o kriterijumima za utvrđivanje naučnog, privrednog, ekonomskog, kulturnog i sportskog interesa Crne Gore za sticanje crnogorskog državljanstva prijemom, usvojen 30. juna 2023. godine
10. Informacija o aktivnostima Koordinacionog tijela za praćenje realizacije Posebnog programa ulaganja od posebnog značaja za privredni i ekonomski interes Crne Gore, usvojena 12. jula 2023. godine
11. Informacija o potrebi zaključenja Aneksa II Ugovora o koncesiji za realizaciju projekta izgradnje žičare Kotor – Lovćen, usvojena 12. jula 2023. godine
12. Informacija o problemima u primjeni Odluke o izmjenama i dopunama Odluke o kriterijumima, načinu i postupku izbora lica koje može steći crnogorsko državljanstvo prijemom radi realizacije Posebnog programa ulaganja od posebnog značaja, usmeno razmatrana na sjednici održanoj 25. oktobra 2023. godine
13. Informacija o petom izvještaju o nalazima činjeničnog stanja pripremljenom od strane društva za reviziju „Crowe MNE“ d.o.o. u vezi sa realizacijom projekta Izgradnje hotela „Breza“, Kolašin, po kondo modelu poslovanja, usvojena 03. avgusta 2023. godine
14. Informacija o prvom Izvještaju o nalazima činjeničnog stanja pripremljenom od strane društva za reviziju „Crowe MNE“ d.o.o. u vezi sa realizacijom projekta Izgradnje hotela „B“, Kolašin, po kondo modelu poslovanja, usvojena 03. avgusta 2023. godine
15. Informacija o trećem i četvrtom izvještaju o nalazima činjeničnog stanja pripremljenim od strane društva za reviziju „Crowe MNE“ d.o.o. u vezi sa realizacijom projekta Izgradnje hotela „D“ sa depadansom „E“, Kolašin, po kondo modelu poslovanja, usvojena 03. avgusta 2023. godine
16. Informacija o petom Izvještaju o nalazima činjeničnog stanja pripremljenom od strane društva za reviziju „Crowe MNE“ d.o.o. u vezi sa realizacijom projekta Izgradnje hotela „K16“, Kolašin po kondo modelu poslovanja, usvojena 03. avgusta 2023. godine
17. Informacija o prvom Izvještaju o nalazima činjeničnog stanja pripremljenom od strane društva za reviziju „Certitudo“ d.o.o. u vezi sa realizacijom projekta Izgradnje hotela „Magnum“, Kolašin, po kondo modelu poslovanja, usvojena 03. avgusta 2023. godine
18. Informacija o šestom izvještaju nezavisnog kontrolora o nalazima činjeničnog stanja vezano za projekat izgradnje hotela „Bjelasica 1450 Kolašin“ po kondo modelu poslovanja, pripremljenom od strane društva za reviziju „Racio-mont“ d.o.o. Kolašin, usvojena 03. avgusta 2023. godine
19. Informacija o promjeni vlasničke strukture u Projektnom društvu žičare DOO „Kotor – Lovćen“, Podgorica, usvojena 13. aprila 2023. Godine
20. Javni poziv za učešće u postupku dodjele sredstava za Programsku liniju za nabavku opreme velike vrijednosti za turizam

Programska linija za nabavku opreme velike vrijednosti za turizam

S obzirom da su pojedini zahtjevi za refundaciju već pristigli, a da je krajnji rok za dostavu istih 10.11.2023. godine, Komisija je pristupila obilasku predmetnih hotela, kako bi blagovremeno reagovali i na vrijeme utrdili činjenično stanje u cilju sprovođenja daljih postupaka. Po završenom monitoringu, sa korisnicima koji budu pozitivno ocijenjeni potpisivaće se Ugovor o dodjeli sredstava- refundaciji troškova nabavke opreme velike vrijednosti, nakon čega će se vršiti isplata sredstava. Krajnji rok za isplatu sredstva je 25. decembar 2023. godine. Iz razloga što pred kraj godine su plaćanja sa nivoa svih direktorata, predlog komisije je da se Ugovori i plaćanja vrše parcijalno, po završetku obrade aplikacija. Terenski rad, monitoring tokom radne nedelje do 10.12.2023. godine u cilju kontrole instalirane opreme cija je nabavka predmet finansiranja. Sklapanje Ugovora sa korisnicima odobrenih aplikacija, a nakon sprovedenog monitoringa i evaluacije pristiglih zahtjeva za refundaciju troškova.

Privredna društva u većinskom državnom vlasništvu

HG „BUDVANSKA RIVIJERA“ AD BUDVA

1. Izmjestiti prostorije počasnog konzulata Austrije, kako bi se omogućio postupak valorizacije dijela imovine u svojini Društva – hotela „Mogren“ u Budvi

Između Hotelske grupe „Budvanska rivijera” i firme „Mercur” D.O.O. je bio zaključen osnovni ugovor o zakupu Hotela „Mogren”, dok je između firme „Mercur” D.O.O. i Austrijskog konzulata bio zaključen posebni ugovor o podzakupu prostorija, koje su date na korišćenje počasnom konzulatu Austrije. Ovaj ugovor ne posjeduje ni Budvanska rivijera ni advokatska kancelarija koja je pravni zastupnik Društva.

2. Skupština akcionara HG „Budvanska rivijera” AD Budva

23. redovna Skupština akcionara HG „Budvanska rivijera” AD Budva prvobitno je bila zakazana za 25.09.2023. godine. Međutim, zbog nedostatka kvoruma, ista nije održana. Nakon toga, ponovljena 23. redovna Skupština akcionara zakazana je za 24.10.2023. godine, međutim ni ova sjednica Skupštine akcionara nije održana iz objektivnih razloga.

Za sjednicu je utvrđen sljedeći dnevni red:

1. Predlog odluke o razrješenju članova Odbora direktora Hotelske grupe „Budvanska rivijera” AD Budva.
2. Predlog odluke o izboru članova Odbora direktora Hotelske grupe „Budvanska rivijera” AD Budva.
3. Predlog odluke o raspodjeli dijela dobiti Društva za 2022. godinu.

3. Uplata dobiti u budžet države

Vlada je na 56.sjednici održanoj dana 08.06.2023. godine usvojila Informaciju o uplati dobiti privrednih društava u većinskom vlasništvu države u budžet države, pri čemu su zaduženi predstavnici države u organima upravljanja privrednih društava u većinskom vlasništvu države i sa njima povezanih društava da pokrenu inicijativu za donošenje odluka o raspodjeli dobiti kojom će se utvrditi da se 30% ostvarene neto dobiti u 2021. godini, odnosno 70% ostvarene neto dobiti u 2022. godini, u iznosu koji je srazmjern udjelu vlasništva države, uplati u budžet države.

Zaključkom Vlade Crne Gore, broj: 07-430/23-3616/2 od 3. avgusta 2023. godine, privredno društvo Hotelska grupa „Budvanska rivijera” AD Budva, predviđeno je kao društvo koje je u obavezi da navedenu dobit uplati u budžet države.

Obzirom na gore navedeno, Skupština akcionara nije održana, te još uvijek nije donijeta Odluka o raspodjeli dobiti ovog Društva za 2022. godinu.

HTP „ULCINJSKA RIVIJERA“ AD ULCINJ

1. Nalog Agencije za zaštitu konkurencije – ispitivanje dodijeljenih sredstava

U skladu sa Nalogom br. UPI-05-430/21-11/6 od 24.07.2023. godine koji je Agencija za zaštitu konkurencije dostavila Ministarstvu ekonomskog razvoja i turizma, u cilju sagledavanja pravilno i potpuno utvrđenog činjeničnog stanja, povodom dodjeljivanja sredstva HTP „Ulcinjska rivijera” AD Ulcinj, Ministarstvo je dostavilo neophodnu dokumentaciju. Čeka se odgovor Agencije za zaštitu konkurencije povodom ispitivanja da li postoji osnovana sumnja da sredstva nisu dodijeljena u skladu sa Zakonom.

2. Prodaja zemljišta na Autobuskoj stanici koje je vlasništvo Ulcinjske Rivijere u cilju pokrića troškova radnih sporova radnika

U 2021. i 2022. godini, 40-ak bivših radnika, kojima je prestao radni odnos na osnovu otpremnine, podnijeli su tužbu Osnovnom sudu u Ulcinju radi isplate dijela otpremnine. Takođe, 30-ak radnika koji su i dalje u radnom odnosu, tužili su HTP „Ulcinjska Rivijera” AD na ime isplate razlike ličnih primanja za period od 2009 do 2021. godine. U slučaju okončanja spora u korist radnika, procjenjuje se da visina isplate na ime radnog spora radnika sa svim troškovima može dostići iznos od preko 250.000,00 eura.

Kao jedno od rješenja za ovaj problem koje HTP „Ulcinjska Rivijera” AD Ulcinj navodi jeste prodaja zemljišta na Autobuskoj stanici koje je vlasništvo Ulcinjske Rivijere (svojina je 1/1), a koje nije u funkciji. Ministarstvo finansija uputilo je dopis izvršnom direktoru, u kojem je objašnjeno da je potrebno donijeti odluku o prodaji zemljišta na Autobuskoj stanici (kat.parcela br.5558, 7524 i 7517) od strane organa upravljanja HTP „Ulcinjska rivijera” AD Ulcinj, te istu dostaviti resornom Ministarstvu ekonomskog razvoja i turizma.

3. Uvođenje rampe za parking na Adi Bojani

Montažno demontažni privremeni objekat (kiosk – naplata karata) površine 4m², predviđen je u okviru Izmjene i dopune Programa privremenih objekata u zoni morskog dobra za Opštinu Ulcinj 2019-2023.

4. Zahtjev upućen Upravi za katastar i državnu imovinu PJ Ulcinj za dozvolu brisanja državne svojine, prava trajnog korišćenja i raspolaganja zemljištem, i upisa prava svojine u korist HTP „Ulcinjaska Rivijera” AD Ulcinj kao imaoca tih prava

HTP „Ulcinjaska Rivijera” AD Ulcinj je Upravi za katastar i državnu imovinu PJ Ulcinj, na osnovu čl.420, a u vezi sa čl.419 Zakona o svojinsko - pravnim odnosima, dostavila zahtjev za dozvolu brisanja državne svojine, prava trajnog korišćenja i raspolaganja zemljištem, i upisa prava svojine u korist HTP „Ulcinjaska Rivijera” AD Ulcinj kao imaoca tih prava. HTP „Ulcinjaska Rivijera” AD Ulcinj jedina je u Crnoj Gori kojoj poslije transformacije nije upisano zemljište kao vlasniku nego kao korisniku.

5. Zahtjev Vladi CG za ustupanje svog dijela zakupnine određenog Ugovorom o zakupu Komplexa HTP „Ulcinjaska Rivijera” zaključenog između zakupodavca Država Crna Gora - Vlada CG i zakupodavca HTP „Ulcinjaska Rivijera” sa jedne strane, i zakupca Konzorcijum Karisma sa druge strane

Prema Ugovoru o zakupu Komplexa HTP „Ulcinjaska Rivijera” AD zaključenog dana 26.09.2017. godine između zakupodavca Država Crna Gora - Vlada CG i zakupodavca HTP „Ulcinjaska Rivijera” AD sa jedne strane, i zakupca Konzorcijum Karisma sa druge strane, na period od 30 godina, zakupac se obavezuje da će zakupodavcu HTP „Ulcinjaska Rivijera” AD plaćati 70 % od zakupa, a zakupodavcu Država Crna Gora - Vlada CG 30% od zakupa, pri čemu je istim ugovorom predviđeno da HTP „Ulcinjaska Rivijera” AD plaća zakupcu porez na nepokretnost. Takođe, ugovorom o zakupu Karisma je preuzela obaveze da kredite koje je HTP „Ulcinjaska Rivijera” AD kao korisnik kredita koji je odobren od strane IRF-a CG i od strane bivše Atlas banke, a koji su ukupno iznosili cca 2.540.000 eura, iste kompenzuje po osnovu zakupnine koja pripada HTP „Ulcinjaska Rivijera” AD.

HTP „MILOČER“

1. Ugroženo poslovanje Društva zbog neizmirivanja obaveza od strane zakupca Adriatic properties

Društvo sve svoje poslovne prihode ostvaruje jedino od izdavanja cjelokupne imovine društvu Adriatic Properties, međutim Zakupac ne izmiruje svoje obaveze.

Kako je zbog neizmirivanja obaveza od strane Zakupca, društvu HTP „Miločer” ugroženo poslovanje, oni se konstantno obraćaju našem Ministarstvu u cilju nalaženja rješenja. U oktobru mjesecu, upućen je dopis u vidu molbe da se izvrši pritisak na zakupca Adriatic Properties, s obzirom da njima komunikacija nije dozvoljena, već isključivo preko advokata dok traje arbitražni postupak.

Preduzeću je ugroženo funkcionisanje – zakupac kasni sa uplatom za treći kvartal, a četvrti je, sada već fakturisani 2. oktobra. Preduzeće je u zakašnjenju sa septembarskom ratom Fondu za obeštećenje u iznosu od 15.000 EUR, kamatom u iznosu od 14.500 EUR prema Universal Capital banci, porezom na nepokretnost za 2019,2020,2021,2022 i 2023 godinu u iznosu od 592.139,00 EUR. Takođe, nemaju sredstava za plate i ostale tekuće obaveze.

„SVETI STEFAN HOTELI“ AD BUDVA

1. Ugroženo poslovanje Društva zbog neizmirivanja obaveza od strane zakupca Adriatic properties

Kao i HTP „Miločer”, ovo Društvo sve svoje poslovne prihode ostvaruje jedino od izdavanja cjelokupne imovine društvu Adriatic Properties, međutim zakupac ne izmiruje svoje obaveze.

Kompaniji HTP „Miločer“ DOO izvršna je uplata od strane zakupca doo „ADRIATIC PROPERTIES“ Budva za I i II kvartal 2023. godine u iznosu od 175.000 evra, tj. za njih „nesporan dio rente”, dok nije uplaćena renta za treći kvartal koji je fakturisani na dan 01.07.2023. godine.

2. Uplata dobiti u budžet države

Kompaniji „Sveti Stefan hoteli“ AD uplaćena je zakupnina za I i II kvartal 2023. godine od strane zakupca doo „ADRIATIC PROPERTIES“ Budva, dok zakup za III kvartal 2023. godine još nije plaćen i za isti je kompanija poslala opomenu. Odbor direktora je stava da u ovom momentu ne bi bilo racionalno donijeti odluku o raspodjeli dobiti i postupiti po Zaključku Vlade, jer bi na taj način bilo ugroženo poslovanje Društva, likvidnost i neometan rad, s obzirom da je plaćena zakupnina samo za dva kvartala od strane zakupca doo „Adriatic Properties“ Budva.

S obzirom da su uvažene objektivne okolnosti zbog kojih ovo Društvo nije realizovalo Zaključak Vlade do sada, ovom preduzeću se prolongira rok, ne duže od godinu dana za uplatu pripadajućeg dijela na račun Ministarstva finansija.

3. Arbitražni postupci

Kompanija „Adriatic Properties“ doo Budva podnijela je Društvu, Ministarstvu ekonomskog razvoja i kompanijama HTP „Miločer“ i Hotelskoj grupi „Budvanska rivijera“ AD Budva zahtjev za arbitražu, u skladu sa članom 39 i 40 Ugovora o zakupu koji je potpisan 31.01.2007. godine.

„Sveti Stefan hoteli“ AD Budva je takođe pokrenulo postupak arbitraže na osnovu Odluke Odbora direktora broj 02-593/1 od 12.11.2021. godine o pokretanju postupka zaštite prava Zakupodavca u skadu sa Ugovorom o dugoročnom zakupu hotela „Sveti Stefan“ i „Miločer“.

McDermott Will & Emery UK LLP, sa sjedištem u Londonu, Ujedinjeno Kraljevstvo, izabrano je za advokatsku kancelariju koja će zastupati Društva u arbitražnim sporovima:

LCIA Arbitration NO: 215352 („Sveti Stefan hoteli“ AD Budva - „Adriatic Properties“ doo Budva, Aidway Investments Limited and Amanresorts Managment B.V.) i LCIA Arbitration NO: 215354 („Adriatic Properties“ doo Budva – Hotelska grupa „Budvanska rivijera“ AD Budva, HTP „Miločer“, Ministarstva ekonomskog razvoja i „Sveti Stefan hoteli“ AD Budva).

Prema dogovoru koji je ministarstvo postiglo sa advokatskom kancelarijom, sve troškove postupka bi snosilo nadležno ministarstvo, budući da država ima većinski udio u „Sveti Stefan hoteli“ AD Budva. „Sveti Stefan hoteli“ AD Budva bi ostao solidarno obavezan za obaveze ministarstva, ali Vlada je načelno dala saglasnost da sve troškove finansira nadležno Ministarstvo.

4. Preuzimanje troškova arbitražnog postupka LCIA 215354 i LCIA 215352

Upućena molba od strane preduzeća „Sveti Stefan hoteli“ AD Budva povodom preuzimanja cjelokupnih troškova u iznosima:

£295,341.45 - na ime odštetnog zahtjeva, MERT i „Sveti Stefan hoteli“ (Arbitražni postupak LCIA 215354) srazmjerno trebaju isplatiti tuženima – Adriatic properties i Amanresorts managment, po odluci Tribunala od 25. septembra 2023. godine, a na ime Zahtjeva o privremenim mjerama na koje se Tribunal odbio izjasniti u septembru 2022. godine;

£226,575.70 – na ime iste Odluke, a u Arbitraži LCIA 215352 „Sveti Stefan hoteli“ AD Budva u obavezi je isplatiti i ovaj iznos.

„SKIJALIŠTA CRNE GORE“

1. Finansijski plan i godišnji program rada za 2023. godinu

Društvo „Skijališta Crne Gore“ dostavilo je Finansijski plan i godišnji program rada za 2023. Godinu koji je upućen Ministarstva finansija radi davanja mišljenja.

Projekti na kojima se intenzivno radi u cilju implementacije

1. Projekat „Program za podršku unapređenju EE u hotelskoj industriji“ koji će hotelijerima i ugostiteljima donijeti benefite i unapređenje u oblasti energetske efikasnosti

Program za podršku unapređenju energetske efikasnosti u hotelskoj industriji iniciran je u okviru međuresorne saradnje Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma (MERT) i Ministarstva kapitalnih investicija (MKI) u cilju obezbjeđenja sinergije za uspostavljanje neophodne podrške daljem razvoju i unapređenju kvaliteta usluga u sektoru turizma, a u skladu sa prioritetima Strategije razvoja turizma Crne Gore 2022-2025. godine.

Crna Gora je kao država korisnica IPA-e III dobila mogućnost korišćenja bespovratne finansijske pomoći u iznosu od 30.000.000,00 eura u okviru paketa hitne podrške Evropske unije državama Zapadnog Balkana za prevazilaženje energetske krize, dok je za realizaciju ovog projekta predviđen budžet od 3.5 miliona eura, te se očekuje da oko 20 hotela bude podržano.

Glavni cilj programa je povećanje energetske efikasnosti i/ili povećana upotreba dostupnih izvora obnovljive energije od strane hotelskih objekata primjenom novih materijala i tehnologija.

Intenzivno se radi na daljim koracima u cilju implementacije ovog projekta, u koordinaciji sa predstavnicima DEU.

2. Projekat u okviru EU REFORM FACILITY IPA 2021

Evropska banka za obnovu i razvoj, u okviru sprovođenja politika u oblastima konkurentnosti, iskazala je interesovanje da sprovede restrukturiranje dva preduzeća koja su u većinskom vlasništvu države. Preduzeća HTP „Ulcinjaska rivijera” AD Ulcinj i HG „Budvanska rivijera” AD Budva prepoznata su kao potencijalni kandidati za ovaj projekat.

Intenzivno se radi na daljim koracima u cilju implementacije ovog projekta, u koordinaciji sa Ministarstvom finansija i EBRD.

3. Projekat „Priprema Analize regulatornog okvira za poslovanje privrednih društava u većinskom vlasništvu države”

Projekat u saradnji sa Ministarstvom finansija.

U okviru ovog Projekta radi se na pripremi Analize regulatornog okvira za poslovanje privrednih društava u većinskom vlasništvu države sa predlogom izmjena i dopuna postojećih propisa; izradi komparativne analize najboljih praksi EU zemalja o pravnom okviru za nadzor nad poslovanjem državnih preduzeća; utvrđivanju kriterijuma za izbor članova organa upravljanja privrednih društava u većinskom državnom vlasništvu; radu na unapređenju oblasti poslovanja privrednih preduzeća u većinskom vlasništvu države, pitanjima koordinacije i definisanja opisa poslova u cilju poboljšanja ove oblasti.

Unapređenje zakonskog okvira

Program ekonomskih reformi (PER) za Crnu Goru je najznačajniji nacionalni strateški dokument u kome Vlada Crne Gore predstavlja ekonomsku politiku Crne Gore za narednu godinu i srednjoročni period i osnovu za ekonomski dijalog sa Evropskom komisijom u procesu EU integracija. Ovim procesom koordinira Ministarstvo finansija, koje je formiralo Radnu grupu za izradu ovog strateškog dokumenta i doprinosu kvaliteta istog. Od strane Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma u okviru izrade Programa reformskih mjera 2024-2026, predložena je sljedeća mjera:

Unapređenje načina upravljanja i rukovođenja privrednim društvima u većinskom vlasništvu države od strane organa upravljanja - mjera ima za cilj unapređenje stručnih znanja članova organa upravljanja u privrednim društvima u većinskom vlasništvu države. Rad na obučavanju, specijalizaciji i naprednim vještinama, kao i unapređenju stručnosti donosioca odluka koji će dovesti do uspješnijeg poslovanja privrednih društava, prije svega razvoja u oblasti ekonomije i turizma. Pružanjem stručne podrške i pomoći članovima organa upravljanja, omogućiće se efikasniji način upravljanja i rukovođenja istim.

Direktorat za razvojne politike u turizmu

Realizovane aktivnosti koje su predviđene Programom rada Vlade Crne Gore za 2023. godinu

1. Plan pripreme ljetnje turističke sezone 2023. godine – sjednica Vlade od 30. marta 2023.
2. Izvještaj o realizaciji AP 2021/2022. za realizaciju Programa razvoja zdravstvenog turizma - sjednica Vlade od 30. marta 2023.
3. Završni izvještaj o sprovođenju Programa razvoja kulturnog turizma 2019/2022. – sjednica Vlade od 30. marta 2023.
4. Završni izvještaj o sprovođenju Programa razvoja ruralnog turizma 2019/2022. – sjednica Vlade od 30. marta 2023.
5. Program podsticajnih mjera u turizmu za 2023. – sjednica Vlade od 26. maja 2023.
6. Program razvoja ruralnog turizma CG 2023-2025 s Akcionim planom - sjednica Vlade od 30. juna 2023.
7. Godišnji izvještaj o sprovođenju AP za 2022. godinu i izrada AP za 2023. godinu Strategije razvoja turizma CG 2022-2025. - sjednica Vlade od 06. jula 2023.

Realizovane aktivnosti koje nijesu predviđene Programom rada Vlade Crne Gore

1. Program razvoja kulturnog turizma CG 2023-2025 s Akcionim planom – nakon urgencija Ministarstva finansija, umanjena su budžetska sredstva za realizaciju obaveze i od iste se odustalo; Međutim, Ministarstvo kulture i medija donijelo i Vlada usvojila (u avgustu 2023.) Nacionalni program razvoja kulture 2023-2027. u okviru kojeg su prepoznate i obaveze MERT-a, shodno čemu ova obaveza nije planirana programom rada Vlade za 2024.;
2. Strategija razvoja ljudskih resursa u turizmu - nakon urgencija Ministarstva finansija nije bilo dovoljno budžetskih sredstava za njegovu realizaciju. Direktorat je pokrenuo inicijativa prema UNWTO-u da oni obezbijede i finansiraju izradu Programa. UNWTO je u potrazi za donatorima za izradu projekta.

Unapređenje turističkog ambijenta i konkurentnosti turističkog proizvoda

- **Nacionalni savjet za turizam (NST)** – predsjedava Premijer; zamjenik Ministar turizma; članovi – ministri resora koji su od važnosti za turizam i direktori relevantnih institucija. Shodno Akcionom planu Strategije razvoja turizma Crne Gore 2022-2025. godine, do kraja Q4 t.g. predviđeno je da Vlada donese rešenje o imenovanju NST.

Potrebno je da se, zbog strukturnih promjena u Vladi, izvrši izmjena Odluke o formiranju NST-a i donose rešenja o imenovanju članova NST-a;

- **Koordinaciono tijelo za pripremu i praćenje odvijanja turističkih sezona (KT)** – predsjedava Ministar turizma; sekretar – gen. dir. Direktorata za razvojne politike u turizmu.

Potrebno je izmijeniti Rešenje o obrazovanju KT; hitno zakazati sjednicu KT (usvojen je Plan pripreme zimske turističke sezone 2023/2024.);

- **GSTC radionice - Održivi turizam** – u saradnji sa Globalnim savjetom za održivi turizam – Global Sustainable Tourism Council (GSTC), na temu održivog turizma - uključivanje lokalnih zajednica, CG je članica GSTC-a od decembra 2022.

U planu je organizovanje radionice na temu: edukacija lokalnih zajednica i privrede na temu GSTC održivih standarda;

- **Strategija razvoja turizma CG 2022-2025** - Kontinuirana realizacije aktivnosti iz AP;

- **Program razvoja zdravstvenog turizma Crne Gore 2021-2023. godine** - Kontinuirana realizacije aktivnosti iz AP;

- **Program razvoja ruralnog turizma Crne Gore za 2023-2025. godine** - Kontinuirana realizacije aktivnosti iz AP;

- **Kampanja "Ruralno, održivo, domaćinski"**: Nagradni konkurs za registrovana seoska domaćinstva, sa ukupnim nagradnim fondom u iznosu od 15.000,00 €. Definisana je predlog nagradnog konkursa sa kriterijumima za 4 kategorije najboljih: 1.seosko domaćinstvo; 2. seosko domaćinstvo na katunu; 3. mlada

domaćica i 4. mladi domaćin. Planirano je da se događaj – dodjela nagrada organizuje u I polovini decembra t.g.; Promociju Kampanje je potrebno hitno sprovesti putem društvenih medija i komunikacionih kanala Ministarstva;

Projekat „Povećanje prilika za zapošljavanje sezonskih radnika u Jugoistočnoj Evropi” (projekat na osnovu Memoranduma između Ministarstva za turizam i GIZ-a, a na inicijativu Privredne komore) - Radnom grupom predsjedavao državni sekretar za turizam. Sekretar RG je predstavnik PK. RG analizirala praksu Hrvatske (zakone i modele sezonskog zapošljavanja) sa preporukama za CG. Potreba je imenovanje državnog sekretara za turizam kao predsjedavajućeg RG, izmjena sadašnjeg člana Ministarstva i imenovanje pravnika zbog predstojećih izmjena i dopuna zakonske regulative;

- **Praćenje turističkog prometa** – vrši se u kontinuitetu i u saradnji sa MONSTAT-om, NTO CG, Upravom policije, Aerodromima CG, NPCG - Izrada redovnih izvještaja;

- **Planinski turizam i saradnja sa Planinarskim Savezom Crne Gore** - Potpisan Ugovor o saradnji za 2023. godinu. PSCG je raspisao Javni poziv za odabir domaćina planinarskih staza, i potpisao je ugovore sa klubovima za održavanje staza koje je u toku. Do kraja t.g PSCG će Ministarstvu dostaviti izvještaj o realizaciji ugovora kako bi se uplatio drugi dio sredstava shodno Ugovoru (20.000,00 eura);

- **Projektna podrška nacionalnim partnerima iz segmenta obrazovanja** - Saradnja u toku: Medicinski Fakultet Univerzitet CG – Ministarstvo je partner u projektu koji se tiče zdravstvenog i sportskog turizma; i

JUŠSVSO Sergije Stanić Saradnja kroz organizaciju edukativnih radionica.

Medicinski fakultet – Kroz angažman Ministarstva treba afirmisati povezanost krovnih institucija i lokalnih zajednica u oblasti zdravstva, sprota i turizma.

SSškola “Sergije Stanić” – Ugovor o saradnji pripremljen za potpis, s ciljem podrške budućem

turističkom kadru. Predviđeno je da IT sektor ustupi 20 tableta, koji postoje na lageru u Ministarstvu ekonomije;

- **Standardizacija usluga / proizvoda u turizmu** – kontinuirana saradnja sa ISME CG – Tehnički komitet za turizam (TK 011) – usvajanje / usaglašavanje međunarodnih sa nacionalnim standardima u oblasti turizma i djelatnostima povezanim sa turizmom;

- **Analiza i procjena LGBT turističkog tržišta/potencijala** - Aktivnost je obaveza Ministarstva shodno AP Strategije unapređenja kvaliteta života LGBT turista u Crnoj Gori - Ugovor za izradu Analize i procjene je potpisan i biće realizovana u Q 4 2023;

- **Obuka za zaposlene u turističkoj privredi i Ministarstvu na temu trafikinga** - Aktivnost je planirana shodno AP Strategije za borbu protiv trgovine ljudima 2019-2024;

Avio-dostupnost Crne Gore

- Održani su sastanci sa brojnim stejkholderima i avio-kompanijama. Potrebno je **formirati radnu grupu za poboljšanje avio – dostupnosti CG;**

- Uvođenje **privremenog bezvignog režima** za državljane Arapske Republike Egipat, Kraljevine SA i Republike Uzbekistan – Aktivnost je realizovana, slijedi izrada izvještaja za Vladu -Q 4 2023.;

- **AVIAREPS istraživanje emitivnih tržišta (inovativni projekat)** - Obezbijeđen grant od strane Svjetske turističke organizacije Ujedinjenih nacija (UNWTO), u iznosu od 100.000,00 €, kao rezultat intenzivnog angažmana Direktorata u UNWTO-u. Istraživanje se odnosi na prioriteta emitivna turistička tržišta (visokog potencijala) sa aspekta avio-povezanosti; Plan završetka Projekta je Q4 2023 / Q1 2024.

Međunarodna saradnja:

- **Radna grupa za turizam između Crne Gore i Republike Srbije** – potrebno je izvršiti izmjenu rešenja o imenovanju Radne grupe (državni sekretar za turizam, gen. direktori...) i predložiti termin za sastanak RG;

- **Konferencija “Bridging Tourism Destinations”, Crna Gora (inovativni projekat)** - Na Konferenciji održanoj u maju 2023., najavljeno je da će Konferencija postati tradicionalni događaj. Sredstva su planirana budžetom za 2024. godinu. Planirani datum održavanja Konferencije je 08-09. maj 2024. godine.

Potrebna je hitna najava Konferencije, kako bi se našla na agenda međunarodnih partnera;

- **Učešće na turističkim berzama (B2B, B2C) u saradnji sa NTO CG** - Učešće na tržištima od prioritetnog značaja, potrebno je odobrenje plana aktivnosti;

UNWTO (Svjetska turistička organizacija Ujedinjenih nacija) - saradnja - Aktivnosti koje se odnose na institucionalnu saradnju, turističke trendove, digitalizaciju, zdravstveni turizam... Aktivno učešće na sastancima;

- **Memorandumi o saradnji u oblasti turizma** U toku su aktivnosti na usklađivanju dokumenata sa Grčkom, Izraelom, Portugalom... Slijedi potpisivanje sporazuma;

- **EUSAIR – Evropska strategija za Jadransko – jonski region, TSG4 (Tourism Sustainable Group 4 Pillar)** - U toku izrada AP EUSAIR za 2024. godinu. Prema Planu, dokument će biti finalizovan do sredine novembra t.g.;

- **European Commission Tourism Advisory Committee** - U toku je definisanje AP za 2024; Izrada seta predloga;

- **Ugovori sa međunarodnim partnerima** -UNWTO, GSTC, WTN (World Tourism Network + Eurbo news), ESPA-e European Spa Association (učlanjenje). Nastavak saradnje i sklapanje ugovora u 2024, sredstva obezbijedena;

- **Interreg Projekat DUE MARI** - Partnerski projekat sa Italijom i Albanijom a tiče se se izrade virtualne interaktivna turističke platforme. Projekat je zbog neefikasnosti partnera produžavan u više navrata, kao i zbog spornih finansijskih transakcija partnera, a koje su bile predmet istrage. Finalizacija projekta do kraja t.g., uz preporuku da se dalje ne produžava;

- **Osnivanje Instituta za turizam (saradnja sa EUSAIR Hrvatska i Institut za turizam Hrvatske)** Shodno međunarodnoj praksi, Institucija bi se bavila istraživanjem tržišta, praćenjem turističkih trendova na svim nivoima, apliciranjem za projekte, pružanjem konsultantskih usluga turističkoj priredi i sl. Ostvarena je intenzivna komunikacija sa kolegama iz EUSAIR-a - Hrvatska i Institutom za turizam i statistiku Hrvatske. Institucije ovog tipa postoje i u zemljama Regiona i predstavljaju korak bliže ka evropskim integracijama.

Direktorat za upravni postupak u turizmu ji izradu propisa iz oblasti turizma i ugostiteljstva

Direktorat za upravni postupak i izradu propisa iz oblasti turizma i ugostiteljstvu. U okviru Direktorata obavljaju se poslovi:

- Upravnog postupka u turizmu,
- Normativne djelatnost tj. pripreme predloga propisa iz oblasti turizma i ugostiteljstva,
- Vođenja Centralnog turističkog registra u dijelu nadležnosti Ministarstva i
- Tumačenja propisa iz oblasti turizma i ugostiteljstva.

Poslovi upravnog postupka u turizmu obavljaju se u okviru Direkcije za upravni postupak.

U periodu od 01.01.2023. do 31.10.2023.g. kada je u pitanju prvostepeni postupak, u Direktoratu su formirana ukupno 853 predmeta, od kojih je riješeno 843 što predstavlja procenat od 98.85% pri čemu jedan broj riješenih predmeta čeka izradu novog pečata, što procenat realizacije dovodi do gotovo 100%. Prosječno vrijeme potrebno od dana pokretanja postupka pa do dana okončanja upravnog postupka je tri radna dana. U izvještajnom periodu nije pokrenut niti jedan upravni spor protiv prvostepenog rješenja donijetog u Direktoratu, što procenat zakonitosti rješavanja dovodi na apsolutnih 100%

Prvostepeni predmeti formirani i okončani u izvještajnom periodu se mogu razvrstati kako slijedi:

- 364 rješenja o odobrenjima za rad ugostiteljskih objekata
- 69 rješenja i licenci o odobrenjima za rad turističkih agencija
- 199 rješenja o dodjeli kategorije za ugostiteljske objekte
- 82 rješenja i legitimacija za pružanje usluga turističkih vodiča
- 44 rješenja po zahtjevu stranaka o ukidanju odnosno prestanku rada za obavljanje ugostiteljske i turističke djelatnosti
- 10 rješenja za pružanje usluga raftinga
- 4 rješenje o odobrenju za rad skijališta
- 35 rješenja o obustavljanju postupka
- 21 rješenja kojima se zahtjevi stranaka odbijaju
- 7 uvjerenja o činjenicama o kojima se vodi službena evidencija u okviru Direkcije
- 8 rješenja o ukidanju odobrenja za obavljanje djelatnosti turističkih agencija

Pored rješavanja u prvostepenom postupku u Direktoratu se rješava i u drugostepenom postupku po žalbama izjavljenim protiv prvostepenih rješenja Odsjeka turističke inspekcije pri Upravi za inspekcijske poslove. U dijelu odlučivanja u drugostepenom postupku u izvještajnom periodu je pokrenuto ukupno šest postupaka, od kojih je pet riješeno, a rješavanje jedinog preostalog je u toku. Od pet riješenih postupaka po izjavljenim žalbama, tri su riješena usvajanjem izjavljenih žalbi i vraćanjem predmeta prvostepenom organu na ponovni postupak, dok je su dva rezultovala odbijanjem žalbe. Protiv jednog rješenja donijetog u drugostepenom postupku pokrenut je upravni spor u kojem očekujemo uspjeh. Rješavanjem u predmetnom upravnom sporu u korist ovog organa, zakonitost postupanja i u drugostepenom postupku će dostići apsolutnih 100%

Završna ocjena za upravnu djelatnost

Direktorat se može pohvaliti činjenicom da je, pored obima posla koji predstavlja i do 1000 rješenja godišnje u prvostepenom postupku od kojih donošenje veće polovine zahtijeva i izlazak na teren za izradom zapisnika, vrijeme rješavanja zahtijeva svega tri radna dana, te da je zakonitost postupanja na nivou od 100%. Ovaj primjer ne treba isticati samo u Ministarstvu nego i na državnom nivou, kao primjer efikasne državne uprave koja zahtjeve građana rješava na apsolutno zakonit način.

Normativna djelatnost u Direktoratu se obavlja u Direkciji za pripremu predloga propisa iz oblasti turizma i ugostiteljstva i Direkciji za izradu predloga podzakonskih akata, standardizacija i međunarodnih ugovora iz oblasti turizma i ugostiteljstva.

Programom rada Vlade Crne Gore za 2023.g. bilo je predviđeno da se pripreme predlozi sljedećih zakona:

- Zakon o turizmu i ugostiteljstvu (IQ 2023)
- Zakon o turističkim organizacijama (IIQ 2023);
- Zakon o boravišnoj taksi (IIQ 2023);
- Zakon o skijalištima (IVQ 2023);
- Zakon o raftingu (IVQ 2023) i
- Zakon o planinskim stazama (IVQ 2023).

Kao aktivnost od najvećeg prioriteta se izdvajala obaveza pripreme predloga novog Zakona o turizmu i ugostiteljstvu kao najznačajnijeg propisa u ovoj privrednoj djelatnosti. Navedena aktivnost je rezultovala urvđivanjem predloga zakona na Vladi Crne Gore, čime je ova najznačajnija obaveza iz Programa rada Vlade Crne Gore za 2023.g. realizovana.

Kada su u pitanju preostalih pet zakona predviđenih programom rada Vlade za utvđivanje, u toku su aktivnosti na realizaciji predmetnih obaveza, koje su u različitim fazama. Tako su formirane radne grupe za izradu nacрта predloga:

- Zakona o boravišnim taksama i
- Zakona o turističkim organizacijama,

dok su za preostale zakone obavljene neformalne konsultacije sa svim zainteresovanim stranama.

Kod izrade predloga novog Predloga zakona o boravišnim taksama akcenat je na dva pitanja koja zahtijevaju rješavanje. Na prvom mjestu određivanje visine boravišne takse, obzirom da je došlo do značajnih izmjena opšteg socioekomoskog stanja koje zahtijeva prilagođavanje iznosa ove takse trenutnoj ekonomskoj zbilji. Drugo veoma značajno pitanje je pitanje slobodnog raspolaganja sredstvima ostarelim od prihoda po ovom osnovu, tačnije onog dijela koji pripada Nacionalnoj turističkoj organizaciji, a kod činjenice da se dio koji pripada lokalnim turističkim organizacijama direktno upućuje na njihove račune, a dio koji pripada Nacionalnoj turističkoj organizaciji preusmjerava iz državnog budžeta, što opet rezultuje nizom problema vezanih za finansiranje aktivnosti Nacionalne turističke organizacije.

Kod izrade novog Predloga zakona o turističkim organizacijama, nakon održanog sastanka radne grupe za izradu predloga došlo je do zastoja, koji se ogleda u činjenici da prestavnici radne grupe i pored više upućenih poziva nijesu dostavili svoje obrazložene predloge. Nakon izostanka bilo kakvih povratnih informacija u ovom dijelu, rad na predlogu zakona je nastavljen na neposrednoj liniji između Direktorata i Nacionalne turističke organizacije. Rezultat tog rada je nacrt pripremljen u Nacionalnoj turističkoj organizaciji koji može poslužiti kao dobra osnova za izradu predloga U očekivanju dostavljanja nacрта, planirane su aktivnosti na daljoj realizaciji pripreme predloga zakona.

Kod izrade predloga zakona o: raftingu, skijalištima I planinskim stazama, aktivnosti se nalaze u početnim fazama, pri čemu su najdalje odmakle kod Zakona o planinskim stazama gdje je održan neformalni sastanak u velikom formatu, na kojem su učestvovali brojni prestavnici državnih i nevladinih struktura kojih se navedeni propis dotiče. Nakon ovog sastanka od prestavnika Planinarskog saveza Crne Gore, dobijene su preporuke po specifičnim pitanjima koje su u fazi obrade.

Završna ocjena stanja u normativnoj djelatnosti:

Prioritet je dat izradi predloga novog Zakona o turizmu i ugostiteljstvu, kao fundamentalnog zakona koji reguliše ovu oblast, a na štetu ostalih zakonskih predloga na kojima je trebalo raditi, zbog nedostatka kadrovskih kapaciteta. Plan za 2024.g. u dijelu normativne aktivnosti mora redukovati i dovesti u realne okvire, obzirom na hronični nedostatak kadrova, posebno kvalitetnih, za rad na normativnom poslovanju. Uz redukciju plana, poželjno bi bilo da se budžetom opredijele sredstva za angažovanje spoljih eksperata za pomoć kod ovog važnog posla.

U Direktoratu se takođe vodi i Centralni turistički registar, u dijelu obrade i unosa podataka koji se dobijaju iz rješenja koja se u Direktoratu donose. Nova platforma Centralnog turističkog registra je puštena u rad prije nešto manje od godinu dana, sa faktičkim stanjem da je u poslednjih godinu ipo korišćenja stare platforme bio prekinut svaki posao na unošenju podataka u registar, što je dovelo do toga da je zaostatak bio ozbiljan, te je registar u dijelu u kojem treba da se vodi u Ministarstvu bio neažuran, netačan i nepouzdan. U izvještajnom periodu u Direktoratu je izvršeno ukupno 2260 unosa podataka, koja brojka predstavlja unošenje podataka iz rješenja donesenih u navedenom periodu, kao i podataka koji su trebali biti unešeni ranije. Na ovaj način Centralni turistički registar je u dijelu u kojem se vodi u Ministarstvu doveden na nivo potpune ažurnosti i tačnosti. Nažalost, to se ne može istaći da dio registra koji se vodi u jedinicama lokalne samouprave, a što se moglo zaključiti iz statističkih podataka koje nam je dostavila firma koja je ugovornom bila određena za izradu nove platforme. Nijedna lokalna samouprava se ne može pohvaliti potpunom tačnošću i ažurnošću registra u dijelu podataka koje se unose na osnovu rješenja koja donosi lokalna samouprava, a pojedine čak uopšte nijesu ni unosile niko kakve podatke. Kako bi smo uticali na pravovremeno izvršenje zakonske obaveze u dijelu obaveze vođenja Centralnog turističkog registra, Direktorat je svim predsjednicima lokalnih samouprava uputio dopise kojima im je skrenuta pažnja na evidentirani problem, a prije angažovanja Upravne inspekcije koju imamo namjeru obavijestiti ukoliko se stanje ne izmjeni.

Posebna nadležnost u Direktoratu su i poslovi tumačenja propisa kojih je predlagatelj Ministarstvo nadležno za poslove turizma. U izvještajnom periodu dato je 30 takvih tumačenja, uglavnom po zahtjevima građana.

Direktorat za ekologiju i klimatske promjene

Realizovane aktivnosti koje su predviđene Programom rada Vlade Crne Gore za 2023. godinu

1. **Predlog zakona o zaštiti od jonizujućih zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti** – utvrđen na sjednici od 30. novembra 2022. godine.
2. **Predlog programa monitoringa životne sredine Crne Gore za 2023. godinu** – usvojen na sjednici Vlade od 22. decembra 2022. godine.
3. **Informacija o stanju životne sredine Crne Gore za 2022. godinu** – usvojena na sjednici od 3. avgusta 2023. godine.
4. **Predlog Nacionalne strategije za upravljanje hemikalijama 2024- 2026** - usvojen na sjednici od 3. avgusta 2023. godine.
5. **Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o bicitidnim proizvodima** – utvrđen na sjednici od 8. septembra 2023. godine i upućen u skupštinsku proceduru.
6. **Predlog zakona o upravljanju otpadom** – utvrđen na sjednici od 3. oktobra 2023. godine. Planira se da do kraja ove godine, nakon skupštinske procedure, predmetni zakon bude objavljen u Službenom listu Crne Gore. Ovaj zakon stupa na snagu osam dana od objavljivanja u Službenom listu Crne Gore.
7. Prema Programu rada Vlade za 2023. godinu predviđeno je donošenje novog **Državnog plana upravljanju otpadom**. Pomenuti plan se donosi na osnovu Zakona o upravljanju otpadom. Imajući u vidu prethodno navedeno, utvrđivanje novog Državnog plana upravljanja otpadom, od strane Vlade Crne Gore planira se u I kvartalu 2024. godine.

Realizovane aktivnosti koje nijesu predviđene Programom rada Vlade Crne Gore

1. **Treći nacionalni izvještaj o implementaciji obaveza koje proističu iz Konvencije o nuklearnoj sigurnosti**
2. **Predlog zakona o dopuni Zakona o industrijskim emisijama**
3. **Program rada i finansijski plan DOO “Centar za ekotoksikološka ispitivanja” - Podgorica za 2023. godinu**
4. **Završni izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Nacionalne strategije upravljanja hemikalijama 2019-2022**
5. **Odluka o alokaciji sredstava prikupljenih sprovođenjem aukcije za dodjelu emisionih kredita za 2022. godinu** uvojena na sjednici od 4. maja 2023. godine. Prodajom emisionih kredita na javnoj aukciji koju je sprovela Komisija za sprovođenje javne aukcije za dodjelu emisionih kredita, formirana od strane Vlade Crne Gore, prikupljena su sredstva u ukupnom iznosu od 9.255.775,87 eura, koja su usmjerena na projekte u oblasti zaštite životne sredine, klimatskih promjena i energetike.
6. **Informacija o zagađenju vazduha u Pljevljima i Sjevernoj zoni kvaliteta vazduha** – usvojena na sjednici u januaru 2023. godine. Vlada Crne Gore je zadužila Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma da pripremi predlog Odluke o obrazovanju Operativnog tima za sprovođenje kratkoročnih i dugoročnih mjera za smanjenje zagađenja vazduha u Sjevernoj zoni.
7. **Odluka o obrazovanju operativnog tima za sprovođenje mjera za smanjenje zagađenja u Sjevernoj zoni kvaliteta vazduha Crne Gore** – usvojena na sjednici u martu 2023. godine. Operativni tim zadužen je da u roku od 6 mjeseci dopuni Nacrt Akcionog plana za smanjenje zagađenja u Sjevernoj zoni kvaliteta vazduha Crne Gore, i blagovremeno dostave Vladi Crne Gore Predlog akcionog plana usklađen sa planiranjem tekućeg i kapitalnog budžeta sa preporukom opštinama u Sjevernoj zoni kvaliteta vazduha vezanim za planiranje budžeta jedinica lokalne samouprave za 2024. godinu. Konstitutivni sastanak Operativnog tima održan je krajem aprila, nakon čega nije bilo daljih aktivnosti.
8. **Odgovori na pitanja strana ugovornica Konvencije o nuklearnoj sigurnosti na Treći nacionalni izvještaj o implementaciji obaveza koje proističu iz Konvencije o nuklearnoj sigurnosti**
9. **Godišnji program praćenja kvaliteta goriva**

10. Izvještaj o poslovanju DOO "Fonda za zaštitu životne sredine" za 2022. godinu sa Finansijskim izvještajem i Završnim računom.
11. Predlog Programa rada i Finansijskog plana DOO "Fonda za zaštitu životne sredine" za 2023. godinu-
12. Izvještaj o poslovanju i Finansijski iskaz DOO "Centar za ekotoksikološka ispitivanja" Podgorica za 2022. godinu
13. Odluka o raspodjeli dobiti Društva sa ograničenom odgovornošću "Centar za ekotoksikološka ispitivanja" – Podgorica za 2022.godinu
14. Odluka o izmjeni Odluke o osnivanju Društva sa ograničenom odgovornošću "Centar za ekotoksikološka ispitivanja" – Podgorica
15. Tokom 2023. godine tri nacionalna izvještaja i izjave o nuklearnim materijalima pripremljeno je i dostavljeno Međunarodnoj agenciji za atomsku energiju od strane Ministarstva.
16. Godišnji plan rada za 2023. godinu DOO "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje"-
17. Informacija o aktivnostima na ublažavanju posljedica pada izdašnosti vodoizvorišta regionalnog vodovodnog Sistema Bolje sestre
18. Odluka o izmjenama i dopunama Odluke o osnivanju društva sa ograničenom odgovornošću "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje"
19. Informacija o statusu Projekta "Sakupljanje i prečišćavanje otpadnih voda u Podgorici" sa Predlogom sporazuma o prosljeđivanju grant sredstava Investicionog okvira za Zapadni Balkan (WBIF)
20. Statut društva sa ograničenom odgovornošću "Project-Consulting" – Podgorica
21. Program rada i finansijski plan Društva sa ograničenom odgovornošću "Project-Consulting" - Podgorica za 2023. godinu
22. Izvještaj o radu sa finansijskim izvještajem Društva sa ograničenom odgovornošću "Project Consulting" Podgorica
23. Informacija o realizaciji projekata koji se finansiraju iz sredstava obezbijeđenih po osnovu Okvirnog ugovora „Vodosnabdijevanje i otpadne vode u Crnoj Gori“ i pratećih finansijskih ugovora B, C, D i E, sa Evropskom investicionom bankom, namijenjenih za sakupljanje i prečišćavanje otpadnih voda i unapređenje sistema vodosnabdijevanja, sa predlogom preraspodjele – usvojena na sjednici od 15. februara 2023. godine.
24. Informacija o projektu „Prečišćavanje otpadnih voda u opštini Ulcinj – izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i prateće infrastrukture“ s predlogom Sporazuma o prosljeđivanju donacije
25. Informacija o raspodjeli kreditnih sredstava Njemačke razvojne banke (KfW) faza V i faza V-2
26. Informacija o izmjenama i dopunama Granskog kolektivnog ugovora za stambeno-komunalnu djelatnost s Predlogom granskog kolektivnog ugovora o izmjenama i dopunama Granskog kolektivnog ugovora za stambeno-komunalnu djelatnost - usvojena na sjednici Vlade održanoj 03.10.2023. godine.

EU integracije

Poglavlje 27

U planiranom roku donešena su sljedeća akta:

- Pravilnik o bližim uslovima, kriterijumima i postupku za dobijanje prava na korišćenje ekološkog znaka;
- Na osnovu Zakona o industrijskim emisijama izrađena su: Uputstvo o korišćenju zaključaka u vezi sa najboljim dostupnim tehnikama za površinsku obradu upotrebom organskih rastvarača, uključujući zaštitu drveta i proizvoda od drveta hemikalijama, Uputstvo o korišćenju zaključaka u vezi sa najboljim dostupnim tehnikama za proizvodnju celuloze, papira i katrona i Uputstvo o korišćenju zaključaka u vezi sa najbolje dostupnim tehnikama za sisteme za tretman/upravljanje otpadnim vodama i otpadnim gasovima u sektoru hemije;

- Pravilnik o dopuni Pravilnika o listi supstanci koje se ne upisuju u registar hemikalija i ne podliježu stručnoj procjeni;
- Pravilnik o dopuni Pravilnika o metodama ispitivanja opasnih svojstava hemikalije
- Pravilnik o dopunama Pravilnika o bližem sadržaju prethodnog obavještanja za izvoz hemikalijama;
- Pravilnik o bližem sadržaju godišnjeg izvještaja o uspostavljanju i korišćenju infrastrukture prostornih podataka ("Službeni list Crne Gore", br. 150/22 od 30.12.2022)
- Pravilnik o bližem sadržaju godišnjeg izvještaja o uspostavljanju i korišćenju infrastrukture prostornih podataka ("Službeni list Crne Gore", br. 150/22 od 30.12.2022)

U toku je sljedeće:

- Pravilnik o izmjenama i dopunama Liste klasifikovanih supstanci je poslat na mišljenje relevantnim institucijama i njegovo donošenje je planirano za IV kvartal 2023.
- Za IV kvartal 2023 planirano je donošenje Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o graničnim vrijednostima buke u životnoj sredini, načinu utvrđivanja indikatora buke i akustičkih zona i metodama ocjenjivanja štetnih efekata buke. Izrada ovog pravilnika je u toku.
- Uspostavljanje okvira za implementaciju EU ETS Direktive u cjelini (praćenje, izvještavanje i verifikacija-MRV emisije gasova sa efektom staklene bašte) - Biće relaiizovano kroz izmjene i dopune Zakona o zaštiti od negativnog uticaja klimatskih promjena.
- Uspostavljanje dugoročnog strateškog okvira niskokarbonskog razvoja (Strategija niskougljeničnog razvoja planirana je za 2025. godina).
- Uspostavljanje klimatsko-energetskog okvira do 2030. i njegova integracija u sve relevantne sektorske politike i strategije (Finalizacija se očekuje u junu 2024. godine).

Ostala pregovaračka poglavlja:

Oblast Zaštita od jonizujućih zračenja, radijaciona sigurnost i bezbjednost se nalazi u sljedećim pregovaračkim poglavljima: 15 - Energetika, 19- Socijalna politika i zapošljavanje, 24- Pravda, sloboda i bezbjednost, 28- Zaštita potrošača, 30 – Vanjski odnosi i 31- Vanjska, bezbjednosna i odbrambena politika.

Obaveze Crne Gore se ogledaju u donošenju Zakona o zaštiti od jonizujućih zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti te izradi podzakonskih akata u roku od tri godine od dana usvajanja Zakona.

Zatim, obaveza Crne Gore je obavezno pristupanje platformi Evropske unije za razmjenu radioloških podataka EURDEP. Za pristupanje platformi, sa kojim se kasni više od pet godina, neohodno je da se obuče zaposleni u Agenciji za zaštitu životne sredine obuče uz podršku Evropske komisije, kako bi mogli poslati prve radiološke podatke sa mreže Stanica za mjerenje ekvivalenta gama doze zračenja u vazduhu Crne Gore u EURDEP.

Nakon obuke i slanja podataka Ministarstvo je u obavezi da sa Evropskom komisijom usaglasi predlog Sporazuma, koji će uz saglasnost Vlade Crne Gore biti potpisan sa predstavnicima Evropske komisije.

Oblast Zaštita od nejonizujućih zračenja se nalazi u pregovaračkom poglavlju: 19- Socijalna politika i zapošljavanje. Obaveza Crne Gore u ovoj oblasti je da ubrza implementaciju Zakona o zaštiti od nejonizujućih zračenja jer je registrovana spora implementacija od strane Uprave za inspeksijske poslova i Agencije za zaštitu životne sredine iako je pravni okvir zaokružen i usaglašen sa pravnom tekovinom Evropske unije.

Realizovani projekti

- Projekat „**Prirodna rješenja za otpornija društva na Zapadnom Balkanu**“ – ADAPT, započet je u saradnji sa Regionalnom kancelarijom za Istočnu Evropu i Centralnu Aziju (IUCN). Projekat je bio trogodišnja inicijativa koju je finansirala Švedska agencija za međunarodni razvoj i saradnju (Sida), a sprovodi se u saradnji sa Regionalnom kancelarijom IUCN (Međunarodna unija za zaštitu prirode) za Istočnu Evropu i Centralnu Aziju i Međunarodnu uniju za zaštitu prirode (IUCN). Zajednički cilj je bio

povećanje otpornosti ekosistema i ljudskih zajednica na klimatske promjene i rizike od katastrofa, primjenom rješenja zasnovanih na prirodi. Inicijativa podrazumijeva saradnju sa partnerima na regionalnom i lokalnom nivou. Implementacijom projekta pružila se prilika za analizu upravljanja nacionalnim ekosistemom i utvrdile su se politike biodiverziteta iz perspektive klimatskih promjena uz konkretne opcije i indikatore adaptacije. Projekat je finalizovan u oktobru 2023. godine.

- **Izgradnja druge faze regionalnog vodovodnog sistema** na dionici od Prekidne komore „Prijevor“ do Lastve Grbaljske, u dužini od cca 2,2 km.

- Završena je **izgradnja sistema za tretman komunalnih otpadnih voda u Andrijevi**, sa sistemom za tretman mulja (750.000 eura).

- Završena je **izgradnja sistema za tretman komunalnih otpadnih voda u Petnjici**, sa sistemom za tretman mulja (450.000 eura).

- **Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u Pljevljima** – nakon raskida ugovora sa kompanijom Aqualia (vrijednost Ugovora 6.5 miliona eura), odobrena je WBIF-a donacija u iznosu od 482.792 eura za unapređenje rada postrojenja. Dobijena je upotrebna dozvola.

- **Sveobuhvatno ekološki prihvatljivo upravljanje otpadom koji sadrži PCB u Crnoj Gori.**

- „**Upravljanje industrijskim otpadom i čišćenje**“ se u Crnoj Gori realizuje u saradnji sa Svjetskom bankom. Kroz projekat su realizovani radovi na remedijaciji flotacionog jalovišta „Gradac“ i na odlagalištu pepela i šljake „Maljevac“ i sav grit izvezen je sa lokacije brodogradilišta Bijela.

- Kroz IPA projekat „**Podrška pripremi projekata za sektor životne sredine i klimatskih promjena, Crna Gora**“, obezbijedeno je jedanaest presa za baliranje otpada, 38 kontejnera zapremine 5m³ i 1209 kontejnera od 1,1m³, za sve opštine u Crnoj Gori. Vrijednost ovog projekta je 430.000 eura.

- Za javni konkursi za **finansiranje NVOa za 2023**, očekuje se završetak ocjenjivanja projekata od strane nezavisnih procjenjivača.

- U oblasti zaštite od jonizujućih zračenja sprovedeno je više projekata koji su finansirani od strane Evropske komisije i Međunarodne agencije za atomsku energiju s ciljem unapređenja regulatorne infrastrukture u oblasti zaštite od jonizujućih zračenja, radijacione i nuklearne sigurnosti i bezbjednosti. U narednom periodu nastaviće se aktivno učešće u regionalnim i interregionalnim projektima. Od realizovanih projekata izdvajamo **projekat Evropske komisije JRODOS „EuropeAid/140203/DH/SER/MULTI - Jačanje kapaciteta zemalja zapadnog Balkana za pripremu i odgovor u slučaju radioloških i nuklearnih vanrednih situacija, tehnička pomoć za donosioce odluka“** počeo je sa realizacijom 2020. godine a završen je 2023. godine. U okviru ovog projekta Evropske komisije u Crnoj Gori je uspostavljen Sistem za procjenu rizika i prognoze (modeliranja) u slučaju radijacionih i nuklearnih nesreća (JRODOS). Sistem JRODOS, koji predstavlja podršku za odlučivanje u stvarnom vremenu, prije svega doprinosi blagovremenom djelovanju za zaštitu zdravlja ljudi i životne sredine i ujedno predstavlja obavezu Crne Gore u okviru Pregovaračkog poglavlja 15 – Energetika, podoblast Nuklearna energija, nuklearna sigurnost i zaštita od zračenja. Osim toga, JRODOS sistem predstavlja obavezu koja upotpunjuje ispunjavanje članova 35, 36 i 38 Ugovora o EURATOM-u. Pored navedenog, aktivnosti JRODOS-a predviđene su Akcionim planom za sprovođenje Strategije za smanjenje rizika od katastrofa za period 2018-2023. godina i Nacionalnim planom zaštite i spašavanja u radijacionim i nuklearnim nesrećama. Obaveza Crne Gore je bila da uspostavi JRODOS tim Crne Gore, koji je osnovan 3. marta 2021. godine. Neophodno je da se obezbijede sredstva za njegov kontinuirani rad.

- U skladu sa situacijom u Ukrajini i mogućim radijacionim i nuklearnim prijetnjama Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma je, kao krovna nadležna institucija za oblast radijacione i nuklearne sigurnosti i bezbjednosti i zaštite od jonizujućih zračenja, obrazovalo **Radni tim za koordinaciju i praćenje stanja radioaktivnosti**. Informaciju o ovim aktivnostima i ovom Radnom timu usvojila je Vlada Crne Gore. Dio članova Radnog tima predstavljaju članovi tima za upravljanje sistemom za procjenu rizika i prognoze (modeliranja) u slučaju radijacionih i nuklearnih nesreća (JRODOS), koji su stavljeni u režim 24/7. Neophodno je obezbijediti finansijska sredstva za funkcionisanje ovog tima.

Projekti koji su u toku:

- Saradnja sa **EVROPSKOM AGENCIJOM ZA HEMIKALIJE (ECHA) U OKVIRU IPA PROJEKTA PRIPREMNE MJERE ZA UPRAVLJANJE HEMIKALIJAMA ZA ZEMLJE KANDIDATE I POTENCIJALNE KANDIDATE**, koji realizuje ECHA. U okviru navedenog projekta tokom godine realizuju su obuke i radionice za sve nadležne institucije koje se bave upravljanjem hemikalijama i biocidnim proizvodima.
- Projekat **„PLASTIKA U RIJEKAMA“ AQUATIC PLASTIK** - Projekat je odobren, implementacija bi trebalo da počne 2024. godine. Jedan od ciljeva projekta je kvantifikacija mikroplastične kontaminacije i akumulacije makroplastike u hidroelektranama dunavskog sliva. Realizuje se u saradnji sa Centrom za ekotoksikološka ispitivanja.
- Projekat **“GLOBALNI RAZVOJ, PREGLED I AŽURIRANJE NACIONALNIH PLANOVA IMPLEMENTACIJE (NIP) STOKHOLMSKE KONVENCIJE O DUGOTRAJNIM ORGANSKIM ZAGAĐUJUĆIM SUPSTANCAMA (POPS)“** koji finansira GEF, a izvršna agencija je Regionalni centar Stokholmske konvencije RECETOKS (Univerzitet Masarik, Češka Republika). Imajući u vidu da je Centar za ekotoksikološka ispitivanja radio ažuriranje prethodna dva Nacionalna plana implementaciju Stokholmske konvencije, kao i cijeneći tehnička i stručna znanja koja posjeduje, naročito u dijelu izrade inventara za nove POPs hemikalije, određen je kao nacionalna institucija koja će u saradnji sa RECETOX realizovati treće ažuriranje NIPa. Nakon usvajanja NIPa od strane Vlade Crne Gore, isti će biti dostavljen Sekretarijatu Stokholmske konvencije, čime će se na još jedan način potvrditi aktivno učešće Crne Gore na međunarodnom nivou, ali i dati doprinos implementaciji Konvencije.
- Projekat **“JAČANJE SINERGIJE IZMEĐU BAZELSKE, STOKHOLMSKE, ROTERDAMSKE I MINAMATA KONVENCIJE”** - u toku je izrada dokumenta Analiza nedostataka i potreba, Podzakonski akt vezan za Hg otpad, Podzakonski akt vezan za POPs otpad, Zajednički akcioni plan za implementaciju 4 konvencije, Upustvo za implementaciju Bazelske konvencije, Upustvo za upravljanje amalgamom, Upustvo za POPs u e-otpadu, Upustva za implementaciju Roterdamske i Minamate konvencije za carinu. Dogovoreni su datumi 12-13-14. decembar kada će se održati prvi treninzi/treninzi/radionice na kojima će se upoznati svi relevantni akteri o izrađenim dokumentima.
- Projekat **“SMANJENJE ZAGAĐENJA HEMIKALIJAMA I OTPADOM U HOT SPOT TAČKAMA MEDITERANA”**, projekat koji realizuju Direktorat za zaštitu prirode, a ova komponemeta obuhvata izvoz određenih količina PCB iz KAPa i izradu Studije zagađenosti morskog ekosistema živom i POPsovima. Za 29. 11. je dogovorena posjeta producenta koji će za potrebe projekta snimiti video sa predstavnicima Ministarstva i CETIja.
- Projekat **“POSTEPENO UKIDANJE UREĐAJA ZA MERENJE ŽIVE U ZDRAVSTVU”** je odobren i početkom 2024. treba da počne sa implementacijom. Korisnik projekta je Ministarstvo zdravlja, a isti ima za cilj postepeno ukidanje uvoza, izvoza i proizvodnje živinih termometara i stingamometara u pet zemalja (Albanija, Burkina Faso, Indija, Crna Gora i Uganda).
- Projekat **„Unapređenje registara ispuštanja i prenosa zagađujućih materija u zemljama Zapadnog Balkana i Republici Moldaviji“**, finansiran od strane Republike Njemačke, a čiji je korisnik Agencija za zaštitu životne sredine. Kroz projekat je urađena Nacionalna procjena pravnih, institucionalnih i tehničkih potreba, kao i potreba izgradnje kapaciteta, u cilju uspostavljanja registra zagađivača u Agenciji i Finalni nacrt Projektnog zadatka za uspostavljanje PRTR registra u Crnoj Gori, koji predviđa postojanje 6 međusobno povezanih komponenti (6 podsistema) koje će činiti budući PRTR sistem), kao i druge specifikacije. Plan je da se PRTR registar, kao probna verzija, instalira do kraja novembra odnosno pocetak decembra ove godine, dok je nastavak obuka planiran za prvi kvartal 2024.godine.
- **Regionalni projekat za čistiji vazduh na Balkanu** koji finansira švedska Agencija za međunarodni razvoj (SIDA). Projekat ima 4 komponente: (1) unapređenje izrade inventara emisija zagađujućih materija na lokalnom nivou; (2) aktivno uključivanje djece i mladih u kreiranje politike zaštite vazduha u saradnji sa UNICEF-om; (3) unapređenje saradnje sa lokalnim samoupravama i jačanje njihove uloge u upravljanju kvalitetom vazduha; (4) unapređenje dostupnosti podataka o praćenju kvaliteta

vazduha na portalu Agencije za zaštitu životne sredine. Prvi regionalni sastanak u okviru ovog projekta je održan aprila 2023. u Petrovcu u Crnoj Gori, dok će se drugi održati u Ohridu, Sjeverna Makedonija (bez prisustva predstavnika Ministarstva);

- **Regionalni programa "EU4Green" koji finansira EU** - koji ima za cilj da podrži implementaciju Zelene agende za Zapadni Balkan. Trajanje projekta je od 2022 – 2025. Projekat finansira EU u iznosu od 10 miliona evra i 1 milion evra Austrijske kontribucije. Zemlje Zapadnog Balkana su korisnice projekta koji realizuje Agencija za životnu sredinu Austrije. U okviru ovog projekta u oktobru je održana regionalna radionica u Podgorici na kojoj su predstavljena iskustva CETI d.o.o koja je jedina akreditovana laboratorija u regionu za praćenje kvaliteta vazduha. Druga radionica ima za temu uticaj zagađenja vazduha na ekosisteme i održava se u Tirani u novembru (bez prisustva predstavnika Ministarstva za oblast kvaliteta vazduha). U okviru ovog projekta predstavnica Ministarstva (Direktorat za ekologije i klimatske promjene) je koordinatorka za oblast zaštite zemljišta i do sada je učestvovala na sve online sastanke i održavala prezentacije.

- U okviru **pan-evropske Platforme za saobraćaj, zdravlje i kvalitet vazduha (PEP)**, razmatrana je inicijativa izrade studije održivog saobraćaja na Žabljaku. Peti sastanak ove inicijative održava se u novembru mjesecu (bez učešća predstavnika Ministarstva).

- Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma je dio projekta „**Tranzicija ka ekonomiji sa niskim emisijama i klimatskim otporom na Zapadnom Balkanu i u Turskoj (TRATOLOW)**“, koji je otpočeo u decembru 2020. godine. „Tratolow“ projekat se fokusira na izgradnju kapaciteta kroz razumijevanje i sprovođenje akcionih mjera za mitigaciju i adaptaciju na klimatske promjene, njihovih uticaja i zajedničkih koristi. Takođe doprinijeće unaprijeđenju regionalne saradnje kroz razmjenu informacija, primjenu najboljih praksi i razmjenu relevantnih iskustva.

- Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma u saradnji sa Programom Ujedinjenih nacija za razvoj – UNDP, otpočelo implementaciju projekta „**Dvogodišnji izveštaj o transparentnosti (BTR) i Četvrta nacionalna komunikacija**!“. Očekuje se da će projekat biti finalizovan u 2024. godini.

- Crna Gora je u 2019. godini otpočela aktivnosti na izradi Nacionalnog plana za energetiku i klimatske promjene (NECP), a koje je su intenzivirane u 2020. godini. Planirano je da se prvi Nacrt nacionalnih planova za energetiku i klimu finalizuje do sredine 2024. godine uz pripremu izvještaja o implementaciji svake dvije godine, počevši od 2026. godine. Ključne aktivnosti se realizuju u tri pravca:

- Obezbjedenje pravnog osnova za uvođenje NECP-a kao ključnog strateškog dokumenta u nacionalno zakonodavstvo;

-Izmjenom i dopunom Zakona o energetici, koji je u nadležnosti Ministarstva kapitalnih investicija, NECP će biti prepoznat u nacionalnom sistemu;

- Pripremne aktivnosti na izradi NECP-a i izrada odgovarajućih projekcija i scenarija pripremom odgovarajućih modela.

- Crnoj Gori odobrena su sredstva Svjetske banke za podršku u cilju postizanja spremnosti za određivanje cijene ugljenika a posredstvom programa Partnerstva za implementaciju tržišta (PMI). Krajnji cilj je uspostavljanje stabilnog nacionalnog sistema cijena ugljenika u skladu sa zahtjevima politike EU i prikupljanje sredstava za sve potrebe zaštite životne sredine iz stacionarnih postrojenja na jedinstvenom principu (prikupljanje emisije CO₂) i njihova raspodjela u skladu sa propisima. Predlog projekta za odobravanje granta od 2 miliona USD je odrađen, i upućen Svjetskoj banci. Ujedno paralelno će se raditi i Strategija niskougljeničnog razvoja.

- Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma aktivno nastavlja sprovođenje projekta **“Jačanje crnogorskog Nacionalno utvrđenog doprinosa (NDC) i akcija adaptacije u okviru transparentnosti – CBIT”**. Cilj CBIT projekta je jačanje kapaciteta nacionalnih institucija u oblasti klimatskih promjena, uključujući sinergijsko djelovanje u pogledu transparentnosti, kao i usvajanje ili poboljšanje metodologija (priručnici) i unaprjeđenje podataka za povećanje transparentnosti, kako bi se postigao niskokarbonski razvoj. U Crnoj Gori, fokus će biti na jačanju kapaciteta nacionalnih institucija koje su nadležne za politike i mjere u oblasti mitigacije i adaptacije, ali i onih koje prikupljaju podatke za inventar gasova sa efektom staklene bašte i izrađuju nacionalne izvještaje o inventaru. Finalizacija projekta se očekuje do kraja 2025. godine.

- Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma uz pomoć **Inicijative za NDC partnerstvo priprema Strategiju mobilizacije resursa i mjere za ispunjenje cilja od 55%** za smanjenje emisija gasova sa efektom staklene bašte.
- **Izgradnja druge faze regionalnog vodovodnog sistema** na dionici od Lastve Grbaljske do Tivta, u dužini od 14 km. Projekat se realizuje u saradnji sa Upravom za saobraćaj koja izvodi radove na bulevaru Budva – Tivat. Cjevovod će biti postavljen u trupu budućeg bulevara koji se gradi na navedenoj relaciji.
- Risan i Perast - otpočete su aktivnosti (odabran je najpovoljniji ponuđač) za **izgradnju kolektorskog sistema za Risan i Perast** (cca 20 miliona eura).
- **Izgradnja sistema za prečišćavanje otpadnih voda** sa uklanjanjem nutrijenata, kapaciteta 237.800 ES, postrojenje za tretiranje kanalizacionog mulja, sa digestijom mulja i upotrebom biogasa za energiju i proizvodnju toplote i postrojenje za spaljivanje kanalizacionog mulja – do 17.000 tona godišnje. Nastavljene su aktivnosti na izgradnji kolektorskog sistema u Podgorici -potpisan Ugovor o donaciji sa KfW bankom na iznos od 22,94 miliona eura 22.09.2022. godine za realizaciju projekta izgradnje sistema za tretman otpadnih voda u Podgorici. Potpisan je izvođački ugovor sa turskom kompanijom KUZU-ALKATAS. U toku je izrada glavnog projekta.
- U Ulcinju se realizuje **projekat izgradnje vodovodne i kanalizacione mreže Ulcinju** (potpisan je kreditni aranžman sa KfW bankom u iznosu od 20 miliona eura). Potpisan je ugovor sa izvođačem radova.
- **Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u Ulcinju** - potpisan je 15.09.2022. godine Ugovor o donaciji sa KfW bankom na iznos od 974.780 eura za pripremu dokumentacije za projekat izgradnje postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u Ulcinju.
- Opštini Nikšić je dodijeljena donacija u iznosu od 600.000 eura od strane WBIF-a za realizaciju projekta - **Sistem upravljanja otpadnim vodama**: Kanalizaciona mreža – faza II (studija izvodljivosti, studija uticaja na životnu sredinu, glavni projekat i tenderska dokumentacija).
- Odobrena je donacija od strane WBIF-a u iznosu od 23,35 miliona eura za projekat **Unapređenje sistema upravljanja vodama i otpadnim vodama na sjeveru Crne Gore** (Kolašin – izgradnja vodovodne mreže, kanalizacione mreža i PPOV, Rožaje – izgradnja kanalizacione mreže i PPOV Mojkovac – rekonstrukcija PPOV i izgradnja kanalizacione mreže) – u toku je priprema tehničke dokumentacije i tenderskih dosijea, u cilju objave tendera, kao i stvaranje preduslova za kreditno zaduženje opština.
- **Izgradnja kanalizacione mreže za četiri naselja u opštini Ulcinj** – Kodra, Totoši, Bratica i Donja Gora vrijednost 5 miliona eura.
- **Izgradnja sistema za prečišćavanje otpadnih voda u opštini Bijelo Polje** – vrijednost projekta je 6 miliona eura. Sredstva su obezbijeđena kroz donaciju WBIF-a i kreditni aranžman sa EIB-om. Raspisan je poziv za pretkvalifikaciju.
- U okviru projekta, „**Upravljanje industrijskim otpadom i čišćenje**“ urađena je tehnička dokumentacija za remedijaciju bazenima crvenog mulja i odlagalište otpada koje se nalaze na lokaciji KAP-a.
- U toku je **sanacija neuređenog odlagališta Zakršnica u Mojkovcu**. Planirani rok završetka je godinu i po dana. Sredstva su obezbijeđena iz Kapitalnog budžeta.
- Državnim planom upravljanja otpadom i Nacrtom novog Državnog plana upravljanja otpadom, teritorija opštine Bijelo Polje predviđena je za **Regionalni centar za upravljanje otpadom** za sjeverni region Crne Gore (Bijelo Polje, Berane, Palv, Andrijevicu, Rožaje, Kolašin, Mojkovac, Pljevlja, Žabljak, Petnjicu i Gusinje). U toku je procedura stvaranja uslova za izradu tehničke dokumentacije, odnosno izrade Studije izbora lokacije za pomenuti regionalni centar.
- Ministarstvo je početkom godine uplatilo 400.000 eura Opštini Nikšić za **realizaciju hitnih mjera gašenja neuređenog odlagališta “Mislov do”**. Izabran je izvođač i nadzor, i očekuje se početak radova.
- Obzirom da je realizacija projekat izgradnje reciklažnog dvorišta sa sortirnicom u Pljevljima, toku je procedura dobijanja novih UT uslova od strane Opštine Pljevlja (koji su i izradi), nakon čega će se stvorili uslovi za izradu Glavnog projekta.

- Svjetska banka obezbijedila je **paket podrške u vidu grantu u iznosu od 0.5 milona dolara u oblasti upravljanja otpadom**. Aktivnosti na implementaciji će početi tokom ovog mjeseca. Razvojni ciljeve tehničke podrške će se postići kroz (1) izradu tehničku dokumentaciju koja će služiti za informisanje o investicijama u upravljanju zagađenjem (2) Unapređenje znanja u vezi politika i praksi upravljanja čvrstim i plastičnim otpadom i (3) Institucionalno jačanje u cilju efektivne implementacije politika i praksi vezanih za upravljanje životnom sredinom i zagađenjem, uključujući i sektor turizma.
- U toku je realizacija projekta **izgradnja Regionalnog centra za upravljanje otpadom u Nikšiću**. U toku je procedura stvaranja uslova za izradu tehničke dokumentacije, odnosno izrade Studije izbora lokacije za pomenuti regionalni centar.

Prioriteti u narednom periodu

Horizontalno zakonodavstvo

- Ispunjavanje obaveza u skladu sa Akcionim planom za ispunjavanje završnih mjerila u Poglavlju 27 - životna sredina i klimatske promjene.
- Obaveze koje proizilaze iz Zelene agende i Akcionog plana za Zelenu agendu.
- U narednom periodu planirano je dostavljanje Vladi Crne Gore Predloga odluke o izmjeni Statuta Društva sa ograničenom odgovornošću "Centar za ekotoksikološka ispitivanja" – Podgorica, na razmatranje i donošenje.
- Učešće u izradi Priručnika za sprovođenje Zakona o odgovornosti za štetu u životnoj sredini, čiju izradu je inicirala Agencija za zaštitu životne sredine.
- Upravni postupak - presjek stanja od 1.januara do 31. oktobra 2023. godine. U drugostepenom upravnom postupku odlučivano je po 12 žalbi podnijetim protiv rješenja Agencije za zaštitu životne sredine. Rješavajući po žalbama, donijeto je 10 rješenja kojima se poništava rješenje i predmet vraća na ponovni postupak i odlučivanje i 2 rješenja kojima je ovo Ministarstvo meritorno odlučeno. U ovom periodu dostavljena su 3 odgovora na tužbe podnijete Upravnom sudu Crne Gore.

Hemikalije i industrijsko zagađenje

- U pogledu harmonizacije, treba nastaviti sa prenošenjem svih amandmana EU propisa o hemikalijama koji se odnose na zabrane i ograničenja, uvoz/izvoz, klasifikovane supstance i sl. Pored toga, liste aktivnih supstanci dozvoljenih u biocidnom proizvodu treba dopuniti u skladu sa novim odlukama o statusu pojedinih aktivnih supstanci na nivou EU.
- Kontinuirano usklađivanje propisa u oblasti idustrijskog zagađenja sa izmjenama na EU nivou.
- Nastaviti sa implementacijom svih započelih projekata, kao i sagledati mogućnosti za apliciranje za nove.
- Raspodjela sredstava nevladinim organizacijama u cilju sprovođenja edukativnih kampanja o opasnostima izlaganja živi i živinim jedinjenjima - Izrada Odluke o raspodjeli sredstva je u toku, usklađuje se između članova Komisije i ista će se objaviti sljedeće nedelje. Nakon toga će se potpisati Ugovori sa svih 7 NVO kojima su sredstva za realizaciju odobrena.

Klimatske promjene

- U cilju daljeg usklađivanja zakonodavstva Crne Gore sa zakonodavstvom EU u oblasti klimatskih promjena, ispunjavanja obaveza u okviru mape puta za dekarbonizaciju u okviru Energetske zajednice, kao i otklanjanja nedostataka u implementaciji važećeg Zakona, ukazala se potreba izrade novog Zakona o zaštiti od negativnih uticaja klimatskih promjena. Izrada ovog Zakona bila je predviđena Programom rada Vlade za 2023. godinu, međutim usled značajno oslabljenih kapaciteta Direkcije za klimatske promjene, aktivnosti na izradi istog su usporene.

Kvalitet vazduha

- U junu 2023. godine, u Podgorici je održan sastanak Pododbora za žiotnu sredinu, energetiku i saobraćaj sa predstavnicima Evropske komisije. Na sastanku je konstatovano da će se završna mjerila za potpoglavlje koje se odnosi na kvalitet vazduha ispuniti donošenjem **Strategije upravljanja kvalitetom vazduha**, koja se ne može donijeti prije usvajanja Nacionalnog energetskog i klimatskog plana i

usklađivanja dokumenta sa ključnim elementima ovog plana, koji se odnose na rokove za dekarbonizaciju i viziju energetske politike do 2030 – 2050 godine, odnosno projekciju rada TE Pljevlja u bližoj i daljoj budućnosti. Donošenje Nacionalnog energetskeg i klimatskog plana je predviđeno krajem 2024. godine. Nacrt strategije upravljanja kvalitetom vazduha izrađen je 2019. godine, i u januaru 2022. godine dobio zeleno svjetlo Evropske komisije. Do sada je ažuriran nekoliko puta, ali je za finalizaciju dokumenta kojim će Crna Gora preuzeti obaveze smanjenja emisija zagađujućih materija neophodno unaprijediti podatke o emisijama u vazduh (izrada inventara), razviti kapacitete za proračun projekcija emisija i utvrditi jasne smjernice energetske, klimatske i industrijske politike. Sa ciljem unapređenja Nacrta strategije upravljanja kvalitetom vazduha, Ministarstvo je posredstvom javnih nabavki finansiralo izradu Analize dostupnih podataka o uticaju zagađenja vazduha na zdravlje ljudi u Crnoj Gori i Vodiča za djecu i mlade – upoznavanje sa osnovnim principima praćenja i očuvanja kvaliteta vazduha. U narednom periodu neophodno je izraditi studiju vezanu za raspoloženje i mogućnosti stanovnika opštine Pljevlja za prelazak na sistem centralnog grijanja čija se izgradnja planira u sklopu rekonstrukcije TE Pljevlja, analizu koja se odnosi na rodnu ravnopravnost u oblasti politike zaštite vazduha u skladu sa smjericama Generalnog sekretarijata Vlade Crne Gore, kao i set informatora za podizanje svijesti javnosti u ovoj oblasti.

- Takođe je pripremljena sektorska analiza projekta “**Čistiji vazduh za sve**” u okviru sredstava koje Ministarstvo dodjeljuje NVO sektoru, javne konsultacije su održane u periodu od 10-25. maja. Međutim, Ministarstvo javne uprave donijelo je odluku da tokom 2023. godine ne finansira projekte NVO sektora zbog nedostatka sredstava.

- U proteklom periodu je ostvarena saradnja sa **francuskim institutom CITEPA** koji je pripremio Analizu nacionalnih emisija zagađujućih materija u Crnoj Gori i dao smjernice za njihovo smanjenje. Preliminarni rezultati ovog projekta prezentovani su 13. Juna u Ženevi, na sastanku radnog tima Konvencije o prekograničnom transportu zagađenja vazduha na velikim udaljenostima (predstavnici Ministarstva nisu prisustvovali ovom sastanku), finalizacija dokumenta je u toku.

- Prioriteti u oblasti kvaliteta vazduha su prevashodno **usvajanje Strategije upravljanja kvalitetom vazduha**, kojom će se utvrditi obavezna smanjenja emisija zagađujućih materija u vazduh u skladu sa predpristupnim pregovorima sa EU. Stoga je neophodna intenzivnija saradnja sa resornim ministarstvom zaduženim za **usvajanje Nacionalnog energetskeg i klimatskog plana**. Među prioritetima je svakako i finalno usklađivanje sa pravnom tekovinom EU, **kroz donošenje Izmjena i dopuna Zakona o zaštiti vazduha i pratećih podzakonskih akata** koje se može realizovati nakon usvajanja nove Direktive o kvalitetu vazduha, koju Evropska komisija planira do kraja juna 2024. godine.

- Dalje je neophodno raditi na unapređenju inventara zagađujućih materija u vazduh jer se zbog nepouzdanih proračuna dovodi u pitanje poštovanje **Protokola o dugotrajnim organskim zagađujućim materijama (POPs), ispunjenje završnih mjerila za Poglavlje 27, kao i postizanje punopravnog članstva Crne Gore u Geteborškom Protokolu uz CLRTAP Konvenciju.**

- Početkom 2024. godine dogovorena je posjeta pripremljene misije **Sekretarijata Ekonomske komisije Ujedinjenih nacija za Evropu (UNECE)** tokom koje će se dogovoriti model učešća Crne Gore u 4-tom ciklusu izrade **Pregleda upravljanja životnom sredinom (Environmental Performance Review EPR)**, odnosno utvrditi sadržaj izvještaja koji će za Crnu Goru izraditi tim UNECE-a u dogovorenom periodu. Izrada ovog dokumenta je od ključne važnosti za dalju saradnju, odnosno finansiranje programa od strane UN agencija ali i drugih donatora. Izvještaj će sadržati pregled ostvarenja globalnih ciljeva održivog razvoja koji se odnose na životnu sredinu, detaljan pregled i važne preporuke vezane za upravljanje životnom sredinom u Crnoj Gori.

Buka u životnoj sredini

Zakon o izmjenama i dopunama zakona o zaštiti od buke u životnoj sredini je bio poslat na mišljenje svim relevantnim institucijama ali kako je već bilo u najavi formiranje nove Vlade, posebno je predlog ovog Zakona ponovo poslati na mišljenje nakon čega se očekuje usvajanje na Vladi. Radi se o manjim izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti od buke u životnoj sredini kojima se bitno drugačije ne uređuje neko pitanje, jer se izmjene vrše kako bi se obezbijedila usklađenost propisa u dijelu koji se odnosi na nadležnost komunalne policije i komunalne inspekcije, kao i precizirala nadležnost tržišnog inspektora i inspektora sigurnosti plovidbe.

- Agencija za zaštitu životne sredine donosi Strateške karte buke za glavne puteve i iste objavljuje na sajtu s ciljem informisanje javnosti. U skladu sa tim, Agencija treba da obezbijedi sredstva koja su procijenjena na 40 000 € ili da se predlozi projekata ponovno kandiduju za IPA programe tokom programskog razdoblja 2021- 2027. U Pitanju su tri strateške karte za glavne puteve: Virpazar–Podgorica (29,3 km) Herceg Novi–Kamenari (15,4 km) Tivat-Budva (25 km).

Zaštita zemljišta

U cilju daljeg usklađivanja zakonodavstva Crne Gore sa propisima EU u oblasti zaštite zemljišta potrebno je nakon što se donesu propisi na nivou EU iz ove oblasti početi sa izradom zakona koji bi uredio oblast zaštite zemljišta koje predstavlja poseban segment životne sredine.

Zaštita od jonizujućih zračenja, radijaciona i nuklearna sigurnost i bezbjednost

- Izrada dva nacionalna izvještaja i izjave o nuklearnim materijalima za 2023. godinu (od čega jedan ima oznaku TAJNO) i dostavljanje Međunarodnoj agenciji za atomsku energiju;
- Ponavljanje procedure ponovnog utvrđivanja Predloga zakona o zaštiti od jonizujućih zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti;
- Izrada pet nacionalnih izvještaja i izjava o nuklearnim materijalima za 2024. godinu (od čega jedan ima oznaku TAJNO) i dostavljanje i dostavljanje Međunarodnoj agenciji za atomsku energiju;
- Priprema za inspekciju inspektora Međunarodne agencije za atomsku energiju;
- Izdavanje potvrda radi oslobođenja plaćanja PDV-a za robu i usluge koji su iz EU fondova i iz projekata i donacija Međunarodne agencije za atomsku energiju;
- Izrada Petog nacionalnog izvještaja o implementaciji obaveza koje proističu iz Zajedničke konvencije o sigurnosti upravljanja istrošenim gorivom i sigurnosti upravljanja radioaktivnim otpadom;
- Ispunjavanje obaveza iz pregovaračkih poglavlja 15, 19, 24, 28, 30 i 31.
- Izrada Akcionog plana izrade podzakonskih akata na osnovu Zakona o zaštiti od jonizujućih zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti. Naime, 112 je pravnih osnova za izradu podzakonskih akata koja treba da se izrade u roku od tri godine od donošenja zakona.
- Sprovođenje više postupaka javnih nabavki u oblasti zaštite od jonizujućih i nejonizujućih zračenja koje su predložene u okviru predloga za budžet 2024. godine, jer bez istih napredovanje u oblasti nije moguće.
- Organizovanje regionalne radionice u drugom kvartalu 2024. godine u saradnji sa Međunarodnom agencijom za atomsku energiju koja je posvećena Integrisanom planu održivosti nuklearne bezbjednosti;
- Usklađivanje međuvladinog Sporazuma sa kolegama iz SRBATOM-a radi dalje procedure za odobravanje i potpisivanje sporazuma o saradnji u oblasti radijacione i nuklearne sigurnosti i bezbjednosti
- Učešće u radu Odbora Međunarodne agencije za atomsku energiju (Odbori za ocjenu standarda iz oblasti: nuklearne bezbjednosti (NSCG); sigurnosti radioaktivnog otpada (WASSC); pripravnost i djelovanje u hitnim radiološkim ili nuklearnim situacijama (EPreSC); radijacione sigurnosti (RASSC); nuklearne sigurnosti (NUSSC); sigurnosti transporta radioaktivnih i nuklearnih materijala (TRANSSC));
- Učešće u radu ISME Tehničkom komitetu za životnu sredinu (hemikalije i radijacija) i Tehničkog odbora za prevoz opasnih materija (radioaktivni materijali), kao i radnom tijelu za neproliferaciju oružja za masovno uništenje;
- Učešće u projektima CBRN Centra izvrsnosti Evropske komisije (hemikalije i radijacija), IHR (Međunarodni zdravstveni pravilnik), RACVIAC, kao i projektima koje podržala Međunarodna agencija za atomsku energiju i Evropska komisija.
- Učešće na događajima u organizaciji Međunarodne agencije za atomsku energiju i Evropske komisije.

Komunalne usluge

- Utvrđivanje Predloga zakona o komunalnim djelatnostima (novog);
- Utvrđivanje Predloga zakona o vodnim uslugama;

- Utvrđivanje Predloga zakona o izmjenama I dopunama Zakona o regionalnom vodosnabdijevanju Crnogorskog primorja
- Donošenje Uredbe o izmjenama I dopunama Uredbe o bližim elementima i metodologiji za određivanje cijena komunalnih usluga;
- Usvajanje Statuta DOO "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje"

Upravljanje otpadom

- Usvajanje Zakona o upravljanju otpadom na Skupštini Crne Gore i objavljivanje u Službenom listu Crne Gore.
- Utvrđivanje Državnog plana upravljanja otpadom od strane Vlade Crne Gore i objavljivanje u Službenom listu Crne Gore.

Izazovi u narednom periodu

Hemikalije i industrijsko zagađenje

- Informacija o stanju na bazenima crvenog mulja sa predlogom za rješavanje navedenog stanja, pripremljen predlog koji treba uskladiti sa Ministarstvom finansija.
- Zastarjele hemikalije kojima je istekao rok trajanja ili se iz drugih razloga više ne mogu koristiti, a nalaze se u starim fabrikama iz vremena SFRJ koje su prošle kroz brojne vlasničke transformacije i poslovne krize praćene generalno lošim stanjem u ovakvim fabrikama. Ovakva situacija tokom dugog niza godina, između ostalog, uzrokovala je i neadekvatno staranje o hemikalijama u krugu fabrike što predstavlja rizik od zagađenja. Podaci Uprave za inspekcijske poslove (UIP) ukazuju da na 5 takvih lokacija ima ukupno oko 110t zastarjelih hemikalija koje je potrebno zbrinuti na adekvatan način.
- Obezbeđivanje finansijskih sredstava za uspostavljanje registra zagađivača.
- Tokom prethodnih godina nije bilo obuka za administrativne kapacitete, te u tom smislu potrebno iste obezbijediti i intezivirati jačanje administrativnih kapaciteta u budućem periodu.

Klimatske promjene

- U poslednjih godinu dana kapaciteti Direkcije za klimatske promjene su značajno oslabljeni. Činjenica je, da je zbog raznolikosti poslova koji vezani za oblast klimatskih promjena, značaj ove oblasti na nivou Evropske unije u smislu veoma ambiciozne klimatske politike neophodno jačanje kapaciteta u odnosu na već postojeći broj angažovanih službenika u ministarstvu, kako bi se omogućilo kreiranje i sprovođenje klimatskih politika i izvršavanje zakona.

Kvalitet vazduha

- Izazovi u oblasti zaštite vazduha u narednom periodu uglavnom se odnose na činjenicu da se za ključne poteze (usvajanje strategije, izmjene zakona) mora sačekati usvajanje drugih strateških/pravnih akata koji nisu u našoj nadležnosti. Sprovođenje navedenih međunarodnih projekata i učešće u radu radnih tijela međunarodnih sporazuma znatno je otežano zbog nemogućnosti prisustvovanja sastancima. Izrada specifičnih dokumenata (analiza, studija i sl.) otežana je internim administrativnim procedurama kojima se zahtijeva da se stalno angažuju različiti lokalni eksperti iako je njihov broj u Crnoj Gori vrlo ograničen. Poseban izazov predstavlja izgradnja kapaciteta Agencije za zaštitu životne sredine za samostalnu izradu inventara emisija zagađujućih materija i projekcija ovih emisija u budućem periodu. Takođe je važno napomenuti da nas sa početkom sezone grijanja očekuje povećano interesovanje medija/javnosti vezano za konkretne mjere usmjerene na poboljšanje kvaliteta vazduha. Neophodno je imati u vidu paket energetske podrške EU vrijedan 30 miliona eura koji je Crna Gora dobila u martu ove godine, a koji je namjenjen promovisanju korišćenja obnovljivih izvora energije, povećanju energetske efikasnosti i usvajanju strateške vizije budućnosti zemlje u smislu energije i klime. U tom smislu, izazov predstavlja transparentnost informacija o distribuiranju ovih sredstava, namjeravanim i postignutim efektima.

- U okviru dugoročnih međunarodnih pregovora vezanih za izmjene Geteborškog protokola uz Konvenciju o prekograničnom prenosu zagađenja vazduha na velikim udaljenostima (CLRTAP) prihvaćen je predlog Crne Gore da se razmotri fleksibilniji pristup protokolu za zemlje jugoistočne Evrope. Crna Gora je ratifikovala ovaj protokol 2011. godine, ali nije punopravna članica jer nije bilo mogućnosti da se obaveže na smanjenja emisija koja se ovim protokolom zahtijevaju. Pristupanje ovom protokolu navodi se u završnim mjerilima za Poglavlje 27 i direktno je povezano sa Direktivom o maksimalnim nacionalnim emisijama.

Buka u životnoj sredini

- Usaglašavanje sa novim Zakonom o turizmu i ugostiteljstvu koji je prethodna Vlada usvojila bez mišljenja Direktorata za ekologiju. Imajući u vidu da smo sada u istom ministarstvu, očekujemo da kada se vrati u ponovnu proceduru uskladi sa Predlogom zakona o izmjenama i dopunama zakona o zaštiti od buke u životnoj sredini.

Zaštita zemljišta

- **Nacionalni Akcioni plan za borbu protiv degradacije zemljišta i ublažavanja posljedica suše - NAP (2015)**, je dao dobre smjernice za dugoročnu zaštitu zemljišta, a isti je potrebno revidirati u skladu sa novim strateškim okvirom, kao i ciljevima o neutralnosti degradacije zemljišta uspostavljenim u okviru UN Inicijative o uspostavljanju dobrovoljnog cilja neutralnosti degradacije zemljišta LDN-Land Degradation Neutrality). U narednom periodu je potrebno obezbijediti finansijska sredstva za realizaciju navedene aktivnosti. Takođe, Crna Gora je jedna od zemalja koja je uspješno izradila **Nacionalni plan za sušu**, uz podršku UNCCD-a i Globalnog mehanizma, nakon što je podržala Inicijativu za sušu, pokrenutu na UNCCD COP, 2017. godine. Nacionalni plan za sušu predstavlja prvi strateški dokument na nacionalnom nivou posvećen pitanju suše koji je takođe potrebno revidovati i usvojiti od strane Vlade.

Komunalne usluge

- **Zakon o komunalnim djelatnostima:** Urađen je Predlog zakona koji je usaglašen sa Sekretarijatom za zakonodavstvo i na koji su pribavljena mišljenja najvećeg broja relevantnih institucija, odnosno organa državne uprave, ali se zbog promjene organizacione strukture organa državne uprave moralo ući u postupak ponovnog pribavljanja mišljenja. Pored toga, u međuvremenu je rađeno na Izmenama i dopunama važećeg Zakona o komunalnim djelatnostima zbog čega je odloženo stavljanje u proceduru predloga novog zakona.

- **Zakon o vodnim uslugama:** Urađen je Predlog zakona koji je usaglašen sa Sekretarijatom za zakonodavstvo i na koji su pribavljena mišljenja svih relevantnih institucija, odnosno organa državne uprave, ali se zbog promjene organizacione strukture organa državne uprave mora ući u postupak ponovnog pribavljanja mišljenja. Budući da ovaj zakon uređuje pitanja koja se odnose na regulisane komunalne djelatnosti (vodosnabdijevanje i upravljanje komunalnim otpadnim vodama) koje su sada uređene Zakonom o komunalnim djelatnostima, potrebno je da se ova dva zakona donesu u isto vrijeme.

- **Predlog statuta DOO "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje":** Urađen je Predlog statute i usaglašen sa Sekretarijatom za zakonodavstvo. Na tekst Predloga statute izjašnjavalo se Ministarstvo finansija čija su se dva direktorata izjasnila da nemaju primjedbe, ali je Direktorat za imovinsko-pravne poslove, pozivajući se na Zakon o državnoj imovini imao primjedbu u pogledu ovlašćenja Odbora direktora i izvršnog direktora da raspoložu sredstvima većim od 3.000 eura, bez saglasnosti Vlade Crne Gore. Ovo znači da bi za svako raspolaganje sredstvima većim od 3.000 eura (čak i da se radi o nabavci kancelarijskog materijala i slično) preduzeće moralo da ima saglasnost Vlade, što bi predstavljalo veliko opterećenje i za Vladu i za samo preduzeće. Ovo je bio razlog da Statut još uvijek ne bude donešen.

- **Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o regionalnom vodosnabdijevanju Crnogorskog primorja:** U važećem Zakonu o regionalnom vodosnabdijevanju Crnogorskog primorja predviđeno je da posebna naknada na investicije na Crnogorskom primorju predstavlja prihod Budžeta Crne Gore, a da istu naplaćuje DOO "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje", pri čemu je postupak obračuna naknade uređen važećim podzakonskim aktom. Takvo rješenje je bilo zadržano i u Predlogu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o regionalnom vodosnabdijevanju Crnogorskog primorja, ali je

Sekretarijat za zakonodavstvo imao primjedbu na isto smatrajući da postupak treba propisati Zakonom, a ne podzakonskim aktom i da treba urediti pitanje ko može naplaćivati naknadu. Budući da, shodno Zakonu o poreskoj administraciji, naplatu fiskaliteta može poreski organ na nivou državne (poreska uprava ili nadležno ministarstvo) ili lokalne uprave, potrebno je Zakonom precizirati o kojem organu se radi. Zbog toga je traženo da se Predlog zakona povuče iz procedure, dok se ovo pitanje ne riješi na međuresorskom nivou.

Upravljanje otpadom

- Uprava za kapitalne projekte Crne Gore, obratila nam se vezano za izgradnju reciklažnog dvorišta u Opštini Kolašin po principu „projektuj i izgradi“, kao i za izradu glavnog projekta sanacije privremenog skladišta komunalnog otpada na lokaciji Bakovića klisura u opštini Kolašin. Kako za predmetne projekte nisu izdati UT uslovi, realizaciju istih nije moguće prije dobijanja urbanističkih uslova.
- Državnim planom upravljanja otpadom teritorija opštine Bijelo Polje predviđena je za Regionalni centar za upravljanje otpadom za sjeverni region Crne Gore (Bijelo Polje, Berane, Palv, Andrijevicu, Rožaje, Kolašin, Mojkovac, Pljevlja, Žabljak, Petnjicu i Gusinje). Određivanje lokacije je trenutno najveći problem.
- Za realizacija projekta Remedijacije bazena crvenog mulja izazovi su: Obezbjedivanje sredstava za rješavanje problema crvenog mulja, a kako je zemljište u privatnom vlasništvu firme „WEG Kolektor“ DOO, predlog je da Država kupi od vlasnika zemljište kako bi se planirane aktivnosti mogle realizovati.

Zaštita od jonizujućih zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti

Zaštita od nejonizujućih zračenja

Obezbjediti budžetska sredstva za sprovođenje predloženih javnih nabavki s obzirom da bez tih aktivnosti nije moguće ostvariti napredak u oblasti. Prije svega neophodno je:

- Sprovesti Evaluaciju postojeće Strategije zaštite od jonizujućih zračenja, radijacione sigurnosti i upravljanja radioaktivnim otpadom za period 2017-2021. godina shodno Uredbi Vlade Crne Gore;
- Izraditi dokument „Analize o daljem upravljanju iskorišćenim zatvorenim radioaktivnim izvorima i radioaktivnim otpadom“, koji je preduslov za izradu politike i programa upravljanja radioaktivnim otpadom
- Izraditi Nacrt politike i strategije/programa upravljanja radioaktivnim otpadom jer je postojećem istekao rok, a isto ujedno predstavlja obavezu iz člana 6 Zakona o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti
- Izraditi dokumenata „Inicijalni plan za dekomisiju skladišta radioaktivnog otpada sa procijenom troškova“ i „Plan upravljanja tečnim radioaktivnim otpadom“. Ovo je obaveza iz propisa i Akcionog plana Strategije zaštite od jonizujućih zračenja, radijacione sigurnosti i upravljanja radioaktivnim otpadom.
- Izvršiti nabavku 10-12 kontejnera za prepakivanje kompasa sa radioaktivnim radijumom za skladište radioaktivnog otpada. Ovo je obaveza iz propisa i Akcionog plana Strategije zaštite od jonizujućih zračenja, radijacione sigurnosti i upravljanja radioaktivnim otpadom.
- Sprovesti tender kroz redovni budžet 2024.godine ili Kapitalni budžet - Usluge razgradnje, uklanjanja, prevoza, skladištenja kontaminiranog radioaktivnog materijala, razgradnje privremenog spremišta na posjedu „13. Jul Plantaže“ AD i remedijacija prostora, odnosno demontaža ostataka motora aviona, karakterizacija, mjerenja, odvajanje radioaktivnog od neradioaktivnih djelova, dekontaminacija, remedijacija područja sa obaveznim mjerenjima, prevoz, kupovina kontejnera i skladištenje kontaminiranog radioaktivnog materijala sa posjeda ad „13. Jul Plantaže“ u skladište radioaktivnog otpada.
- Sprovesti istraživanje radona u boravišnim prostorijama. Postojeći Program zaštite od radona je za period 2019-2023. Godina I neophodno je pripremiti novi. Za pripremu novog Programa neophodno je sprovesti terensko istraživanje radona, na način kako je to urađeno ranije. Shodno mjeri 7.3 Akcionog plana Programa zaštite od radona za period 2019-2023. godina, koji je Vlada Crne Gore donijela u decembru 2018. godine, potrebno je da Ministarstvo formira multidisciplinarni Ekspertski tim koji će u

ime Vlade, odnosno Ministarstva sprovesti istraživanja radioaktivnog gasa radona u boravišnim prostorijama u Crnoj Gori na predlog Ekspertskog tima koji je sproveo istraživanja 2014-2018. godine, koja bi pokazala da li se stanje izloženosti stanovništva radonu mijenja na bolje i koja bi bila osnov za petogodišnji Akcioni plan.

- Izraditi više stručnih osnova za izradu podzakonskih akata na osnovu Zakona o zaštiti od jonizujućih zračenja, radijacione i nuklearne sigurnosti i bezbjednosti (postoji 112 pravnih osnova za izradu pravilnika).

- Izraditi stručne osnove za propise iz oblasti zaštite od nejonizujućih zračenja shodno aktivnosti 1.2.5 iz Akcionog plana Strategije za razvoj 5G mobilnih komunikacionih mreža u Crnoj Gori 2023-2027, koju je Vlada Crne Gore usvojila 3. avgusta 2023. godine.

- Izraditi priručnik za sprovođenje Zakona o zaštiti od nejonizujućih zračenja zbog registrovane spore primjene.

- Nedostatak službenika u Direkciji za vazduh, vodu i zemljište (jonizujuće, nejonizujuće) Direktorata za ekologiju i klimatske promjene. Niame, nedostaju dva (2) službenika (jonizujuće i nejonizujuće) jer ne postoje u sistematizaciji Ministarstva i iste je potrebno sistematizovati budućim Aktom o sistematizaciji radnih mjesta, kako je predviđeno Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2022-2023; Mapa puta ispunjenja završnih mjerila za privremeno zatvaranje pregovora u Pregovaračkom poglavlju 15 – Energetika) (fizičar za jonizujuće i elektroinženjer ili tehniško-tehnološki fakultet za nejonizujuće zračenje), kako je navedeno u usvojenim dokumentima od strane Vlade Crne Gore - Program pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2022-2023; Mapa puta ispunjenja završnih mjerila za privremeno zatvaranje pregovora u Pregovaračkom poglavlju 15 – Energetika).

- Nedostatak službenika u Agenciji za zaštitu životne sredine za oblast jonizujućih i nejonizujućih zračenja u u Odjeljenju za radiološku i nuklearnu sigurnost i bezbjednost i zaštitu od jonizujućeg i nejonizujućeg zračenja.

- Nedostatak službenika u Upravi za inspeksijske poslove (postoji jedan inspektor za dvije potpuno različite oblasti).

- Zapošljavanje službenika je posebno važno u svijetlu donošenja novog Zakona o zaštiti od jonizujućih zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti, koji se bez zapošljavanja i obučavanja neće moći sprovesti jer se radi o vrlo kompleksnom Zakonu.

- Spora implementacija Zakona o zaštiti od nejonizujućih zračenja zbog nedostatka kadrova u Agenciji za zaštitu životne sredine.

- Obezbjedivanje finansijskih sredstava za funkcionisanje JRODOS tima Crne Gore, koji je osnovan 3. marta 2021. godine. Neophodno je da se obezbijede sredstva za njegov kontinuirani rad jer u slučaju radijacione ili nuklearne nesreće taj tim daje prognozu i smjernice Nacionalnom operativnom timu, koji je formirala Vlada Crne Gore.

- Unapređenje upravnog postupka od strane Agencije za zaštitu životne sredine zbog registrovanih nezakonitih postupanja koje su, prethodnom periodu, kao i tokom 2023. godine uslovile

Nepoštovanje upravnog postupka i nezakonito oduzimanje dozvola iz oblasti zaštite od nejonizujućih zračenja, pa je Ministarstvo moralo da poništi rješenja Agencije i dopisom obavijesti Agenciju. Neophodno je da se ojačaju kadrovi Agencije, posebno u dijelu pravne pomoći prilikom izrade rješenja/dozvola, da se ne bi iste nezakonite stvari dešavale.

Direktorat za zaštitu prirode

Direktorat za zaštitu prirode vrši poslove koji se odnose na: predlaganje, praćenje i usmjeravanje politike u oblasti zaštite prirode; izradu strategija i drugih razvojnih dokumenata, programa i projekata iz oblasti zaštite prirode; izradu nacrtu i predloga zakona, podzakonskih akata i drugih propisa iz djelokruga rada Direktorata; učešće u pregovaračkom procesu i aktivnostima vezanim za pristupanje EU u okviru Pregovaračkog poglavlja 27 - Životna sredina i klimatske promjene; usklađivanje zakonodavstva s propisima Evropske unije u oblasti zaštite prirode, uključujući habitate, ptice i rijetke biljne i životinjske vrste, invazivne vrste, promet ugroženih vrsta i druge propise Evropske unije u oblasti zaštite prirode; izradu programa i planova za zaštitu prirode i biodiverziteta, upravljanje zaštićenim područjima prirode i uspostavljanje mreža zaštićenih područja, naročito NATURA mreže; utvrđivanje i sprovođenje zaštite prirodnih cjelina od značaja za državu; utvrđivanje i očuvanje područja pod međunarodnom zaštitom i prekograničnih zaštićenih područja.

Realizovane aktivnosti koje su predviđene Programom rada Vlade Crne Gore za 2023. Godinu

Zakon o zaštiti prirode i Nacionalna strategija biodiverziteta sa Akcionim planom predstavljaju krovna dokumenta, kojima se utvrđuju javne politike, transponuju obaveze iz međunarodno potvrđenih ugovora i EU legislative u oblasti zaštite prirode.

Izrada Nacrta zakona, strategija i ključnih dokumenata sa izazovima i mjerama

Predlog zakona o zaštiti prirode

U toku su aktivnosti na izradi Nacrta zakona o zaštiti prirode. U prethodnom periodu održani su redovni sastanci Radne grupe koju je formiralo Ministarstvo, u sklopu kojih je organizovana podrška eksperata iz EU i regiona u transpoziciji **Nagoja protokola** (koja kao dio Konvencije o biološkoj raznovrsnosti definiše pristup genetskim resursima i pravičnu podjelu koristi koje proizilaze iz njihovog korišćenja), kao i oblasti držanja životinja u zatočeništvu, prihvatilištima za divlje životinje i trgovine divljim vrstama (**CITES konvencija**), kao i pitanja vezanih za zoološki vrt.

Takođe, izrada Nacrta zakona iskorišćena je za unapređivanje oblasti upravljanja zaštićenim područjima, na osnovu najboljih međunarodnih i evropskih praksi, kao i na osnovu sugestija aktuelnih upravljača zaštićenih područja.

Za Nacrt zakona je sprovedena Javna rasprava, koja je trajala od 08. juna do 18. jula 2023. godine, u okviru koje je pristiglo 143 komenatara, primjedbe i sugestije. Pripremljen je Izvještaj o sprovedenoj javnoj raspravi i trenutno se radi na usklađivanju Nacrta zakona sa pristiglim komentarima i sugestijama, nakon čega će biti upućen Evropskoj komisiji i nadležnim organima na davanje mišljenja.

Nadalje, u toku su pregovori oko angažovanja konsultanta za potrebe izrade analize uporedne prakse u dijelu modela upravljačkih struktura zaštićenih područja i načina finansiranja istih, koji treba i da uskladi tekst Nacrta zakona o zaštiti prirode sa pravno – tehničkim pravilima za izradu propisa, kao i da u saradnji sa Radnom grupom pripremi finalnu verziju Nacrta zakona o zaštiti prirode, što će omogućiti finalizaciju procesa pripreme i dobijanja predloga Zakona.

Strategija biodiverziteta s Akcionim planom 2024-2028. Godine

U decembru 2022. godine održana je Konferencija strana potpisnica (COP 15) CBD Konvencije (Konvencija o biološkoj raznovrsnosti), na kojoj su usvojeni ambiciozni ciljeva iz oblasti zaštite prirode za period do 2030. godine, a koja je usljed COVID-a odlagana više puta, što je uzrokovalo odlaganje početka izrade i donošenja strategije biodiverziteta na nacionalnom nivou koji je PPCG bio predviđen za IV kvartal 2023. godine. U toku su pripreme za početak izrade Strategije biodiverziteta koja će se finansirati iz nacionalne alokacije Globalnog fonda za životnu sredinu (GEF 7) shodno rezultatima Konferencije. Trenutno se završavaju procedure za raspisivanje Javnih poziva za angažovanje projektnog

tima za izradu Studije biodiverziteta, koje se sprovode u saradnji sa UNEPom, kao implementacionom agencijom GEFa.

Informacija o urađenim studijama revizije za pojedina zaštićena područja sa fokusom na nacionalne parkove

Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma je u 2021 god. u skladu sa zakonskom procedurom pokrenulo proceduru revizije zaštićenih područja koje su 1968 god. proglašena za zaštićena. Agencija za zaštitu životne sredine je pripremila nacrt studije revizije za 20 područja koja su dostavljena ovom Ministarstvu na mišljenje. Takođe, Agencija za zaštitu životne sredine je pripremila nacрте studija za nacionalne parkove "Durmitor" I "Skadarsko jezero" dok je priprema studija revizije za nacionalni park "Lovćen" u toku.

Prioriteti, izazovi i mjere:

Zaključivanje Ugovora sa konsultantom za potrebe izrade analize uporedne prakse u dijelu modela upravljačkih struktura zaštićenih područja i načina finansiranja istih, koji treba i da uskladi tekst Nacrta zakona o zaštiti prirode sa pravno – tehničkim pravilima za izradu propisa, kao i da u saradnji sa Radnom grupom pripremi finalnu verziju Nacrta zakona o zaštiti prirode, što će omogućiti finalizaciju procesa pripreme i dobijanja predloga Zakona. Zaključivanje pomenutog Ugovora će omogućiti finalizaciju Nacrta Zakona u najkraćem roku, nakon čega je isti potrebno uputiti Evropskoj komisiji i nadležnim institucijama na usklađivanje i davanje mišljenja, a što je po dosadašnjem iskustvu iziskivalo duži vremenski period.

Nacionalna strategija biodiverziteta

U toku su i pripreme za početak izrade **Strategije biodiverziteta** koja će se finansirati iz nacionalne alokacije **Globalnog fonda za životnu sredinu (GEF 7)** shodno rezultatima Konferencije strana potpisnica (COP 15) CBD Konvencije (Konvencija o biološkoj raznovrsnosti), na kojoj su usvajani ambiciozni ciljeva iz oblasti zaštite prirode za period do 2030. godine, a koji treba da se transponuju kroz Strategiju biodiverziteta.

Prioriteti, izazovi i mjere:

- Održavanje Konferencije strana potpisnica (COP 15) CBD Konvencije (Konvencija o biološkoj raznovrsnosti) je usljed COVID-a odlagan više puta i umjesto 2020. godine održana je tek u decembru 2022. godine, što je uzrokovalo odlaganje početka izrade i donošenja strategije biodiverziteta na nacionalnom nivou;
- Trenutni prioritet je završavanje kompleksnih procedura za raspisivanje Javnih poziva za agažovanje projektnog tima za izradu Studije biodiverziteta, koje se trenutno sprovodi u saradnji sa UNEPom, kao implementacionom agencijom GEFa.

Zakon o zaštiti morske sredine

Sprovođenje zakona o zaštiti morske sredine, odnosno Okvirne direktive o morskoj strategiji: monitoring i ocjena stanja i zaštita morske sredine; unapređenje informacionog sistema, baza podataka i procesa izvještavanja o stanju morske sredine; ispunjavanje obaveza u okviru Barselonske konvencije

Donošenjem Zakona o zaštiti morske sredine ("Službeni list Crne Gore", br. 073/19 od 27.12.2019) ostvaren je cilj stvaranja adekvatnog zakonskog mehanizma za ostvarivanje dobrog i održivog stanja morske sredine. Ovim zakonom stvorena je osnova za izradu, razvoj, primjenu i praćenje primjene Strategije zaštite morske sredine. Istovremeno, zakonom se reguliše i uspostavljanje međusektorske saradnje u oblasti zaštite morske sredine, a stvaraju se i uslovi za opšte djelovanje na način da preduzete mjere u zaštiti morske sredine budu koordinirane i usaglašene na nivou morskih podregiona, odnosno regiona.

Odredbama čl. 7 do 13 Zakona, uređuje se način pripreme i realizacije početne procjene stanja morske sredine, utvrđivanja dobrog stanja morske sredine, utvrđivanje ciljeva i indikatora za ostvarivanje dobrog

ekološkog stanja morske sredine, programa monitoringa morske sredine i programa mjera, u skladu sa zahtjevima pravne tekovine Evropske unije u oblasti zaštite morske sredine (Okvirne direktive o morskoj strategiji).

S tim u vezi, uz podršku IPA projekta „Podrška implementaciji i monitoringu upravljanja vodama u Crnoj Gori“ Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma pripremio je Predlog programa mjera za ostvarivanje ili održavanje dobrog stanja morske sredine Crne Gore, koji će uz dokumenta

Početa procjena stanja morske sredine, Karakteristike dobrog stanja morske sredine i ciljevi zaštite morske sredine Crne Gore i Program monitoringa morske sredine Crne Gore, biti sastavni dokument Strategije zaštite morske sredine, shodno Zakonu o zaštiti morske sredine, a u skladu sa Pravilnikom o kriterijumima i metodološkim standardima za određivanje dobrog stanja i monitoringu morske sredine ("Službeni list Crne Gore", br. 036/21 od 05.04.2021) i Pravilnikom o načinu analize svojstava i karakteristika trenutnog stanja morske sredine, kvalitativnim pokazateljima i načinu određivanja ciljeva i indikatora za ostvarivanje, odnosno održavanje dobrog stanja morske sredine ("Službeni list Crne Gore", br. 036/21 od 05.04.2021).

Prioriteti, izazovi i mjere:

- Predlog programa mjera za ostvarivanje ili održavanje dobrog stanja morske sredine Crne Gore se šalje na mišljenje Evropskoj Komisiji, nakon čega će biti poslat na usvajanje Vladi Crne Gore, što će predstavljati izazov u smislu vremena neophodnog za sporovođenje propisane procedure;
- Nakon usvajanja, Programa mjera pristupiće se izradi Strategije zaštite morske sredine, koja će objediniti sva četiri usvojena dokumenta.

Aktivnosti na sprovođenju Zakona o invazivnim vrstama,

U toku je izrada Pravilnika o listi dozvoljenih stranih vrsta i način ažuriranja liste i način izrade procjene rizika odnosno pripremi i Pravilnika o listi invazivnih stranih vrsta koje izazivaju zabrinutost u Crnoj Gori i/ili Evropskoj uniji i način ažuriranja liste, koji su u skladu sa Akcionim planom za ispunjavanje završnih mjerila za Poglavlje 27 i PPCGom planirani za IV kvartal 2023. godine.

Za potrebe izrade istih, u dijelu analize i identifikovanja invazivnih vrsta, korišćena je pomoć kako lokalnih, tako i EU eksperata, radi što adekvatnije transpozicije legislativne EU u ovoj oblasti.

Prioriteti, izazovi i mjere:

- Ključno je da se tekst Nacrta navedenih Pravilnika izradi u što kraćem periodu, kako bi upućeni nadležnim institucijama na davanje mišljenja, kao preduslov da se isti donesu u predviđenom roku, tj. do kraja godine.

Park prirode „Ulcinjaska solana“

Skupština Opštine Ulcinj je je 2019. godine donijela Odluku o proglašenju Parka prirode „Ulcinjaska solana“. Navedenim aktom je, između ostalog, definisana i obaveza Opštine Ulcinj da u roku od 6 mjeseci od stupanja Odluke na snagu, formira privredno društvo koje će upravljati ovim zaštićenim područjem.

U vezi iznijetog, napominjemo da do danas, nije formirano privredno društvo koje će upravljati ovim zaštićenim područjem, već da navedenu ulogu od 2016. godine, a što je planirano kao kratkoročno, prelazno rješenje, obavlja Javno preduzeće za nacionalne parkove CG kao zakupac cjelokupne imovine privrednog društva AD Solana „Bajo Sekulić“ u stečaju. Budžetom Crne Gore se kroz subvenciju, obezbjeđuju sredstva za JPNPCG za upravljanje ovim zaštićenim područjem, sve do momenta formiranja upravljačke strukture. Navedeno rješenje je imalo za cilj zaštitu i očuvanje vrijednosti na lokalitetu Ulcinjske solane, imajući u vidu da se radi o zaštićenom području koje je nastalo pod antropogenim uticajem, tj. zavisi od kontinuiranog sprovođenja ljudskih aktivnosti na istom.

Imajući u vidu, da je formiranje upravljača, jedna od aktivnosti definisanih Akcionim planom za ispunjavanje završnih mjerila za Poglavlje 27 – Životna sredina i klimatske promjene, Ministarstvo je

u saradnji sa ambasadom Republike Njemačke, angažovalo eksperta GIZa, koji je 01. decembra 2021. god. otpočeo svoj dvogodišnji angažman, radi pružanja podrške u definisanju optimalnog modela upravljanja ovim zaštićenim područjem, kao i implementacija mjera zaštite ovog područja.

Nadalje, Ministarstvo je tokom 2022. oformilo i radnu Radnu grupu za praćenje realizacije aktivnosti vezanih za upravljanje Ulcinjskom solanom koje su definisane Akcionim planom za ispunjavanje završnih mjerila u okviru Poglavlja 27 – Životna sredina i klimatske promjene, kojom koordinira navedeni ekspert GIZa, a koju čine predstavnici Ministarstva, nadležnih institucija i relevantnih nevladinih organizacija u ovoj oblasti (CZIP i MSJA).

Među glavnim rezultatima rada su: pripremljena hidrološka studija, pripremljen plan sanacije urušenih ključnih bentova, administrativna i stručna podrška u pripremi zahtjeva za Agenciju za zaštitu životne sredine radi dobijanje dozvole za sprovođenje radova na sanaciji urušenih bentova, nabavka pumpe i bagera, sanacija 6,6 km ključnih bentova.

Ministarstvo redovno podnosi kvartalne izvještaja o nivou sprovođenja mjera za zaštitu Ulcinjske solane Evropskoj komisiji, i do sada ih je dostavljeno šesnaest.

Na sastanku održanom u junu 2022. god, kojem je prisustvovao i Ambasador Republike Njemačke, sa saradnicima, predloženo je da se ispita mogućnost formiranja privrednog društva od strane Vlade Crne Gore i Opštine Ulcinj, kao zajedničkog upravljača ovim zaštićenim područjem, imajući u vidu da je Opština Ulcinj u više navrata isticala da, zbog poznatih problema u vezi imovine-zemljišta AD Solana »Bajo Sekulić« - u stečaju (na kojem se većinski nalazi teritorija zaštićenog područja), kao i nedostatku kapaciteta, ima problema u formiranju istog i ispunjavanja obaveze definisane Akcionim planom za ispunjavanje završnih mjerila za Poglavlje 27 i Odlukom o proglašavanju ovog lokaliteta zaštićenim područjem.

Na osnovu dogovora sa sastanka, Opština Ulcinj je dostavila Predlog odluke o formiranju upravljača, koji je Ministarstvo uavgustu.2023. godine, dostavilo na davanje mišljenja Vladi Crne Gore i Ministarstvu finansija. Ovom prilikom je iskazana i spremnost za organizovanje sastanka sa predstavnicima navedenih institucija, kako bi se na adekvatan način razmotrila predmetna pitanja.

Prioriteti, izazovi i mjere:

- Ponoviti Vladi Crne Gore i Ministarstvu finansija poziv sa inicijativom za organizovanje sastanka na kojem će se razmotriti mogućnost i spremnost za formiranje privrednog društva od strane Vlade Crne Gore i Opštine Ulcinj, kao zajedničkog upravljača ovim zaštićenim područjem što je obaveza u skladu sa Zakonom o zaštiti prirode i Akcionim planom za ispunjavanje završnih mjerila u Poglavlju 27;
- Rješavanje vlasničkog pitanja područja. Naime, Upravni sud je u oktobru 2022. godine usvojio tužbu akcionarskog društva za proizvodnju morske soli "Bajo Sekulić" Ulcinj u stečaju i poništio mišljenje Vlade, odnosno Savjeta za privatizaciju i kapitalne projekte od 21. VII 2021. godine, u kojem je konstatovano nesporno državno vlasništvo nad zemljištem jedine crnogorske solane, te se očekuje završetak ponovljenog postupka;
- Produžiti Ugovor o angažovanju eksperta GIZ-a, koji ističe 31.11.2023, imajući u vidu da predstoji izvršavanje niza obaveza definisanih Akcionim planom za ispunjavanje završnih mjerila za poglavlje 27 za koja je neophodna njegova stručna pomoć.

Aktivnosti na uspostavljanju adekvatnog upravljanja morskim zaštićenim područjima

Vlada CG je tokom 2021. godine proglasila prva morska zaštićena područja u Crnoj Gori, Parkove prirode Platamuni, Katič i Stari Ulcinj, dok su pod preventivnu zaštitu stavljena i dva lokaliteta u Bokokotorskom zalivu, Sopot i Dražin vrt. Trenutno je u proceduri potpisivanje Ugovora za izradu Studije zaštite lokaliteta Sopot i Dražin vrt, na osnovu kojih će se navedeni lokaliteti proglasiti zaštićenim područjem.

Donešeni su planovi upravljanja za sva tri morska zaštićena područja u koordinaciji upravljača Javno preduzeće za upravljanje morskim dobrom CG (JPMD) a uz podršku i učešće Ministarstva. Očekuje se da će upravljač, u skladu sa zakonskom obavezom, dostaviti Program upravljanja na davanje saglasnosti.

Prioriteti, izazovi i mjere:

- Uspješno sprovođenje planova upravljanja za morska zaštićena područja, sa mjerljivim učincima;
- Nastavak aktivnosti na istraživanju morskog biodiverziteta i identifikacija novih vrijednih područja i njihovo predlaganje za zaštitu, uključujući i predloge područja za uspostavljanje ekološke mreže Natura 2000;
- Saradnja i uspostavljanje partnerstava sa zemljama iz Jadransko-jonske regije na uspostavljanju prekograničnih zaštićenih područja u moru i njihovoj adekvatnoj zaštiti.

Projekti

Projekat – „Integrisanje biodiverziteta u sektorske politike i prakse i jačanje ključnih tačaka biodiverziteta u crnoj gori“ (Gef 7)

Implementacija projekta „Integrisanje biodiverziteta u sektorske politike i prakse i jačanje ključnih tačaka biodiverziteta u Crnoj Gori“ (GEF 7) je otpočela u martu 2023. godine, a planirano je da projekat traje do februara 2027. godine.

Projekat je finansiran od strane Globalnog fonda za životnu sredinu (GEF) u iznosu od USD 3,278,995 (dok kofinansiranje iznosi USD 32,775,484). Radi se o jednom od prvih dva projekta koji se implementiraju shodno nacionalnom modelu implementacije (NIM) što znači da je za implementaciju ovog projekta nadležno Ministarstvo i s tim u vezi, u okviru Direktorata za zaštitu prirode je formirana projektna jedinica, koju čine 4 eksperta, a koji su zaduženi za implementaciju projekta. Projekat se sprovodi uz podršku Kancelarije Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP).

Projekat je geografski fokusiran na ključna područja biodiverziteta (KBA) Crne Gore, obuhvata razne vrste intervencija i uključuje zaštitu ekosistema i rad sa proizvodnim sektorima, kao što su turizam, poljoprivreda i šumarstvo. Komponenta 1 se bavi upravljačkim ograničenjima povezanim sa zaštićenim područjima i nezaštićenim KBA.

Projekat će obezbijediti unaprijedeno upravljanje zaštićenim pilot područjima da bi se osiguralo poštovanje međunarodnih zahtjeva koji se odnose na zaštitu važnog biodiverziteta u okviru KBA i drugih međunarodnih KBA. Projekat pomoću instrumenata prostornog planiranja promovira konkretna rješenja za očuvanje važnog i nezaštićenog biodiverziteta van zaštićenih područja.

Komponenta 2 se fokusira na integrisanje prakse koja je prilagođena biodiverzitetu i adaptacijom sektorskih scenarija razvoja za turizam, šumarstvo i poljoprivredu da bi se uzeli u obzir potencijalni uticaji na biodiverzitet. Projekat će pomoći u razvoju standarda najbolje prakse za održivi turizam i turizam prilagođen biodiverzitetu i podržati razvoj malih turističkih preduzeća u pravcu veće ponude turističkih proizvoda osjetljivih na biodiverzitet. Za sektor šumarstva, projekat će ponuditi standarde najbolje prakse za integrisanje prakse u šumarstvu koja je prilagođena biodiverzitetu, zatim će pomoći Vladi sa podrškom i uslugama za privatne vlasnike šuma i kao i u promovisanju preduzetništva u šumarstvu koje se s pažnjom odnosi prema biodiverzitetu. Za potrebe integrisanja biodiverziteta u poljoprivredu, projekat će podržati Vladu uvođenjem agro-ekoloških podsticaja i pilotiranjem agro-ekoloških mjera.

Aktivnosti na sanaciji erozije na Adi Bojani i pronalaženju dugoročnih rješenja za održivo upravljanje ovim područjem

Projekat Rehabilitacija Ade Bojane sprovodi Direktorata za zaštitu prirode Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma uz podršku IPA projekta „Podrška pripremi projekata iz sektora

životne sredine i klimatskih promjena u Crnoj Gori“ koji se finansira iz sredstava EU. U prvom kvartalu 2022. godine završena je prva faza, a odmah zatim je započeta i druga faza Projekta koja ima za cilj prikupljanje podataka o procesima koji dovode do erozije plaže. Prikupljanje podataka se vrši kroz kompleksnu osmatračku mrežu, a radovi na realizaciji aktivnosti su u toku. Na projektu su angažovani međunarodni stručnjaci iz oblasti erozije plaže iz Italije, kao i nacionalni eksperti odgovarajućih profila.

Tokom prethodnog perioda definisane su tri grupe mjera koje je neophodno sprovesti u cilju upravljanje erozijom područja Ade Bojane.

Kratkoročne mjere obuhvataju nasipanje plaže u vidu vještačkih dina u toku zimske sezone kako bi se umanjili efekti erozije i efekti velikih talasa i olujnih vjetrova.

Srednjoročne mjere se tiču redefinisanja turističkog naselja na Adi Bojani u smislu objezbeđivanja odobalnog odmaka, odnosno operativnog prostora koji se koristi za potrebe zaštite plaže od erozije. U dijelu realizacije srednjoročnih mjera neophodna je izrada Master Plana područja Ade Bojane koji bi bio osnova za dalje finansiranje projekta i radova na izgradnji novog eko turističkog naselja koje bi predstavljalo prvi „case study“ adaptacije na klimatske promjene načinom gradnje. Predviđena je izgradnja mobilnih kućica od prirodnih materijala, kao i infrastrukturno opremanje područja mobilnim priključcima za vodosnabdijevanje, napajanje električnom energijom i odvođenje otpadnih voda. Mobilne kućice ostavljaju mogućnost pomeranja turističkog naselja ka unutrašnjosti, ostavljajući prostor odobalnog odmaka koji je neophodan za održavanje i upravljanje erozijom plaže. Posebno ističemo važnost ovog područja sa aspekta vrijednosti biodiverziteta i očuvanja prirode, te sve nove intervencije u prostoru podrazumijevaju zadržavanje istih turističkih kapaciteta bez dodatnih povećanja broja ležajeva. Ovo bi bio jedinstveni slučaj eko risorta koji je u potpunosti izgrađen u skladu sa prirodom i sa najnovijim tehnološkim rješenjima, a sve u cilju adaptacije na klimatske promjene. Ovakav pristup omogućio bi Crnoj Gori da se visoko pozicionira na listi Mediteranskih zemalja koje ulažu znatna sredstva i napore da sačuvaju svoje plaže i upravljaju obalnim područjem pod pritiskom klimatskih promjena.

Sumiranje rezultata izvedenih radova na istraživanju procesa koji dovode do erozije plaže na Adi Bojani planirano je za prvi kvartal naredne godine.

Na Adi Bojani je trenutno u toku sprovođenje hitnih mjera sanacije (kratkoročne mjere) nasipanja zaštitnih dina pred početak zimske sezone u cilju zaštite plaže i objekata HTP Ulcinjska Rivijera u skladu sa Zaključkom Vlade broj 07-322/23-4644/2 od 19.10.2023. Radove na izgradnji nasipa izvodi Zaštita prostora doo, a nadzor nad izvedenim radovima sprovodi Javno preduzeće za upravljanje morskim dobrom Crne Gore. Očekivano trajanje radova je 15 dana u slučaju povoljnih vremenskih uslova.

Prioriteti, izazovi i mjere:

- Završetak druge faze projekta i obrada dobijenih rezultata. Dobijeni podaci predstavljaju osnov, odnosno smernice za izradu Master plana područja Ade Bojane;
- Obezbediti izradu Master plana i dalju implementaciju navedenih mjera u cilju upravljanja erozijom plaže. Implementacija mjera podrazumeva međusektorsku saradnju;
- Ostvariti saradnju sa Republikom Albanijom u cilju razmene podataka i zaštite prostora Ade Bojane.

Nacionalni park „Biogradska gora“ – Biogradsko jezero

Projekat Rehabilitacija Biogradskog jezera je već godinama jedan od prioriteta u sektoru zaštite životne sredine pa je bilo prepoznato i kao jedan od prioriteta na Jedinstvenoj listi infrastrukturnih projekata. Međutim, iako je problem erozije prepoznat još prije više od pola vijeka i urađen niz studija i analiza od strane različitih institucija, još uvijek nije napravljena sveobuhvatna analiza koja će sagledati sve aspekte i dati predlog daljih koraka. Projekat sprovodi Direktor za zaštitu prirode Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma uz podršku IPA projekta „Podrška pripremi projekata iz sektora životne sredine i klimatskih promjena u Crnoj Gori“ koji se finansira iz sredstava EU.

Tokom prve faze realizacije projekta koja je imala za cilj pregled i analizu svih relevantnih podataka, studija, dokumenata i karata, kao i planiranje daljih istražnih radova i studija prikupljeni su podaci neophodni za planiranja druge faze koja je započeta krajem 2022. i još uvijek traje. Konceptija istraživanja je planirana tako da se izvrši revizija i provjera postojećih podloga, njihova dopuna i digitalizacija, i urade one podloge za koje se procijenilo da su neophodne. Tokom prethodnog perioda instalirano je pet automatskih hidroloških stanica, vršena su hidrometrijska mjerenja, izvedena su geofizička istraživanja, opis trasiranja podzemnih voda, a u toku je izvođenje geološkog i hidrogeološkog kartiranja. Planirano je izvođenje batimetrijskog snimanja koje će biti izvedeno do kraja godine kada se steknu povoljni hidrološki uslovi na Biogradskom jezeru. Završetak radova se planira u trećem kvartalu naredne godine. Cilj izvedenih istraživanja je da se stvore neophodni uslovi za definisanje budućeg rješenja sanacije Biogradskog jezera.

Dosadašnjim istraživanjima jasno su izdiferencirani problemi u okviru zone Biogradskog jezera koje treba sanirati, i to:

- Problem zasipanja jezera erodovanim materijalom koji donose Biogradska rijeka i Lalev potok;
- Problem poniranja jezerskih voda kroz serije ponora koji se nalaze po dnu jezera;
- Problem progresivne erozije u kanjonu Jezerštica.

U budućnosti, svaki od njih ponaosob, može dovesti do kompletne devastacije ovog bisera prirode, i njegovog trajnog gubitka. Rješenje uočenih problema treba da bude sveobuhvatno, jer rješavanje jednog od njih, samo po sebi, nije dovoljno da bi se sačuvalo jezero. Buduća rješenja za sanaciju navedenih problema u vezi sa rehabilitacijom Biogradskog jezera treba da uzmu u obzir ranjivost i osjetljivost ovog područja. Posebno ističemo činjenicu da razlozi za nestajanje Biogradskog jezera u najvećoj mjeri nisu antropogenog porijekla, već se radi o prirodnim procesima „starosti“ glečerskih jezera usljed intenzivnih erozionih procesa.

Prioriteti, izazovi i mjere:

- Završetak druge faze radova i obrada svih prikupljenih rezultata uz izradu projektnog zadatka za idejno rješenje rehabilitacije područja Biogradskog jezera;
- Obezbjediti finansiranje naredne faze projekta koja podrazumeva izradu idejnog rješenja sanacije i njegovu realizaciju, imajući u vidu osjetljivost i značaj očuvanja biodiverziteta područja Biogradskog jezera;
- Ocjena budućih rješenja sa aspekta zaštite prirode imajući u vidu da je proces nestajanja jezera prirodan.

Nabavka naučno-istraživačkog broda kroz podršku IPA sredstava – Evropske unije

U okviru tekućeg IPA projekta „Podrška implementaciji i monitoringu upravljanja vodama u Crnoj Gori“ pripremljena je projektna i tenderska dokumentacija za nabavku višenamjenskog istraživačkog broda (MRV) za sveobuhvatni monitoring morske sredine koji će obezbijediti prikupljanje podataka za cijelo teritorijalno more Crne Gore, kao i za prekogranična morska područja u saradnji sa susjednim državama. Nabavka ovakvog broda je kompleksna i od posebnog značaja jer CG ne posjeduje takav brod, koji će se koristiti i za druge svrhe kada ne bude korišćen za monitoring, kao što su reagovanje u slučajevima akcidenata, spašavanje itd. Nakon finalizacije projektna i tenderske dokumentacije, nadležne institucije Crne Gore su pristupile aktivnostima ugovaranja nabavke MRV-a.

Prioriteti, izazovi i mjere:

- Obezbeđivanje stručnog nadzora radi usklađenost procesa nabavke sa zahtjevima tehničkog projekta MRV.

Direktorat u okviru svog svakodnevnog djelovanja daje mišljenja, saglasnosti i smjernice na prostorno planska dokumenta, studije opravdanosti, izvještaje i odluke o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu, godišnje izvještaje i ostala zvanična dokumenta.

Izveštaji shodno međunarodnim konvencijama i sporazumima

U toku 2023. godine pripremljeno je i poslato 2 Izvještaja, popunjen 1 Upitnik prema međunarodnim Konvencijama i Sporazumima.

Konvencija o zaštiti evropskih divljih vrsta i prirodnih staništa (Bernska konvencija)

Crna Gora, kao država članica Konvencije o zaštiti evropskih divljih vrsta i prirodnih staništa, dobila je 2019.godine preporuke i mjere vezano za izgradnju projekta "Porto Skadar Lake" u Nacionalnom parku Skadarsko jezero ((broj: 2016/04: Development of a commercial project in Skadar Lake National Park and candidate Emerald site (Montenegro), koje je u obavezi da implementira i o tome na godišnjem nivou izvještava Sekretarijat Konvencije.

Tokom 2023, pripremljen je i dostavljen Izvještaj o implementaciji preporuka Bernske i Ramsarske konvencije za period januar 2023.- jul 2023, a trenutno je u izradi finalni Izvještaj koji će biti prezentovan na Stalnom odboru Bernske konvencije.

UNESCO Konvencija o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine

Crna Gora kao država potpisnica Unesco konvencije za zaštitu prirodne i kulturne baštine, ima dva zaštićena područja i to: Nacionalni park Durmitor kao prirodno dobro svjetske baštine i Kotor kulturno dobro svjetske baštine.

Zajednička Savjetodavna misiju Centra za svjetsku baštinu i IUCN-a za dobro Svjetske baštine Nacionalni park Durmitor, posjetila je Crnu Goru 2018. godine kako bi pomogla da se, između ostalog, efikasno dizajnira upravljački proces i da se razmotri moguća izmjena granica prirodnog dobra Nacionalni park Durmitor. Zajednička misija je dostavila Crnoj Gori niz preporuka koje je u obavezi da implementira i o tome redovno izvještava Konvenciju.

Poslednji Izvještaj o stanju očuvanosti prirodnog UNESCO dobra Nacionalni park Durmitor, dostavljen je 28. decembra 2022. god.

Sledeći Izvještaj o stanju očuvanosti prirodnog dobra je potrebno dostaviti do 1. decembra 2024.

Konvencija o očuvanju migratornih vrsta divljih životinja (CMS konvencija)

Sekretarijat CMS-a je formirao Međuvladinu radnu grupu za ilegalno ubijanje, uzimanje i trgovinu pticama selicama na Mediteranu (MIKT), kako bi se olakšala međunarodna saradnja, kao i implementacija postojećih smjernica i akcionih planova.

Obzirom da konvencija CMS i MIKT su donijeli ključni strateški okvir – Rimski strateški plan (RSP) od 2020-2030.godine, iz kojeg proizilazi Akcioni Plan koji su zemlje članice dužne takođe da implementiraju proizilazi obaveza za donošenje Akcionog plan za borbu protiv ilegalnog ubijanja ptica od 2024-2030.godine.

Predviđeni rok za izradu Akcionog plan je januar 2024. - IV kvartal 2024. godine.

Promocija zaštite prirode

Priprema **Komunikacione strategije** u skladu sa Akcionim planom za ispunjavanje završnih mjerila u poglavlju 27 - životna sredina i klimatske promjene, a koja podrazumijeva realizaciju kampanje podizanja javne svijesti (šira javnost, vlasnici zemljišta, poljoprivrednici, lovci, lokalno stanovništvo, itd.) o pitanjima vezanim za uspostavljanje i upravljanje budućih područja Natura 2000, kao i druga pitanja od značaja za zaštitu prirode.

Pružanje podrške Green Montenegro International Film Festivalu (GMIFF) koji se od 2018. godine nalazi među 40 najrenomiranijih ekoloških filmskih festivala na temu ekologije i održivog razvoja na svijetu u okviru “Green Film Network” iz Austrije. Ove godine GMIFF je održan u periodu od 29. do 31. jula na Žabljaku. U okviru Festivala, Ministarstvo je učestvovalo u akciji “7 minuta čistog puta” kao i u nizu edukativnih radionica pri čemu je obezbijeden određeni broj stručnjaka i resursa za održavanje edukativnih radionica i panel diskusija sa ciljem informisanja javnosti o važnosti ekološke svijesti.

Nastavljena je komunikacija sa javnošću po pitanju uspostavljanja zaštićenih područja i benefita koje ona donose, s tim u vezi nastavljena je **promocija filma “Povratak moru”**, koji je Ministarstvo (Direktorat za zaštitu prirode) pripremio u saradnji sa Kancelarijom za evropske integracije (sada Ministarstvo), u okviru sprovođenja EU Strategije za Jadransko-jonski region. Film u čijem je fokusu Park prirode “Stari Ulcinj” je sniman u opštinama Bar, Ulcinj, Budva i Kotor.

Direktorat za zaštitu prirode je **pripremio i film “Da li ti nedostajem”** čija je promocija održana u sklopu Zelene nedjelje EU – najvećeg događaja posvećenog evropskim politikama u oblasti zaštite životne sredine, ali i “Nedjelje mentalne ekologije”, te u susret 5. junu, Svjetskom danu zaštite životne sredine, u Kuslevoj kući u Podgorici. Film koji je prikazan i na Green Montenegro International Film Festivalu, govori o otuđenosti čovjeka od prirode i ponovnoj rekonekciji sa istom i snimam je u Nacionalnom parku “Prokletije”. Cilj projekta je da mlađe generacije kao i cjelokupno društvo podsjeti na blagodeti prirode i njenu veličanstvenost i značaj.

Dodatni izazovi u oblasti zaštite prirode:

- Aktivnosti na unapređenju upravljanja i reviziji postojećih zaštićenih područja i uspostavljanje novih: korišćenje GEF 7 nacionalne alokacije u cilju realizacije pokrenute inicijative za reviziju NP Skadarsko jezero i NP Durmitor;
- Način rada i funkcionisanja JP Nacionalni parkovi; adekvatno upravljanje Ulcinjskom Solanom; postupak izrade plana upravljanja odnosno sprovođenje postupka revizije za posebni rezervat prirode „Tivatska Solila“;
- Nedovoljna izdvajanja budžetskih sredstava za pitanja zaštite prirode: minimalna izdvajanja su uglavnom odobrena pa se aktivnosti uglavnom finansiraju iz donacija i projekata što često podliježe drugačijim procedurama koje nekad otežavaju planiranje; potrebno redefinisati prioritete i posebno obratiti pažnju na finansiranje programa monitoringa životne sredine;
- Intenzivnije uključivanje i učešće predstavnika sektora zaštite prirode u procesima izrade planskih dokumenata radi integracije principa zaštite u planove.

Direktorat za projekte

Ključne aktivnosti odnose se na pripremu godišnjih ili višegodišnjih programa, koordinaciju u pripremi projekata, priprema tenderskih dokumentacija, učesće u procesu ugovaranja kroz evaluacione komisije, praćenje implementacije i izvještavanje o projektima i programima. Uz to, Direkcija ima ulogu i u ostalim EU programima – EU program reformi (EU Reform facility), Investicioni okvir za Zapadni Balkan (Western Balkans Investment Framework), programi prekogranične saradnje i sl.

U periodu 2011-2019. godine, ključan zadatak je bilo sprovođenje IPA 2012-2013 Operativnog programa Regionalni razvoj 2012-2013, kroz koji je ugovorena realizacija 26 ugovora (7 ugovora za radove, 16 za usluge i 3 za nabavke), ukupne vrijednosti blizu 30 miliona eura (od čega je oko 18 miliona IPA sredstava). Tokom ovog procesa, Ministarstvo imalo ulogu tijela zaduženog za upravljanje Programom. Počevši od 2014. godine, projekti su implementirani kroz godišnje programe, i ta faza je i dalje u toku. U tom periodu uspješno je realizovano 10 ugovora (5 nabavki, jedan twinning program 4 ugovora za usluge), 3 su u toku, a 4 bi trebalo da budu ugovorena u toku 2024. godine. Ukupna vrijednost pomenutih ugovora iznosiće oko 22 miliona eura, od čega su oko 19 miliona IPA sredstva.

Kako je životna sredina jedno od ključnih poglavlja u procesu pristupanja EU, **Evropska komisija je 2023. godine odlučila da ovom sektoru dodijeli oko 50 miliona eura IPA donacija.** Uz realizaciju samih projekata, jedan od prioriteta je i uspostavljanje struktura koje će upravljati realizacijom Operativnog programa za oblast životne sredine za period 2024-2027. Važno je istaći da je dugoročni plan da ova struktura predstavlja osnovu za upravljanje Strukturnim fondovima EU, koja ujedno podrazumijevaju apsorpciju značajno većih finansijskih sredstava.

Projekat „Podrška u implementaciji i monitoringu u upravljanju vodama“

Vrijednost Ugovora: inicijalna vrijednost 2.399.500 €, nova vrijednost ugovora 3.549.500€

Status: Aktivnosti vezane za prvu fazu projekta su završene u periodu novembar 2019- april 2023 godine. Iz rezervi IPA 2016 programa odobreno je produženje ugovora u iznosu od 1,15 miliona eura i ugovor je potpisan 18.05.2023. Realizacija planiranih aktivnosti je u toku.

Glavni korisnici projekta su Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Ministarstvo turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera.

Projekat „Podrška u pripremi projekata za sektor životne sredine i klimatskih akcija“

Vrijednost Ugovora: 3.234.000 €

Projekat je započeo u januaru 2021. i originalno trajanje je bilo 3 godine, ali će biti produžen do kraja 2024. godine. U toku su procedure za produženje ugovora u iznosu od 1,14 miliona eura iz IPA 2016 rezervi.

Tekući potprojekti su:

- Priprema projektne dokumentacije za projekat otpadnih voda u opštini Bijelo Polje;
- Priprema projektne dokumentacije za projekat „Izgradnja kanalizacione mreže i PPOV u opštini Rožaje“;
- Priprema projektne dokumentacije za projekat „Unapređenje vodosnabdijevanja i izgradnja sistema za tretman otpadnih voda u opštini Kolašin“;
- Priprema projektne dokumentacije za projekat „Unapređenje sistema otpadnih voda u opštini Mojkovac“;
- Studija izvodljivosti za zamjenu azbestnih cijevi za vodosnabdijevanje u Crnoj Gori;
- Konzervacija i revitalizacija Ade Bojane;
- Rehabilitacija Biogradskog Jezera;
- Implementacija INSPIRE direktive: Podrška u stvaranju uslova za utvrđivanje prostornih podataka infrastrukture (nedavno završeno);
- Strateška procjena uticaja na životnu sredine za Državni plan upravljanja otpadom;
- Program izgradnje kapaciteta za olakšavanje pripreme i upravljanje IPA projektima;

- Podrška u IPA III programiranju.

Potprojekti čija implementacija započinje u predstojećem periodu:

- Studija izbora lokacije za regionalni centar za upravljanje otpadom u Bijelom Polju;
- Projektna dokumentacija za kanalizacionu mrežu u Bijelom Polju;
- Priprema tehničke dokumentacije za izgradnju postrojenja za tretman otpadnih voda i kanalizacione mreže u Plavu.

Instrument za evropsku integraciju (EUIF) 2017

1. Priprema Nacionalnog plana upravljanja otpadom

Vrijednost Ugovora: 295.450 €

Status: U toku je završna faza u izradi dokumenta, očekuje se završetak tokom 2023. godine.

Godišnji akcijski program IPA 2021

1. Podrška u uspostavljanju NATURA 2000 mreže u Crnoj Gori

Indikativna vrijednost Projekta: 1.500.000 €

U toku je ugovaranje, završena je prva faza i u decembru 2023. započinje druga faza evaluacije. Očekuje se završetak ugovaranja tokom prvog kvartala 2024. godine.

2. Tehnička podrška za jačanje kapaciteta u životnoj sredini

Indikativna vrijednost Projekta: 2.382.352 €

Projekat će zbog kompleksnosti biti podijeljen u najmanje dva ugovora, pa je u toku komunikacija sa korisnicima oko daljih koraka.

3. Nabavka višenamjenskog broda i opreme za istraživanje

Indikativna vrijednost Projekta: 3.500.000 €

Dobijeni su komentari Delegacije EU na tendersku dokumentaciju i u toku je usaglašavanje finalnih komentara. Takođe, otvorena pitanja za narednu godinu su mogući nedosatak sredstava jer ranije planirana sredstva vjerovatno neće biti dovoljna obzirom na porast cijena materijala posljednih godina.

U prvom kvartalu 2023. godine Evropska komisija je obavijestila da je za sektor životne sredine opredijeljeno 50 miliona eura IPA sredstava. Sredstva će biti realizovana kroz 2 programa:

- **Godišnji akcijski program IPA 2024** za koga je prvi nacrt pripremljen u martu 2023. godine. Nakon dobijanja komentara EK u oktobru 2023, dokument je unaprijeđen i upućen EK posredstvom Ministarstva evropskih integracija 6.11.2023. godine. U okviru Programa će biti realizovan projekat Tehnička podrška za pripremu projekata u sektoru životne sredine i klimatskih promjena u Crnoj Gori (ukupna planirana sredstva 6,875 mil. €, od čega je 5,5 miliona IPA donacija).

- **Operativni program 2024 – 2027** za koji je prva verzija pripremljena u julu 2023. kada je i dostavljen Evropskoj komisiji. U toku je rad na doradi dokumenta u skladu sa komentarima EK iz oktobra 2023, a posebno na selekciji i pripremi infrastrukturnih projekata koji bi mogli biti obuhvaćeni Programom. Za Program će biti opredijeljeno oko 45 miliona eura IPA sredstava, a biće uvećano i za obavezno nacionalno kofinansiranje (iznos od minimum 20%) i učešće međunarodnih kreditnih institucija, pa ukupna vrijednost Programa može biti i preko 70 miliona eura.

Uz proces pripreme Programa i projekata, paralelno teče i proces uspostavljanja struktura i njihove akreditacije za upravljanje Programom.

Direktorat za EU integracije i međunarodne odnose

DEUMS vrši poslove koji se odnose na organizaciju i praćenje aktivnosti vezanih za pristupanje Evropskoj uniji u okviru Poglavlja 27 i drugih pregovaračkih poglavlja u kojima učestvuje Ministarstvo. Pored toga, prati ispunjavanje obaveza iz pregovaračkog procesa uz podršku institucija i organa uprave nadležnih za donošenje i implementaciju propisa usklađenih sa evropskim pravnim poretkom, kao i izradu izvještaja za Vladu i Evropsku komisiju o napretku u procesu integracija u okviru Poglavlja 27 i realizaciji preuzetih obaveza.

Takođe, vrši poslove koji se odnose na praćenje, usmjeravanje i definisanje politike međunarodne saradnje za oblasti u nadležnosti Ministarstva na multilateralnom, regionalnom i bilateralnom nivou djelovanja, kao i aktivnosti sa ciljem potpisivanja i sprovođenja međudržavnih bilateralnih, regionalnih i multilateralnih sporazuma, ugovora i konvencija.

Kada su u pitanju međunarodni sporazumi, predstavnici DEUMS zaduženi su za usaglašavanje i zaključivanje istih u okviru svojih nadležnosti.

Presjek stanja u Direkciji za EU integraciju

Direkcija za EU integraciju nema nerealizovanih aktivnosti, sve aktivnosti su realizovane.

- U nadležnosti Direkcije za EU integraciju je izrada Izvještaja o realizaciji Akcionog plana za ispunjavanje završnih mjerila u Poglavlju 27 – Životna sredina i klimatske promjene.

Akcionni plan za ispunjavanje završnih mjerila je usvojen je u februaru 2021. Za realizaciju obaveza iz Akcionog plana nadležno je 25 institucija. Izvještaja o realizaciji Akcionog plana za ispunjavanje završnih mjerila za Poglavlje 27 priprema se na polugodišnjem nivou i o tome se redovno izvještava Vlada i Evropska komisija.

Do sada su usvojena četiri Izvještaja, u pripremi je peti koji će biti usvojen do kraja novembra 2023. godine.

- Priprema informacija za Delegaciju EU u Crnoj Gori o aktivnostima u Poglavlje 27 (kontinuirana obaveza);
- Praćenje realizacije obaveza Ministarstva definisanih Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji (PPCG) i redovno izvještavanje Ministarstva evropskih poslova o istom (kontinuirana obaveza);
- Priprema predstavnika Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma za Odbor za stabilizaciju i pridruživanje koji je održan u Briselu (januar 2023.);
- Učešće i priprema redovnog godišnjeg Poodbora za saobraćaj, energetiku, životnu sredinu, klimatske promjene i regionalni razvoj koji se održao u Podgorici (jun 2023);
- Aktivno učešće u Radnoj grupi za pregovaračko Poglavlje 27 – Životna sredina i klimatske promjene (kontinuirana obaveza);
- Priprema I priloga Izvještaja Evropskoj komisiji o Crnoj Gori 2023 ispred Ministarstva (april 2023.);
- Priprema II priloga Izvještaja Evropskoj komisiji o Crnoj Gori 2023 ispred Ministarstva (jul 2023.).
- Planirane aktivnosti (prioriteti):
- Priprema i usvajanje Izvještaja o realizaciji Akcionog plana za ispunjavanje završnih mjerila u Poglavlju 27 – Životna sredina i klimatske promjene, za period septembar 2023. godine do februara 2024. godine.
- Organizacija i praćenje aktivnosti vezanih za pristupanje Evropskoj uniji u okviru Poglavlja 27 i drugih pregovaračkih poglavlja u kojima učestvuje Ministarstvo;
- Praćenje ispunjavanja obaveza iz pregovaračkog procesa uz podršku institucija i organa uprave nadležnih za donošenje i implementaciju propisa usklađenih sa evropskim pravnim poretkom;
- Izradu izvještaja za Vladu i Evropsku komisiju o napretku u procesu integracija u okviru Poglavlja 27 i realizaciji preuzetih obaveza;

- Priprema informacija o obavezama i napretku u procesu pristupanja EU u oblasti životne sredine i klimatskih promjena uključujući međusektorsku koordinaciju;
- Komunikacija sa Glavnim pregovaračem Crne Gore sa EU i pripremanje i dostavljanje inputa za izvještaje koji se pripremaju na nacionalnom nivou, uključujući izradu priloga za godišnji izvještaj Evropske komisije o napretku u procesu pristupanja EU iz nadležnosti Ministarstva;
- Koordinacija pružanja stručno-tehničke i administrativne podrške glavnom pregovaraču za Poglavlje 27;
- Koordiniranje pripreme priloga i informacija za sastanke u okviru Poglavlja 27;
- Koordinacija i priprema godišnjih planova TAIEX podrške (tehnička pomoć Evropske komisije) u skladu sa nacionalnim potrebama i podrška u pripremi TAIEX aplikacija;
- Iniciranje i organizovanje obuka/radionica/projekata u cilju jačanja administrativnih kapaciteta za potrebe procesa pristupanja EU u oblasti životne sredine i klimatskih promjena.

Presjek stanja u Direkciji za međunarodnu saradnju

Direkcija za međunarodnu saradnju nema nerealizovanih aktivnosti, sve aktivnosti su realizovane ili se odvijaju u kontinuitetu.

Bilateralna saradnja

Veoma bitan segment u okviru bilateralne saradnje je obaveza usaglašavanja i potpisivanja međunarodnih sporazuma, kao i prikupljanje i dostavljanje informacija o bilateralnoj saradnji Ministarstva (podsjetnici) sa svim zemljama svijeta, kako za potrebe kabineta ministra, tako i ostalih institucija na državnom nivou. Dodatno, prilikom stupanja zvaničnika Vlade Crne Gore na diplomatsku dužnost, DEUMS je odgovoran za pripremu informacija o saradnji Ministarstva sa zemljom u koju se stupa na dužnost, te za obavljanje razgovora sa zvaničnicima.

Najznačajniji projekti koji se realizuje kroz bilateralnu saradnju su:

1. Projekat izgradnje Eko - efikasne zgrade u Podgorici (sa Republikom Italijom)
Izgradnja Eko-efikasne zgrade u Podgorici je najznačajniji bilateralni projekat u oblasti životne sredine koji realizuju Ministarstvo turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera Crne Gore i Ministarstvo ekologije i energetske sigurnosti Italije. Projekat je počeo 2011, a sredinom 2012. godine uspostavljen je poseban crnogorsko-italijanski finansijski instrument za zaštitu životne sredine (EMIF – Environment Montenegro-Italian Facility), u okviru kojeg se realizuje projekat.

Nakon zastoja u realizaciji projekta od 2015. do 2020. godine, krajem 2020. stvoreni su uslovi za nastavak projekta i italijanska strana je potvrdila namjeru ispunjavanja obaveze iz Tehničkih sporazuma o donaciji dodatnih sredstava za nastavak realizacije projekta izgradnje Eko-efikasne zgrade.

Radovi na izgradnji „Eko-efikasne zgrade“ nastavljani su 21. februara 2022. i teku planiranom dinamikom. Završetak radova očekuje se krajem 2023. godine.

Projektom se potvrđuje posvećenost Crne Gore realizaciji važnih projekata u cilju očuvanja životne sredine, posebno u svijetlu završnih mjerila pregovaračkog poglavlja 27 - Životna sredina i klimatske promjene. Imajući u vidu da Eko-efikasna zgrada koristi znatno manje količine električne energije, te da će se znatan dio energije koristiti iz obnovljivih izvora energije, pozitivno utiče na cjelokupno okruženje, a samim tim i na životnu sredinu.

2. Saradnja sa Američkom privrednom komorom u Crnoj Gori
Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma je 29. jula 2022. sa Američkom privrednom komorom sklopilo sporazum o saradnji kojim je postavljen cilj o unapređenju i jačanju saradnje kroz program Vladavina dijaloga, a strane su se saglasile da zajedničke aktivnosti sprovode u sljedećim oblastima:

- blagovremena uključenost prilikom koncipiranja regulative od značaja za poslovni ambijent;
- kreiranje politika i mjera usmjerenih na uspostavljanje i promovisanje koncepta Green agende i cirkularne ekonomije;
- podrška promociji održivog razvoja, uspostavljanju ESG standarda, kao i primjene novih i tehnologija čišće proizvodnje.

Saradnja će se ostvariti putem:

- uključivanja AmCham Komiteta za nekretnine i Komiteta za zaštitu životne sredine u izgradnji regulative od značaja za poslovni ambijent;
- organizovanja sastanaka između dvije Strane;
- razmjene informacija i dobrih praksi;
- organizovanja obuka, praksi, radionica, konferencija i vebinara od strane AmCham-ovih komiteta.

- Multilateralna saradnja

DEUMS, pored koordinacije aktivnostima koje se odnose na unapređenje bilateralne saradnje, koordinira i projektima koji se realizuju i kroz multilateralnu saradnju.

Najznačajnije aktivnosti u okviru multilateralne saradnje su:

Saradnja sa Globalnim fondom za životnu sredinu (GEF)

1. Projekat „Integrisanje pitanja biodiverziteta u sektorske politike i prakse u Crnoj Gori“ kojim su obezbijedena sredstva GEF-a kroz nacionalnu alokaciju VII Programskog ciklusa (za period 2018-2022), je u početnoj fazi. Za potrebe pripreme i implementacije projekta angažovana je Kancelarija Programa Ujedinjenih nacija za razvoj u Crnoj Gori (UNDP). Aktivnosti u okviru VII Programskog ciklusa GEF-a otpočele su u septembru 2018, održavanjem Koordinacionog sastanka predstavnika relevantnih institucija i implementacionih agencija, a u cilju prezentovanja nacionalne alokacije u iznosu od 4 miliona USD. Projekat je geografski fokusiran na ključne oblasti biodiverziteta (Key Biodiversity Areas - KBAs) Crne Gore i uključuje različite tipove intervencija, pokrivajući i zaštitu ekosistema i i rad sa sektorima proizvodnje kao što su turizam, poljoprivreda i šumarstvo. Ukupna vrijednost projekta je 36,054,479 USD (GEF donacija 3,7 miliona USD), dok je predviđeni period implementacije 2020-2024, i u pitanju je full size projekat, čijim bi se pravovremenim apliciranjem izbjeglo umanjenje alokacije, što je bio slučaj sa prethodnim Programskim ciklusom - GEF VI.

Za potrebe projekta otvoren je odgovarajući bankovni račun, a takođe su imenovani predstavnici Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma, Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma i UNDP u Upravnom odboru projekta. Prvi sastanak Upravnog odbora projekta je održan 13. aprila 2023. Tom prilikom je usvojen Poslovnik o radu Upravnog odbora i Plan rada za 2023. godinu. Nakon toga su održana još dva sastanka Upravnog odbora, a projekat se realizuje planiranom dinamikom.

2. VIII Programski ciklus (GEF 8): DEUMS je inicirao saradnju sa UNDP-jem na razvijanju i implementaciji projekta koji bi obuhvatao oblasti biodiverziteta, klimatskih promjena, degradaciju zemljišta i cirkularnu ekonomiju (s posebnim osvrtom na selektivno prikupljanje otpada).

Saradnja sa UN

Rezoluciju o prijemu Crne Gore u Ujedinjene nacije (UN) Savjet bezbjednosti je donio na sjednici od 22.6.2006. Generalna skupština Ujedinjenih nacija je na sjednici od 28.6.2006. odlučila da odobri prijem Crne Gore u UN, čime je Crna Gora postala 192. članica.

Crna Gora aktivno saraduje sa velikim brojem UN agencija, kroz projekte iz oblasti žvotne sredine, biodiverziteta, klimatskih promjena, upravljanja otpadom, prostornog planiranja, stanovanja, itd.

Najznačajanija saradnja ostvaruje se sa Programom Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP), Programom Ujedinjenih nacija za životnu sredinu (UNEP), Ekonomskom komisijom UN-a za Evropu (UNECE), Organizacijom UN-a za obrazovanje, nauku i kulturu (UNESCO), Organizacijom UN-a za industrijski razvoj (UNIDO), kao i Međunarodnom agencijom za atomsku energiju (IAEA).

Predlog mjera ispred DEUMS

1. Formiranje nove radne grupe (naročito u dijelu imenovanja šefa Radne grupe) za praćenje i realizaciju mjera iz Akcionog plana za ispunjavanje završnih mjerila u Poglavlju 27 – Životna sredina i klimatske promjene.

2. Radovi na izgradnji Eko-zgrade teku planiranom dinamikom i završetak građevinskih radova planiran je za kraj 2023. Takođe, sredstva za opremanje Eko-zgrade planirana su bužetom za 2024. godinu.
  - primopredaja objekta planirana je za kraj 2023. godine;
  - svečano otvaranje i prijem;
  - raspisivanje tendera za opremanje objekta planirano je za 2024. godinu.
3. Nastavak izrade projektog predloga u okviru GEF 8 programskog ciklusa.
4. Intenziviranje aktivnosti u okviru Komiteta za nekretnine (imenovan član ispred Direktorata za prostorno planiranje) i Komiteta za zaštitu životne sredine (potrebno imenovati člana ispred Direktorata za ekologiju) u okviru saradnje sa AmCham-om.
5. Imajući u vidu da Ministarstvo ima uspostavljen normativno-pravni okvir sa zemljama regiona i Evrope, intenziviranje saradnje u vidu formiranja radnih tijela na tehničkom nivou sa ovim zemljama (Albanija, Srbija, Sjeverna Makedonija, Hrvatska, Češka, Italija, Slovenija).
6. Praćenje ispunjavanja obaveza koje proizilaze iz članstva Crne Gore u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji u dijelu zaštite životne sredine i učešće u strukturnim diskusijama Svjetske trgovinske organizacije pokrenutim u cilju unapređenja rada na trgovinskoj i ekološkoj održivosti (imenovana kontakt osoba ispred Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma) – kontinuirana obaveza.
7. Pokretanje aktivnosti u pravcu donošenja Zakona o potvrđivanju Sporazuma između Vlade Crne Gore i Evropskog centra za srednjoročnu prognozu vremena (ECMWF) o pristupanju Crne Gore Konvenciji o osnivanju Evropskog centra za srednjoročnu prognozu vremena i sa njom povezanim uslovima – Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju Crne Gore je Direktoratu za EU integraciju i međunarodnu saradnju uputio inicijativu za pokretanje procedure za donošenje Zakona o potvrđivanju Sporazuma koji je potpisan 21. jula 2021. godine. Aktivnosti je potrebno realizovati tokom 2024. godine.

PREDLOG MJERA ZA UNAPREĐENJE STANJA

U narednom periodu je potrebno što se tiče **unaprijeđenja turističke infrastrukture** sledeće:

- Intenzivirati aktivnosti na izgradnji vodovodnog sistema do Ski centra „Kolašin 1600“, kao i baznog naselja planinskog centra Kolašin 1600 u cilju unapređenja ponude
- Formiranje operativnog tima od strane Ministarstva turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera za praćenje realizacije projekta Ski centar “Kolašin 1600”
- Rješavanje otvorenog pitanja oko vlasništva TS „Jezerine“35/10kV i nakon završetka sudskog postupka pokrenuti sa CEDIS-om proceduru prebacivanja korsiničkog imena na CEDIS, a sve ovo nakon što je utvrđeno da je u 2020. godini pokrenuta procedura otkupa ovog elektro objekta od strane CEDIS-a.
- Intenzivirati aktivnosti na izgradnji skijališta „Žarski“, pogotovo na izgradnji putne, elektroenergetske i vodovodne infrastrukture, a u cilju stavljanja u funkciju ovog skijališta
- Planirati održavanje sastanka Operativnog tima za praćenje realizacije projekta Ski centar “Žarski”, opština Mojkovac
- Intenzivirati aktivnosti na izgradnji skijališta „Cmiljača“, pogotovo na izgradnji putne, elektroenergetske i vodovodne infrastrukture, a u cilju stavljanja u funkciju ovog skijališta
- Planirati održavanje sastanka Operativnog tima za praćenje realizacije projekta Ski centar „Cmiljača”, opština Bijelo Polje
- Potpisivanje Projektnog zadatka za izradu Glavnog projekta dalekovoda 35kV od TS 110/35kV „Ribarevine“ do TS 35/10kV „Cmiljača“
- Intenzivirati aktivnosti na modernizaciji skijališta na lokalitetu Savinog kuka na Durmitoru
- Formiranje operativnog tima od strane Ministarstva turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera za praćenje realizacije projekta Ski centra na lokalitetu Savin kuk
- Razmotriti formiranje privrednog društva za upravljanje budućim Ski centrom „Štedim-Hajla” ili promijeniti Odluku o sonivanju privrednog društva „Skijališta Crne Gore”
- Planirati održavanje sastanka Operativnog tima za praćenje realizacije projekta Ski centar „Štedim- Hajla”, opština Rožaje
- Izrada idejnog arhitektonskog rješenja za objekat Bazne stanice na budućem skijalištu na Hajli od strane glavnog državnog arhitekta
- Razmotriti formiranje privrednog društva za upravljanje budućim turističkim speleološkim objektom Đalovića pećine, posebno uzimajući u obzir da su neki objekti na projektu završeni i zahtijevaju preuzimanje.
- Planirati održavanje sastanka Operativnog tima za praćenje realizacije projekta „Valorizacije Đalovića pećine“, opština Bijelo Polje
- Finalizovanje Projektnog zadatka za izgradnju Dalekovoda 10 kV od STS Đalovići do nove STS Korita i STS 10/0,4 kV-50 kV na lokaciji UP4 Korita opština Bijelo Polje sa pristupnim putem od sela Đalovići do lokacije
- Izrada Studije nultog stanja na području Đalovića pećine i Izrada studije Prijedlog mjera remedijacije i program praćenja stanja životne sredine nakon sprovođenja mjera remedijacije u Đalovića pećini i podnošenje novog zahtjeva AZŽS sa kompletiranom dokumentacijom i studijama u cilju dobijanja dozvole za izvođenje radova i I i II faze (ispred pećine, probijanja tunela i uređenje unutrašnjosti pećine)
- U skladu sa definisanim obavezama iz Ugovora o dugoročnom zakupu planinskog centra “Kolašin 1600”, nastaviti realizaciju aktivnosti na izgradnji infrastrukture do lokacije. Za izradu tehničke dokumentacije i izgradnju hidrotehničke infrastrukture potpisan je Ugovor sa konzorcijumom „Sigillum“ Podgorica br: ugovora 01-334/23-127/1 od 13.01.2023. godine. Naime, nadležni u ViK Kolašin su inovirali Projektni zadatak, u saradnji s predstavnicima Projektanta tehničke dokumentacije/Izvođača radova na izgradnji hidrotehničke infrastrukture za potrebe Ski centra Kolašin (Konzorcijum „SIGILLUM CO“). Po predmetnom pitanju, potrebno je da Opština Kolašin donese Odluku kojom se izgradnja predmetnog vodovodnog sistema proglašava javnim interesom i da se inoviraju UTU. Takođe,

Uprava za kapitalne projekte očekuje da u najskorijem roku od Konzorcijuma dobije detaljnije razrađeno Idejno rješenje, kojim će biti precizno pobrojane katastarske parcele koje će biti predmet eksproprijacije.

- Vojno-turistički kompleks "Mediteran", Žabljak - Zaštititi državne interese u sudskom procesu po podnijetoj tužbi, te u daljem postupku obezbijediti konačna mišljenja i eventualne preduslove za valorizaciju u skladu sa zakonskom regulativom i UNESCO ograničenjima.

- Imajući u vidu ukupne efekte realizacije projekta „Porto Montenegro“, potrebno je nastaviti sa intenzivnim aktivnostima državnih i lokalnih institucija u cilju rješavanja otvorenih pitanja i realizovanja planirane dinamike aktivnosti.

- Imajući u vidu ukupne efekte realizacije projekta „Portonovi“, potrebno je nastaviti sa intenzivnim aktivnostima državnih i lokalnih institucija u cilju rješavanja otvorenih pitanja i realizovanja planirane dinamike aktivnosti. U tom pravcu, potrebno je investitoru pružiti kontinuiranu podršku u realizaciji pitanja obezbjeđivanja infrastrukturnih preduslova neophodnih za funkcionisanje rizorta i hotela, a koji se tiču dozvole za puštanje u rad gasovoda LPG, registracija privatno-zdravstvene ustanove u sklopu hotela, pitanje upotrebnih dozvola. Kada je u pitanju infrastruktura rizorta, obezbijedene su sve upotrebne dozvole, osim dozvole za puštanje u rad gasovoda (LPG), koja ostaje otvoreno pitanje. Naime, gasovod je izgrađen u skladu sa građevinskom dozvolom, evropskim standardima i pravilima i tehnologijama, međutim, prema nalazima inspektora prilikom tehničkog prijema, materijal cijevi nije u skladu sa pravilnikom koji datira iz perioda SFRJ-a iz 1971. godine. Stoga je nedostatak ove dozvole prouzrokovao operativne probleme i potrebu da investitor koristi alternativna rješenja u radu rizorta.

- Luštica Bay - Neophodno je u koordinaciji Vlade Crne Gore u saradnji sa Opštinom Tivat, Opštinom Kotor i Javnim preduzećem „Regionalni vodovod Crnogorsko primorje“ obezbijediti preduslove za nastavak izgradnje golf terena, a u smislu obezbjeđivanja vodosnabdijevanja terena, kao i obezbijediti preduslove za trajno rješavanje pitanja vodosnabdijevanja naselja. Dodatno, neophodno je efikasnije djelovanje po pitanju eksproprijacije zemljišta u skladu sa odredbama Ugovora. Pored navedenog, neophodno je intenzivirati izradu prostorno-planske dokumentacije kao preduslova za dalju nesmetanu realizaciju programa izgradnje predviđenog Ugovorom o zakupu i izgradnji.

- Izgradnja turističkog kompleksa „Plavi Horizonti“, Tivat - Sporija realizacija projekta je uslovljena sudskim sporovima sa fizičkim licima koja imaju suvlasništvo na parcelama 460/3 i 417/2, a za koje je pokrenut postupak eksproprijacije. Takođe, otvoreno pitanje, prema navodima investitora, predstavlja tužba trećih lica kojom se osporavaju svojinska prava „QD Hotel and Property Investment Montenegro“ DOO (QDHPIM) na dijelu kupljenih nepokretnosti, tj. pojedinim parcelama, i pored okolnosti da je QDHPIM zakoniti i savjesni sticalac istih, a koja je pokrenuta 12 godina nakon što je QDHPIM kupio parcele koje su predmet sudskog spora. S obzirom na to da dinamika realizacije projekta nije na očekivanom nivou, te da u prethodnom periodu investicija nije redovno praćena od strane države, nekadašnje Ministarstvo ekonomskog razvoja je pokušavalo da inicira održavanje sastanaka sa investitorom u cilju dobijanja preciznijih informacija o ulaganjima i otvorenim pitanjima u vezi sa realizacijom projekta, ali isti nijesu organizovani usljed nemogućnosti prisustva investitora. Stoga je neophodno u narednom periodu organizovati sastanak sa investitorom i drugim relevantnim institucijama kako bi se razmotrila mogućnost nastavka izgradnje.

- Rekonstrukcija tvrđave „Mamula“ na ostrvu Lastavica, Herceg Novi - Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma, nakon dva neuspješna tenderska postupka, raspisalo je tender za javnu nabavku za imenovanje Supervizora 27. juna 2023. godine. Izvještaj supervizora koji obuhvata period od potpisivanja Ugovora o dugoročnom zakupu u vezi sa ostrvom Lastavica sa tvrđavom Mumula Herceg Novi do **30.04.2023. godine** dostavljen je Ministarstvu ekonomskog razvoja i turizma 17.10.2023. godine. Navedenim izvještajem konstatovano je u okviru realizacije predmetne investicije po Ugovoru o dugoročnom zakupu nije izvršena prijava izvođenja radova Upravi za zaštitu kulturnih dobara, nije sačinjen izvještaj o izvršenim radovima, kao ni izvještaj o konzervatorskom nadzoru te nije izvršen prijem izvedenih radova od strane Uprave za zaštitu kulturnih dobara. Takođe, otvoreno pitanje je Datum početka i Datum završetka radova. Investitor je ispunio minimalnu investiciju kao Ugovornu obavezu, a takođe je ispunio i obaveze iz Investicionog programa. Izvještajem je konstatovana razlika u površini koja je data u zakup i sa površinom iz Lista nepokretnosti. Isto tako, u izvještaju je konstatovano da objekat nije završen kao i da ne postoji konačni izvještaj Nadzornog organa. Generalni zaključak Supervizora je da su radovi u samoj završnoj fazi, ali da do momenta kontrole Investitor/Zakupac nije ispunio obaveze

iz Ugovora o zakupu. Napominjemo da su radovi u samoj završnoj fazi, da je hotel otvoren, kao i da je dobijeno privremeno rješenje o odobravanju ugostiteljske djelatnosti.

- Izgradnja hotela „Kraljičina Plaža“ – Sveti Stefan, Budva - U 2021. godini kompanija „Adriatic properties“ pokrenula je arbitražni postupak pred Londonskim sudom za međunarodnu arbitražu u Londonu. Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj 10. marta 2022. godine prihvatila Predlog za isključenje projekta izgradnje hotela „Kraljičina plaža“, Miločer, Budva, po mješovitom modelu poslovanja, 5* sa Liste razvojnih projekata u oblasti turizma.

- Projekat „Montrose“ – „Ritz Carlton Montenegro“, Herceg Novi - Vlada je na sjednici od 15. septembra 2022. godine donijela i Zaključak kojim zadužuje Ministarstvo finansija da sa Ministarstvom ekonomskog razvoja i turizma, Zaštitnikom imovinsko-pravnih interesa Crne Gore, Agencijom za investicije i Ministarstvom kulture, formira operativni tim za pregovore sa kuvajtskim investitorom koji je trebalo da izgradi turistički kompleks „Montrose“ na hercegnovskom dijelu poluostrva Luštica.

Plan za 2024.g. u dijelu **normativne aktivnosti iz oblasti turizma** mora se dovesti u realne okvire, obzirom na hronični nedostatak kadrova, posebno kvalitetnih, za rad na normativnom poslovanju. Uz redukciju plana, poželjno bi bilo da se budžetom opredijele sredstva za angažovanje spoljnih eksperata za pomoć kod ovog važnog posla.

Prioriteti u narednom periodu u oblasti ekologije

Horizontalno zakonodavstvo

- Ispunjavanje obaveza u skladu sa Akcionim planom za ispunjavanje završnih mjerila u Poglavlju 27 - životna sredina i klimatske promjene.
- Obaveze koje proizilaze iz Zelene agende i Akcionog plana za Zelenu agendu.
- U narednom periodu planirano je dostavljanje Vladi Crne Gore Predloga odluke o izmjeni Statuta Društva sa ograničenom odgovornošću „Centar za ekotoksikološka ispitivanja“ – Podgorica, na razmatranje i donošenje.
- Učešće u izradi Priručnika za sprovođenje Zakona o odgovornosti za štetu u životnoj sredini, čiju izradu je inicirala Agencija za zaštitu životne sredine.
- Upravni postupak - presjek stanja od 1.januara do 31. oktobra 2023. godine. U drugostepenom upravnom postupku odlučivano je po 12 žalbi podnijetim protiv rješenja Agencije za zaštitu životne sredine. Rješavajući po žalbama, donijeto je 10 rješenja kojima se poništava rješenje i predmet vraća na ponovni postupak i odlučivanje i 2 rješenja kojima je ovo Ministarstvo meritorno odlučeno. U ovom periodu dostavljena su 3 odgovora na tužbe podnijete Upravnom sudu Crne Gore.

Hemikalije i industrijsko zagađenje

- U pogledu harmonizacije, treba nastaviti sa prenošenjem svih amandmana EU propisa o hemikalijama koji se odnose na zabrane i ograničenja, uvoz/izvoz, klasifikovane supstance i sl. Pored toga, liste aktivnih supstanci dozvoljenih u biocidnom proizvodu treba dopuniti u skladu sa novim odlukama o statusu pojedinih aktivnih supstanci na nivou EU.
- Kontinuirano usklađivanje propisa u oblasti idustrijskog zagađenja sa izmjenama na EU nivou.
- Nastaviti sa implementacijom svih započelih projekata, kao i sagledati mogućnosti za apliciranje za nove.
- Raspodjela sredstava nevladinim organizacijama u cilju sprovođenja edukativnih kampanja o opasnostima izlaganja živi i živinim jedinjnjima - Izrada Odluke o raspodjeli sredstva je u toku, usklađuje se između članova Komisije i ista će se objaviti sljedeće nedelje. Nakon toga će se potpisati Ugovori sa svih 7 NVO kojima su sredstva za realizaciju odobrena.

Klimatske promjene

- U cilju daljeg usklađivanja zakonodavstva Crne Gore sa zakonodavstvom EU u oblasti klimatskih promjena, ispunjavanja obaveza u okviru mape puta za dekarbonizaciju u okviru Energetske zajednice, kao i otklanjanja nedostataka u implementaciji važećeg Zakona, ukazala se potreba izrade novog Zakona o zaštiti od negativnih uticaja klimatskih promjena. Izrada ovog Zakona bila je predviđena Programom

rada Vlade za 2023. godinu, međutim usled značajno oslabljenih kapaciteta Direkcije za klimatske promjene, aktivnosti na izradi istog su usporene. Usvajanje novog Zakona o zaštiti od negativnih uticaja klimatskih promjena, osnova za niz aktivnosti čija implementacija će obezbijediti ispunjavanje mjerila iz Akcionog plana za ispunjavanje završnih mjerila, kao što je: uspostavljanje sistema trgovanja emisijama, uspostavljanje nacionalnog sistema za monitoring, izvještavanje, verifikaciju i evaluaciju -MRV, itd., pa će se rad na ovom aktu intezivirati

- Dalji rad na uspostavljanju preduslova za implementaciju MRV-E (praćenje, izvještavanje, verifikacija) emisija gasova sa efektom staklene baste sistema. Ovaj sistem služi ključnoj svrsi utvrđivanja, planiranja i redovnog izvještavanja o doprinosu Crne Gore ublažavanju globalnog zagrijavanja. Opšti cilj je procijeniti uticaj Crne Gore na globalnu borbu protiv klimatskih promjena. Osim toga, ovaj proces omogućava transparentnu evaluaciju naših nacionalnih kapaciteta i potreba, otvarajući put ciljanim poboljšanjima u skladu s našim posvećenjem suočavanju s izazovima klimatskih promjena.

- Formiranje radne grupe za finalizaciju i usvajanje Nacionalnog plana prilagođavanja na klimatske promjene i pokretanje inicijative da se potvrdi da Nacionalni plan prilagođavanja ne podliježe izradi SEA-e.

- Obezbeđivanje olakšanja u pripremi i podnošenju Četvrte nacionalne komunikacije i Prvog dvogodišnjeg izvještaja o transparentnosti od suštinskog je značaja za ispunjenje obaveza Crne Gore prema Okvirnoj konvenciji Ujedinjenih nacija o promjeni klime.

- Savjet ministara Energetske zajednice je u decembru 2022. godine usvojio odluku o novim ciljevima smanjenja emisija GHG kojom je kao novi cilj smanjenja emisija postavljeno smanjenje od 55% u odnosu na baznu 1990. godinu. S tim u vezi tokom 2024 kroz projekat Climate Promise 2 otpoćeće se početne analize (emisije, projekcije i finansijska sredstva) za reviziju NDC-ja za koji treba da razradi scenarije za postizanje nove ciljne vrijednosti.

- Dalji rad na na implamantaciji prve faze Strategija niskougljeničnog (niskokarbonskog) razvoja (okvira strategije), koja bi trebalo da započne tokom tekuće godine, dok bi se druga faza (politike i mjere) finansirala kroz IPA III.

Kvalitet vazduha

- U junu 2023. godine, u Podgorici je održan sastanak Pododbora za životnu sredinu, energetiku i saobraćaj sa predstavnicima Evropske komisije. Na sastanku je konstatovano da će se završna mjerila za potpoglavlje koje se odnosi na kvalitet vazduha ispuniti donošenjem **Strategije upravljanja kvalitetom vazduha**, koja se ne može donijeti prije usvajanja Nacionalnog energetskeg i klimatskog plana i usklađivanja dokumenta sa ključnim elementima ovog plana, koji se odnose na rokove za dekarbonizaciju i viziju energetske politike do 2030 – 2050 godine, odnosno projekciju rada TE Pljevlja u bližoj i daljoj budućnosti. Donošenje Nacionalnog energetskeg i klimatskog plana je predviđeno krajem 2024. godine. Nacrt strategije upravljanja kvalitetom vazduha izrađen je 2019. godine, i u januaru 2022. godine dobio zeleno svjetlo Evropske komisije. Do sada je ažuriran nekoliko puta, ali je za finalizaciju dokumenta kojim će Crna Gora preuzeti obaveze smanjenja emisija zagađujućih materija neophodno unaprijediti podatke o emisijama u vazduh (izrada inventara), razviti kapacitete za proračun projekcija emisija i utvrditi jasne smjernice energetske, klimatske i industrijske politike. Sa ciljem unapređenja Nacrta strategije upravljanja kvalitetom vazduha, Ministarstvo je posredstvom javnih nabavki finansiralo izradu Analize dostupnih podataka o uticaju zagađenja vazduha na zdravlje ljudi u Crnoj Gori i Vodiča za djecu i mlade – upoznavanje sa osnovnim principima praćenja i očuvanja kvaliteta vazduha. U narednom periodu neophodno je izraditi studiju vezanu za raspoloženje i mogućnosti stanovnika opštine Pljevlja za prelazak na sistem centralnog grijanja čija se izgradnja planira u sklopu rekonstrukcije TE Pljevlja, analizu koja se odnosi na rodnu ravnopravnost u oblasti politike zaštite vazduha u skladu sa smjericama Generalnog sekretarijata Vlade Crne Gore, kao i set informatora za podizanje svijesti javnosti u ovoj oblasti.

- Takođe je pripremljena sektorska analiza projekta “**Čistiji vazduh za sve**” u okviru sredstava koje Ministarstvo dodjeljuje NVO sektoru, javne konsultacije su održane u periodu od 10-25. maja. Međutim, Ministarstvo javne uprave donijelo je odluku da tokom 2023. godine ne finansira projekte NVO sektora zbog nedostatka sredstava.

- U proteklom periodu je ostvarena saradnja sa **francuskim institutom CITEPA** koji je pripremio Analizu nacionalnih emisija zagađujućih materija u Crnoj Gori i dao smjernice za njihovo smanjenje. Preliminarni rezultati ovog projekta prezentovani su 13. Juna u Ženevi, na sastanku radnog tima Konvencije o prekograničnom transportu zagađenja vazduha na velikim udaljenostima (predstavnici Ministarstva nisu prisustvovali ovom sastanku), finalizacija dokumenta je u toku
- Prioriteti u oblasti kvaliteta vazduha su prevashodno **usvajanje Strategije upravljanja kvalitetom vazduha**, kojom će se utvrditi obavezna smanjenja emisija zagađujućih materija u vazduhu u skladu sa predpristupnim pregovorima sa EU. Stoga je neophodna intenzivnija saradnja sa resornim ministarstvom zaduženim za **usvajanje Nacionalnog energetskog i klimatskog plana**. Među prioritetima je svakako i finalno usklađivanje sa pravnom tekovinom EU, **kroz donošenje Izmjena i dopuna Zakona o zaštiti vazduha i pratećih podzakonskih akata** koje se može realizovati nakon usvajanja nove Direktive o kvalitetu vazduha, koju Evropska komisija planira do kraja juna 2024. godine.
- Dalje je neophodno raditi na unapređenju inventara zagađujućih materija u vazduhu jer se zbog nepouzdanih proračuna dovodi u pitanje poštovanje **Protokola o dugotrajnim organskim zagađujućim materijama (POPs), ispunjenje završnih mjerila za Poglavlje 27**, kao i **postizanje punopravnog članstva Crne Gore u Geteborškom Protokolu uz CLRTAP Konvenciju**.
- Početkom 2024. godine dogovorena je posjeta pripremljene misije **Sekretarijata Ekonomske komisije Ujedinjenih nacija za Evropu (UNECE)** tokom koje će se dogovoriti model učešća Crne Gore u 4-tom ciklusu izrade **Pregleda upravljanja životnom sredinom (Environmental Performance Review EPR)**, odnosno utvrditi sadržaj izvještaja koji će za Crnu Goru izraditi tim UNECE-a u dogovorenom periodu. Izrada ovog dokumenta je od ključne važnosti za dalju saradnju, odnosno finansiranje programa od strane UN agencija ali i drugih donatora. Izvještaj će sadržati pregled ostvarenja globalnih ciljeva održivog razvoja koji se odnose na životnu sredinu, detaljan pregled i važne preporuke vezane za upravljanje životnom sredinom u Crnoj Gori.

Buka u životnoj sredini

Zakon o izmjenama i dopunama zakona o zaštiti od buke u životnoj sredini je bio poslat na mišljenje svim relevantnim institucijama ali kako je već bilo u najavi formiranje nove Vlade, posebno je predlog ovog Zakona ponovo poslati na mišljenje nakon čega se očekuje usvajanje na Vladi. Radi se o manjim izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti od buke u životnoj sredini kojima se bitno drugačije ne uređuje neko pitanje, jer se izmjene vrše kako bi se obezbijedila usklađenost propisa u dijelu koji se odnosi na nadležnost komunalne policije i komunalne inspekcije, kao i precizirala nadležnost tržišnog inspektora i inspektora sigurnosti plovidbe.

- Agencija za zaštitu životne sredine donosi Strateške karte buke za glavne puteve i iste objavljuje na sajtu s ciljem informisanje javnosti. U skladu sa tim, Agencija treba da obezbijedi sredstva koja su procijenjena na 40 000 € ili da se predloži projekata ponovno kandiduju za IPA programe tokom programskog razdoblja 2021- 2027. U Pitanju su tri strateške karte za glavne puteve: Virpazar–Podgorica (29,3 km) Herceg Novi–Kamenari (15,4 km) Tivat-Budva (25 km).

Zaštita zemljišta

- U cilju daljeg usklađivanja zakonodavstva Crne Gore sa propisima EU u oblasti zaštite zemljišta potrebno je nakon što se donesu propisi na nivou EU iz ove oblasti početi sa izradom zakona koji bi uredio oblast zaštite zemljišta koje predstavlja poseban segment životne sredine.

Zaštita od jonizujućih zračenja, radijaciona i nuklearna sigurnost i bezbjednost

- Izrada dva nacionalna izvještaja i izjave o nuklearnim materijalima za 2023. godinu (od čega jedan ima oznaku TAJNO) i dostavljanje Međunarodnoj agenciji za atomsku energiju;
- Ponavljanje procedure ponovnog utvrđivanja Predloga zakona o zaštiti od jonizujućih zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti;
- Izrada pet nacionalnih izvještaja i izjava o nuklearnim materijalima za 2024. godinu (od čega jedan ima oznaku TAJNO) i dostavljanje i dostavljanje Međunarodnoj agenciji za atomsku energiju;
- Priprema za inspekciju inspektora Međunarodne agencije za atomsku energiju;

- Izdavanje potvrda radi oslobođenja plaćanja PDV-a za robu i usluge koji su iz EU fondova i iz projekata i donacija Međunarodne agencije za atomsku energiju;
- Izrada Petog nacionalnog izvještaja o implementaciji obaveza koje proističu iz Zajedničke konvencije o sigurnosti upravljanja istrošenim gorivom i sigurnosti upravljanja radioaktivnim otpadom;
- Ispunjavanje obaveza iz pregovaračkih poglavlja 15, 19, 24, 28, 30 i 31.
- Izrada Akcionog plana izrade podzakonskih akata na osnovu Zakona o zaštiti od jonizujućih zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti. Naime, 112 je pravnih osnova za izradu podzakonskih akata koja treba da se izrade u roku od tri godine od donošenja zakona.
- Sprovođenje više postupaka javnih nabavki u oblasti zaštite od jonizujućih i nejonizujućih zračenja koje su predložene u okviru predloga za budžet 2024. godine, jer bez istih napredovanje u oblasti nije moguće.
- Organizovanje regionalne radionice u drugom kvartalu 2024. godine u saradnji sa Međunarodnom agencijom za atomsku energiju koja je posvećena Integrisanom planu održivosti nuklearne bezbjednosti;
- Usklađivanje međuvladinog Sporazuma sa kolegama iz SRBATOM-a radi dalje procedure za odobravanje i potpisivanje sporazuma o saradnji u oblasti radijacione i nuklearne sigurnosti i bezbjednosti
- Učešće u radu Odbora Međunarodne agencije za atomsku energiju (Odbori za ocjenu standarda iz oblasti: nuklearne bezbjednosti (NSCG); sigurnosti radioaktivnog otpada (WASSC); pripravnost i djelovanje u hitnim radiološkim ili nuklearnim situacijama (EPreSC); radijacione sigurnosti (RASSC); nuklearne sigurnosti (NUSSC); sigurnosti transporta radioaktivnih i nuklearnih materijala (TRANSSC));
- Učešće u radu ISME Tehničkom komitetu za životnu sredinu (hemikalije i radijacija) i Tehničkog odbora za prevoz opasnih materija (radioaktivni materijali), kao i radnom tijelu za neproliferaciju oružja za masovno uništenje;
- Učešće u projektima CBRN Centra izvrsnosti Evropske komisije (hemikalije i radijacija), IHR (Međunarodni zdravstveni pravilnik), RACVIAC, kao i projektima koje podržala Međunarodna agencija za atomsku energiju i Evropska komisija.
- Učešće na događajima u organizaciji Međunarodne agencije za atomsku energiju i Evropske komisije.

Komunalne usluge

- Utvrđivanje Predloga zakona o komunalnim djelatnostima (novog);
- Utvrđivanje Predloga zakona o vodnim uslugama;
- Utvrđivanje Predloga zakona o izmjenama I dopunama Zakona o regionalnom vodosnabdijevanju Crnogorskog primorja
- Donošenje Uredbe o izmjenama I dopunama Uredbe o bližim elementima i metodologiji za određivanje cijena komunalnih usluga;
- Usvajanje Statuta DOO "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje"

Upravljanje otpadom

- Usvajanje Zakona o upravljanju otpadom na Skupštini Crne Gore i objavljivanje u Službenom listu Crne Gore.
- Utvrđivanje Državnog plana upravljanja otpadom od strane Vlade Crne Gore i objavljivanje u Službenom listu Crne Gore.

Prioriteti u narednom periodu iz oblasti prirode:

- Zaključivanje Ugovora sa konsultantom za potrebe izrade analize uporedne prakse u dijelu modela upravljačkih struktura zaštićenih područja i načina finansiranja istih, koji treba i da uskladi tekst Nacrta zakona o zaštiti prirode sa pravno – tehničkim pravilima za izradu propisa, kao i da u saradnji sa Radnom grupom pripremi finalnu verziju Nacrta zakona o zaštiti prirode, što će omogućiti finalizaciju procesa pripreme i dobijanja predloga Zakona. Zaključivanje pomenutog Ugovora će omogućiti finalizaciju Nacrta Zakona u najkraćem roku, nakon čega je isti potrebno uputiti Evropskoj komisiji i

nadležnim institucijama na usklađivanje i davanje mišljenja, a što je po dosadašnjem iskustvu iziskivalo duži vremenski period.

- Održavanje Konferencije strana potpisnica (COP 15) CBD Konvencije (Konvencija o biološkoj raznovrsnosti) je usljed COVID-a odlagan više puta i umjesto 2020. godine održana je tek u decembru 2022. godine, što je uzrokovalo odlaganje početka izrade i donošenja strategije biodiverziteta na nacionalnom nivou;
- Trenutni prioritet je završavanje kompleksnih procedura za raspisivanje Javnih poziva za agažovanje projektnog tima za izradu Studije biodiverziteta, koje se trenutno sprovodi u saradnji sa UNEPom, kao implementacionom agencijom GEFa.
- Predlog programa mjera za ostvarivanje ili održavanje dobrog stanja morske sredine Crne Gore se šalje na mišljenje Evropskoj Komisiji, nakon čega će biti poslat na usvajanje Vladi Crne Gore, što će predstavljati izazov u smislu vremena neophodnog za sprovođenje propisane procedure; Nakon usvajanja, Programa mjera pristupiće se izradi Strategije zaštite morske sredine, koja će objediniti sva četiri usvojena dokumenta
- Ponoviti Vladi Crne Gore i Ministarstvu finansija poziv sa inicijativom za organizovanje sastanka na kojem će se razmotriti mogućnost i spremnost za formiranje privrednog društva od strane Vlade Crne Gore i Opštine Ulcinj, kao zajedničkog upravljača ovim zaštićenim područjem što je obaveza u skladu sa Zakonom o zaštiti prirode i Akcionim planom za ispunjavanje završnih mjerila u Poglavlju 27;
- Rješavanje vlasničkog pitanja područja. Naime, Upravni sud je u oktobru 2022. godine usvojio tužbu akcionarskog društva za proizvodnju morske soli "Bajo Sekulić" Ulcinj u stečaju i poništio mišljenje Vlade, odnosno Savjeta za privatizaciju i kapitalne projekte od 21. VII 2021. godine, u kojem je konstatovano nesporno državno vlasništvo nad zemljištem jedine crnogorske solane, te se očekuje završetak ponovljenog postupka;
- Produžiti Ugovor o angažovanju eksperta GIZ-a, koji ističe 31.11.2023, imajući u vidu da predstoji izvršavanje niza obaveza definisanih Akcionim planom za ispunjavanje završnih mjerila za poglavlje 27 za koja je neophodna njegova stručna pomoć.
- Uspješno sprovođenje planova upravljanja za morska zaštićena područja, sa mjerljivim učincima;
- Nastavak aktivnosti na istraživanju morskog biodiverziteta i identifikacija novih vrijednih područja i njihovo predlaganje za zaštitu, uključujući i predloge područja za uspostavljanje ekološke mreže Natura 2000;
- Saradnja i uspostavljanje partnerstava sa zemljama iz Jadransko-jonske regije na uspostavljanju prekograničnih zaštićenih područja u moru i njihovoj adekvatnoj zaštiti.
- Završetak druge faze projekta i obrada dobijenih rezultata. Dobijeni podaci predstavljaju osnov, odnosno smernice za izradu Master plana područja Ade Bojane;
- Obezbediti izradu Master plana i dalju implementaciju navedenih mjera u cilju upravljanja erozijom plaže. Implementacija mjera podrazumeva međusektorsku saradnju;
- Ostvariti saradnju sa Republikom Alabanijom u cilju razmene podataka i zaštite prostora Ade Bojane.
- Obezbeđivanje stručnog nadzora radi usklađenost procesa nabavke sa zahtjevima tehničkog projekta MRV.

Direktorat u okviru svog svakodnevnog djelovanja daje mišljenja, saglasnosti i smjernice na prostorno planska dokumenta, studije opravdanosti, izvještaje i odluke o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu, godišnje izvještaje i ostala zvanična dokumenta.

Dodatni izazovi u oblasti zaštite prirode:

- Aktivnosti na unapređenju upravljanja i reviziji postojećih zaštićenih područja i uspostavljanje novih: korišćenje GEF 7 nacionalne alokacije u cilju realizacije pokrenute inicijative za reviziju NP Skadarsko jezero i NP Durmitor;
- Način rada i funkcionisanja JP Nacionalni parkovi; adekvatno upravljanje Ulcinjskom Solanom; postupak izrade plana upravljanja odnosno sprovođenje postupka revizije za posebni rezervat prirode „Tivatska Solila“;

- Nedovoljna izdvajanja budžetskih sredstava za pitanja zaštite prirode: minimalna izdvajanja su uglavnom odobrena pa se aktivnosti uglavnom finansiraju iz donacija i projekata što često podliježe drugačijim procedurama koje nekad otežavaju planiranje; potrebno redefinisati prioritete i posebno obratiti pažnju na finansiranje programa monitoringa životne sredine;
- Intenzivnije uključivanje i učešće predstavnika sektora zaštite prirode u procesima izrade planskih dokumenata radi integracije principa zaštite u planove.

Izazovi u oblasti EU integracija i međunarodne saradnje

- Formiranje nove radne grupe (naročito u dijelu imenovanja šefa Radne grupe) za praćenje i realizaciju mjera iz Akcionog plana za ispunjavanje završnih mjerila u Poglavlju 27 – Životna sredina i klimatske promjene.
- Radovi na izgradnji Eko-zgrade teku planiranom dinamikom i završetak građevinskih radova planiran je za kraj 2023. Takođe, sredstva za opremanje Eko-zgrade planirana su bužetom za 2024. godinu.
  - primopredaja objekta planirana je za kraj 2023. godine;
  - svečano otvaranje i prijem;
  - raspisivanje tendera za opremanje objekta planirano je za 2024. godinu.
- Nastavak izrade projektnog predloga u okviru GEF 8 programskog ciklusa.
- Intenziviranje aktivnosti u okviru Komiteta za nekretnine (imenovan član ispred Direktorata za prostorno planiranje) i Komiteta za zaštitu životne sredine (potrebno imenovati člana ispred Direktorata za ekologiju) u okviru saradnje sa AmCham-om.
- Imajući u vidu da Ministarstvo ima uspostavljen normativno-pravni okvir sa zemljama regiona i Evrope, intenziviranje saradnje u vidu formiranja radnih tijela na tehničkom nivou sa ovim zemljama (Albanija, Srbija, Sjeverna Makedonija, Hrvatska, Češka, Italija, Slovenija).
- Praćenje ispunjavanja obaveza koje proizilaze iz članstva Crne Gore u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji u dijelu zaštite životne sredine i učešće u strukturnim diskusijama Svjetske trgovinske organizacije pokrenutim u cilju unapređenja rada na trgovinskoj i ekološkoj održivosti (imenovana kontakt osoba ispred Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma) – kontinuirana obaveza.
- Pokretanje aktivnosti u pravcu donošenja Zakona o potvrđivanju Sporazuma između Vlade Crne Gore i Evropskog centra za srednjoročnu prognozu vremena (ECMWF) o pristupanju Crne Gore Konvenciji o osnivanju Evropskog centra za srednjoročnu prognozu vremena i sa njom povezanim uslovima – Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju Crne Gore je Direktoratu za EU integraciju i međunarodnu saradnju uputio inicijativu za pokretanje procedure za donošenje Zakona o potvrđivanju Sporazuma koji je potpisan 21. jula 2021. godine. Aktivnosti je potrebno realizovati tokom 2024. godine.

Razvoj sjevera

Dio obaveza i poslova koje se tiču razvoja sjevera i planiranja u ovoj oblasti će biti naknadno razrađene. Naime, veoma je važno napraviti presjek početnog stanja koje bi bilo dalo jasnu sliku do sada obavljenih poslova u ovom kontekstu, kao i prepoznavanje planiranih aktivnosti koje doprinose ovoj obavezi. Dodatno, neophodno je pripremiti pregled nadležnosti drugih organa koji u svom mandatu imaju regionalni razvoj kako ne bi došlo do preklapanja u predloženim mjerama i nadležnostima.